פנימיות הפרשה

אוצרות תורת הסוד
פנימיות התורה

על פרשת השבוע

ליקוטי אמרים

מספר זוהר הקדוש וספרי חכמי האמת
לרומם נשמות ישראל לקרבת ה' ועבודתו

פרשת מקץ

תשפ"ד

אור מופלא

ניהול צוות והפקה:

'זר זהב' – הבית למחבר ספר

book038009090@gmail.com

03-5060543

עורך ראשי:

הרב חנוך העשיל

השתתפו בגיליון זה:

הרב דוד דייטש, הרב חיים ברכיה ליברמן
הרב מרדכי שטראוס, הרב ישראל יצחק קענג
הרב חגי חדד.

עימוד כריכה ועיצוב: **'המפואר'**

בפתח הגליון

בשמחה והתרגשות, עומדים אנו בשערי הגיליון החדש **'אור מופלא'** מבית היוצר של מוסדות **אור הרשב"י**, אשר בו יוגש אי"ה מידי שבוע בשבוע בפני מבקשי ה', ניצוצי אורה **מתורת הרשב"י, האריז"ל וצדיקי הדורות**, בשפה ברורה ונעימה השוה לכל נפש.

גיליון זה מהווה המשך וחוליה נוספת בשרשרת הפעולות של מוסדות **אור הרשב"י**, אשר שמם הטוב במפעלותיהם הברוכים סביב עניני הרשב"י תורתו וציונו הקדוש נישא בכל קצווי תבל, ועתה נשא לבם אותם להוציא לאור גליון זה בהשקעה מרובה ודמים מרובים ברוב פאר והדר, בלא לחסוך שום מאמץ וטרחה על מנת לברך על המוגמר, לזכות את הרבים בהפצת מעיינות פנימיות התורה.

זאת למודעי, כי אין המטרה ללמד במסגרת גליון זה את עניני הקבלה - העמוקים מני ים, אשר רבו הדעות בזה מיהו הראוי והרשאי ללמוד חכמה קדושה זו, ולא כל הרוצה ליטול את ה' וכו'.

אמנם המטרה שעמדה לנגד עינינו היא, באשר תודה לא"ל רבו העוסקים בספרי הזוהר הקדוש בספרי חסידות ושאר ספרי מוסר לדורותיהם המלאים מזן אל זן מיסודות חכמת הנסתר, ורבים וטובים משתוקקים להבין ולו במעט מסודות החכמה האלוקית, למשמש ולגעת קצת ברובד הפנימי של עבודת השי"ת, ולהבין יותר את האמור בספרי הזוהר הקודש ובספרים הקדושים.

על כן שינסנו מתנינו ללקט בעמרים, לערוך ולהגיש לפני הלומדים מעט מזעיר מאור פנימיות התורה על סדר פרשיות התורה, להשקות

צמאים מנהר היוצא מעדן תורת הנסתר, לעורר לבבם של ישראל להתקרב ליוצרם.

הושם דגש ללקוט ולערוך חומר מגוון בנושאים שונים, על מנת שכל אחד ימצא את המדור המתאים לו.

סקירה קצרה על תוכן המדורים שבגליון:

• בראש הגליון נדפס **פרשת השבוע** עם תרגום אונקלוס ופירוש רש"י. • מדור **זהרי חמה** - ליקוט מאמרים קצרים כלשונם מספר הזוהר, עם תרגום, ביאור קצר, הערות והרחבות. • מדור **סוד תורה** - ליקוט לשונות מספרי חכמי הנסתר לדורותיהם על סדר הפרשה, עם ביאור קל למושגים קשים. • מדור **אספקלריא המאירה -** ליקוט לשונות מספרים הקדושים בעניני עבודת ה', על פי פנימיות התורה. • מדור **לכל ישראל האיר** - ילקוט ענינים וסגולות מתורת הסוד. • מדור **אור תעלומה -** מאמרים מעובדים מתורת הסוד על פרשת השבוע. • מדור **בם תיקן העליונים -** צוהר לפנימיות תיקוני המצוות. • מדור **יחדיו נמתיק סוד -** מושגים ויסודות לבאים בשערי פנימיות התורה. • מדור **הודך והדרך** - מעשיות הזוהר עם תרגום.

טרם נכלה לדבר, נעתיק לשון **הפלא יועץ** (ערך זוהר): "**לימוד ספר הזוהר נשגב מאד לטהר ולקדש הנפש**, ואפילו אי לא ידע מאי קאמר ושוגה בו שגיאות הרבה, הוא חשוב לפני הקב"ה וכו', ונהי שבלימוד המשניות וכל דבר יש דעות שצריך להבין לפחות מהו הענין שלומד, אבל בלימוד תהלים וזוהר הקדוש אפילו באין מבין כלל חשוב ומקובל ומרוצה לפני ה', ומי שיודע ספר ומבין דברי הזוהר הקדוש הפשוטים ימצא בו טוב טעם ודברים מתוקים מדבש ומוסרי השכל שמושכים לב האדם לאביו

שבשמים. **הנה כי כן ראוי לכל אדם ליקח לו ספר הזוהר הקדוש, ולא יעבור מלקרוא הפרשה מדי שבוע בשבוע**". ובשם **הרה"ק מקוצק זי"ע** מובא (אמת ואמונה עמ' צו) שגם דברי האריז"ל מסוגלים לנשמה כמו דברי רשב"י.

בשם **הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע** איתא (אמרי פנחס שער ח ליקוטים אות כא): "הטירדא של האדם לוקח אותו מהשי"ת מאד מאד, והעצה להתפלל להשי"ת שלא יטרוד, **גם ללמוד זוהר**, כי זוהר נוטל את האדם מעץ הדעת טוב ורע, וכל הטרדות באים מעץ הדעת טוב ורע". **הבעל שם טוב זי"ע** (פרשת נח אות ח) ציוה על אנשיו **שקודם כל תפילה ילמדו מאמר זוהר**. **והרה"ק מקאמרנא זי"ע** כתב (היכל הברכה עקב) "ובדור הזה מי האיש החפץ חיים אוהב ימים מבלי לבלות יום בלתי קדושה, **לראות טוב עולם הבא בעולם הזה**, ידבק נפשו בספר הזוהר ובכתבי מרן הרח"ו בלבד שנאמרו ברוח הקודש".

יתן השי"ת, שבזכות לימוד זוהר הקדוש ופנימיות התורה, נזכה להאמור בזוהר הקדוש (ח"ג דף קכב.): **ובגין דעתידין ישׂראל למטעם מאילנא דחיי, דאיהו האי ספר הזהר, יפקון ביה מן גלותא ברחמי, ויתקיים בהון 'יי בדד ינחנו ואין עמו אל נכר'** (דברים לב), במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה

מכון אור הרשב"י

יוסף מאיר אלטמן
אב"ד ור"מ דקהל יראים
חוג חתם סופר
בני ברק

בס"ד, יום ראשון אחרי לכה"ק כסלו תשע"ב

לכבוד ידידי הרב יצחק ברנד
מרא דאתרא דקהילת אורנים ושכירות אורנים למערב ומאמרים ומאמרה

בדבר תשלום שכר טרחה

שלום וברכה מרובים אלפים ורבבות.

ראשית, תודה שהואלתם לכתוב לי את הרשימה שאלה ה"אורנים" הנקי שהוציאו לאחרונה, ושמחתי לראות שהוא מלא ומפורט בכל הנושאים שהיו לי בעניין זה. אמנם, לא כל מה שכתבתם שם הוא מדויק, ויש בו כמה טעויות, אך בכללו הוא מסכם היטב את הנושא, ואין לי ספק שיהיה לתועלת רבים.

כפי שכתבתי לכם בעבר, אני מברך על כל מי שמשקיע מזמנו ומאמציו בכתיבת ספרים העוסקים בהלכות שבת, ובפרט כאשר הדבר נעשה מתוך אהבת התורה ורצון לסייע לציבור הרחב. אני מודה לכם על שהואלתם לשלוח לי את הספר, ואני מקווה שיזכה להפיץ אור בקהילות הרבות שבהן הוא מיועד.

בברכת שבת שלום ומבורך,

יוסף מאיר אלטמן

רח' אדמו"ר אלכסנדר 15 בני ברק טל. 03-6181003

תוכן העניינים

חומש.....**ט**

שער ראשון
הנחמדים מזהב ומפז רב

זוהר הפרשה ✧ לִיקוט מאמרים מספר הזוהר .....**מב**

סוד הפרשה ✧ לִיקוט מספרי חכמי הנסתר.....**סה**

סגולות ✧ לִיקוט ענינים וסגולות מתורת הסוד.....**עז**

מאמרים ✧ מאמרים מעובדים מתורת הסוד עַל פרשת השבוע.....**פ**

שער שני
ומתוקים מדבש ונופת צופים

עבודת ה' ✧ לִיקוט מספרים הקדושים בעניני עבודת ה'.....**צא**

פנימיות המצוות ✧ צוהר לִפנימיות תיקוני המצוות .....**קא**

יחדיו נמתיק סוד ✧ מושגים ויסודות לִבאים בשערי פנימיות התורה.....**קי**

הודך והדרך ✧ מעשיות הזוהר עם תרגום .....**קיד**

מא א וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־ הַיְאֹר: ב וְהִנֵּה מִן־הַיְאֹר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ: ג וְהִנֵּה שֶׁבַע פָּרוֹת אֲחֵרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן־הַיְאֹר רָעוֹת מַרְאֶה וְדַקּוֹת בָּשָׂר וַתַּעֲמֹדְנָה אֵצֶל הַפָּרוֹת עַל־ שְׂפַת הַיְאֹר: ד וַתֹּאכַלְנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמַּרְאֶה וְדַקֹּת הַבָּשָׂר אֵת שֶׁבַע הַפָּרוֹת יְפֹת הַמַּרְאֶה וְהַבְּרִיאֹת וַיִּיקַץ פַּרְעֹה: ה וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֹם שֵׁנִית וְהִנֵּה | שֶׁבַע שִׁבֳּלִים עֹלוֹת בְּקָנֶה אֶחָד בְּרִיאוֹת וְטֹבוֹת:

א וַהֲוָה מִסּוֹף תַּרְתֵּין שְׁנִין וּפַרְעֹה חָלֵם וְהָא קָאֵים עַל נַהֲרָא: ב וְהָא מִן נַהֲרָא סָלְקָן שְׁבַע תּוֹרָן שַׁפִּירָן לְמִחְזֵי וּפַטִּימָן בְּשַׂר וְרָעְיָן בַּאֲחָוָא: ג וְהָא שְׁבַע תּוֹרָן אָחֳרָנִין סָלְקָא בָּתְרֵיהוֹן מִן נַהֲרָא בִּישָׁן לְמִחְזֵי וְחַסִּירָן בְּשַׂר וְקַמָּא לְקֳבֵלְהוֹן דְּתוֹרָתָא עַל כֵּיף נַהֲרָא: ד וַאֲכָלָא תּוֹרָתָא דְּבִישָׁן לְמִחְזֵי וְחַסִּירָן בְּסַר יָת שְׁבַע תּוֹרָתָא דְּשַׁפִּירָן לְמִחְזֵי וּפַטִּימָתָא וְאִתְּעַר פַּרְעֹה: ה וּדְמוּךְ וַחֲלַם תִּנְיָנוּת וְהָא שְׁבַע שִׁבְלִין סָלְקָן בְּקָנְיָא חַד פַּטִּימָן וְטָבָן:

מא (ע) **ויהי מקץ.** כתרגומו מסוף, וכל לשון קץ סוף הוא: **על היאור.** כל שעמד לשון קץ סוף הוא: **על היאור.** כל שעמד נהרות מינם קרוים יאורים חוץ ממילוס, מפני שכל המרץ עשויין יאורים יאורים בידי אדם ומילוס עולה כמוכס ומשקה תמיד, לפי שאין גשמים יורדין במצרים תדיר כשאר ארצות: (ב) **יפות מראה.** סימן הוא לימי שובע, שהבריות נרמות יפות זו לזו, שאין עין הרע שולטת בהן כשהברכה: **באחו.** בגשן, מריס"ק בלע"ז [בימה], כמו (שיר ג יא) יבגץ עמו: (ג) **ודקות בשר.** טיגרי"ס בלע"ז [דקות], לשון דק: (ד) **ותאכלנה.** סימן שהפץ כל שמחת השובע נשכחת בימי הרעב: (ה) **בקנה אחד.** טולי"ל בלע"ז [גבעול]: **בריאות.** שייני"ס בלע"ז [בריאות]:

ו וְהָא שִׁבְעָ֣ שִׁבְלִין
לָקְיָן וּשְׁקִיפָן קְדוּם צָמְחָן
בָּתְרֵיהוֹן׃ ז וּבְלַעָא שִׁבְלַיָּא
לָקְיָתָא יָת שִׁבְעָ֣ שִׁבְלַיָּא
פַּטִימָתָא וּמַלְיָתָא וְאִתְעַר
פַּרְעֹ֔ה וְהָא חֶלְמָא׃ ח וַהֲוָה
בְּצַפְרָא וּמְטָרְפָא רוּחֵיהּ
וּשְׁלַח וּקְרָא יָת כָּל
חַרְטֻמֵּ֣י מִצְרַ֔יִם וְיָת כָּל
חַכִּימַהָא וְאַשְׁתַּעִי פַּרְעֹ֔ה
לְהוֹן יָת חֶלְמֵיהּ וְלֵית
דְּפָשַׁר יָתְהוֹן לְפַרְעֹֽה׃
ט וּמַלֵּיל רַב שָׁקֵי עִם
פַּרְעֹ֔ה לְמֵימַר יָת סוּרְחָנִי
אֲנָ֖א מַדְכַּר יוֹמָ֥א דֵּין׃
י פַּרְעֹ֔ה רְגִיז עַל עַבְדּוֹהִי
וִיהַב יָתִי בְּמַטְּרַת בֵּית רַב

ו וְהִנֵּה֙ שֶׁ֣בַע שִׁבֳּלִ֔ים דַּקּ֖וֹת
וּשְׁדוּפֹ֣ת קָדִ֑ים צֹמְחֹ֖ות אַחֲרֵיהֶֽן׃
ז וַתִּבְלַ֙עְנָה֙ הַשִּׁבֳּלִ֣ים הַדַּקּ֔וֹת אֵ֖ת
שֶׁ֣בַע הַשִּׁבֳּלִ֑ים הַבְּרִיאֹ֖ות וְהַמְלֵאֹ֣ות
וַיִּקַ֣ץ פַּרְעֹ֔ה וְהִנֵּ֖ה חֲלֹֽום׃ ח וַיְהִ֣י
בַבֹּ֔קֶר וַתִּפָּ֥עֶם רוּחֹ֖ו וַיִּשְׁלַ֣ח וַיִּקְרָ֗א
אֶת־כָּל־חַרְטֻמֵּ֤י מִצְרַ֙יִם֙ וְאֶת־כָּל־
חֲכָמֶ֔יהָ וַיְסַפֵּ֥ר פַּרְעֹ֛ה לָהֶ֖ם אֶת־
חֲלֹמֹ֑ו וְאֵין־פֹּותֵ֥ר אֹותָ֖ם לְפַרְעֹֽה׃
ט וַיְדַבֵּ֣ר שַׂר֮ הַמַּשְׁקִים֒ אֶת־פַּרְעֹ֣ה
לֵאמֹ֔ר אֶת־חֲטָאַ֖י אֲנִ֥י מַזְכִּ֖יר הַיֹּֽום׃
י פַּרְעֹ֖ה קָצַ֣ף עַל־עֲבָדָ֑יו וַיִּתֵּ֨ן אֹתִ֜י בְּמִשְׁמַ֣ר בֵּית־שַׂ֗ר

(ו) **ושדופת.** תרגומי"ם נלע"ז [מיובשות] ומקיפין קדוש, תבוטות לגון מקוף התפוח תמיד על ידי הלפת המכה עליו: **קדים.** רוח מזרחית שקורין בימ"ץ [רוח יבשה]: (ז) **הבריאות.** שייני"ם נלע"ז [בריאות]: **והנה חלום.** והנה נעלם מלוס שלם לפניו והוגלך לפותרים: (ח) **ותפעם רוחו.** ומטרפץ רוחה מקשקשת נמוכו כפעמון. ובנוסלנלר הוץ מומר (דניאל ב ג) ותתפעם

הַמַּבְחִים אֹתִי וְאֵת שַׂר הָאֹפִים׃ יא וַנַּחַלְמָה חֲלוֹם בְּלַיְלָה אֶחָד אֲנִי
וָהוּא אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ חָלָמְנוּ׃ יב וְשָׁם אִתָּנוּ נַעַר עִבְרִי עֶבֶד
לְשַׂר הַמַּבְחִים וַנְּסַפֶּר־לוֹ וַיִּפְתָּר־
לָנוּ אֶת־חֲלֹמֹתֵינוּ אִישׁ כַּחֲלֹמוֹ
פָּתָר׃ יג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר־לָנוּ כֵּן
הָיָה אֹתִי הֵשִׁיב עַל־כַּנִּי וְאֹתוֹ
תָלָה׃ יד וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא
אֶת־יוֹסֵף וַיְרִיצֻהוּ מִן־הַבּוֹר וַיְגַלַּח
וַיְחַלֵּף שִׂמְלֹתָיו וַיָּבֹא אֶל־פַּרְעֹה׃

קְטוֹלָיָא יָתִי וְיָת רַב
נַחְתּוֹמַי׃ יא וַחֲלַמְנָא חֶלְמָא
בְּלֵילְיָא חַד אֲנָא וְהוּא גְּבַר
כְּפִשְׁרַן חֶלְמֵיהּ חֶלַמְנָא׃
יב וְתַמָּן עִמָּנָא עוּלַיִם
עִבְרִי עַבְדָּא לְרַב קְטוֹלָיָא
וְאִשְׁתַּעִינָא לֵיהּ וּפַשַׁר לָנָא
יָת חֶלְמָנָא גְּבַר כְּחֶלְמֵיהּ
פַּשַׁר׃ יג וַהֲוָה כְּמָא דְּפַשַׁר
לָנָא כֵּן הֲוָה יָתִי אֲתֵיב
עַל שְׁמוּשִׁי וְיָתֵיהּ צְלַב׃
יד וּשְׁלַח פַּרְעֹה וּקְרָא יָת
יוֹסֵף וְאַרְהֲטוּהִי מִן בֵּית
אֲסִירֵי וְסַפַּר וְשַׁנִּי כְּסוּתֵיהּ
וְעָל לְוָת פַּרְעֹה׃ טו וַאֲמַר
פַּרְעֹה לְיוֹסֵף חֶלְמָא
חֲלֵמִית וּפִשַׁר לֵית לֵיהּ

שני טו וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף חֲלוֹם חָלַמְתִּי וּפֹתֵר אֵין אֹתוֹ

(יא) **איש כפתרון חלומו.** מלוס הרמוז לפתרון שנפתר לו ודומה לו: (יב) **נער עברי עבד.** מרומיס הרמעיס שמין טופמס שלמה. מזכירו בלשון בזיון: **נער.** שוטה ואין רמוי לגדולה: **עברי.** מפילו לשונו מינו מכיר: **עבד.** וכתוב בנמוסי מלריס שמין עבד מולך ולא לוקח בגדי שריס: **איש כחלומו.** לפי החלוס וקרוב לעניני: (יג) **השיב על כני.** מי שבילו להשיב, והוא פרעה הנזכר למעלה, כמו שאמר (לעיל פסוק י) פרעה קלף על עבדיו, הרי מקרא קלר ולא פירש מי הסניה, לפי שאין לריך לפרש מי הסניה, וכן דרך כל מקרמות קלריס על מי שעליו לעשות הס קוממיס אם הדבר: (יד) **מן הבור.** מן בית הסוהר שהוא עשוי כמין גומא, וכן כל בור שבמקרא לשון גומא הוא, ואף אם אין בו מים קרוי בור פוס"ן בלע"ז [חפירה]: **ויגלח.** מפני כבוד המלכות:

וַאֲנָא שְׁמַעִית עֲלָךְ לְמֵימַר
דְּאַתְּ שָׁמַע חֶלְמָא וּמְפַשַּׁר
לֵיהּ׃ טז וַאֲתֵיב יוֹסֵף יָת
פַּרְעֹה לְמֵימַר לָא מִן חָכְמָתִי
אֱלָהֵין מִן קֳדָם יְיָ יִתְּתַב
שְׁלָמָא דְּפַרְעֹה׃ יז וּמַלֵּיל
פַּרְעֹה עִם יוֹסֵף בְּחֶלְמַי הָא
אֲנָא קָאֵים עַל כֵּיף נַהֲרָא׃
יח וְהָא מִן נַהֲרָא סָלְקָן שְׁבַע
תּוֹרָן פַּטִּימָן בְּשַׂר וְשַׁפִּירָן
לְמַחְזֵי וְרָעָיָן בְּאַחֲוָא׃
יט וְהָא שְׁבַע תּוֹרָן אָחֳרָנָיָן
סְלִיקָא בָּתְרֵיהוֹן חַסִּירָן
וּבִישָׁן לְמַחְזֵי לַחֲדָא וַחֲסִירָן
בְּשַׂר לָא חֲזֵיתִי דְּכָוָתְהוֹן
בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם
לְבִישׁוּ׃ כ וַאֲכָלָא תּוֹרָתָא
חַסִּיכָתָא וּבִישָׁתָא יָת שְׁבַע
תּוֹרָתָא קַדְמָיָתָא פַּטִּימָתָא׃

וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ לֵאמֹר
תִּשְׁמַע חֲלוֹם לִפְתֹּר אֹתוֹ׃
טז וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פַּרְעֹה לֵאמֹר
בִּלְעָדָי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם
פַּרְעֹה׃ יז וַיְדַבֵּר פַּרְעֹה אֶל־
יוֹסֵף בַּחֲלֹמִי הִנְנִי עֹמֵד עַל־
שְׂפַת הַיְאֹר׃ יח וְהִנֵּה מִן־
הַיְאֹר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת בְּרִיאוֹת
בָּשָׂר וִיפֹת תֹּאַר וַתִּרְעֶינָה
בָּאָחוּ׃ יט וְהִנֵּה שֶׁבַע־פָּרוֹת
אֲחֵרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן דַּלּוֹת
וְרָעוֹת תֹּאַר מְאֹד וְרַקּוֹת
בָּשָׂר לֹא־רָאִיתִי כָהֵנָּה בְּכָל־
אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרֹעַ׃ כ וַתֹּאכַלְנָה הַפָּרוֹת הָרַקּוֹת
וְהָרָעוֹת אֵת שֶׁבַע הַפָּרוֹת הָרִאשֹׁנוֹת הַבְּרִיאֹת׃

(טו) **תשמע חלום לפתור אותו.** תמצין תלוס לפתור חלומו: **תשמע.** לשון הבנה והמזנה, כמו (להלן מב כג) שומע יוסף, (דברים כח מט) אשר לא תשמע לשונו, מיונטינדר"ש בלע"ז [להבין]: (טז) **בלעדי.** בלעדי מסכי בשר, ובלע"ז בלוסי"ם [ממוסרות]: (יט) **דלות.** כחוטות, כמו (ש"ב יג ז) מדוע זאת בכה לך, לשמנון: **ורקות בשר.** כל לשון רקות שבמקרא אין החכמה מצלי מלע מלהיס יענה, יען עניה כפי לשלוס פרעה: (יט) **דלות.** כחוטות, כמו (ש"ב יג ז) מדוע זאת בכה לך, לשמנון: **ורקות בשר.** כל לשון רקות שבמקרא

כא וַתָּבֹאנָה אֶל־קִרְבֶּנָה וְלֹא נוֹדַע
כִּי־בָאוּ אֶל־קִרְבֶּנָה וּמַרְאֵיהֶן רַע
כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וָאִיקָץ׃ כב וָאֶרְא
בַּחֲלֹמִי וְהִנֵּה | שֶׁבַע שִׁבֳּלִים
עֹלֹת בְּקָנֶה אֶחָד מְלֵאֹת וְטֹבוֹת׃
כג וְהִנֵּה שֶׁבַע שִׁבֳּלִים צֲנֻמוֹת דַּקּוֹת
שְׁדֻפוֹת קָדִים צֹמְחוֹת אַחֲרֵיהֶם׃
כד וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבֳּלִים הַדַּקֹּת אֵת
שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הַטֹּבוֹת וָאֹמַר אֶל־
הַחַרְטֻמִּים וְאֵין מַגִּיד לִי׃ כה וַיֹּאמֶר
יוֹסֵף אֶל־פַּרְעֹה חֲלוֹם פַּרְעֹה אֶחָד
הוּא אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה
הִגִּיד לְפַרְעֹה׃ כו שֶׁבַע פָּרֹת הַטֹבֹת שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה
וְשֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הַטֹבֹת שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא׃

כא וְעַלָּא לְמִעֵיהוֹן וְלָא
אִתְיְדַע אֲרֵי עַלָּא לְמִעֵיהוֹן
וּמְחֵזֵיהוֹן בִּישׁ כַּד בְּקַדְמֵיתָא
וְאִתְעֲרִית׃ כב וַחֲזֵית בְּחֶלְמִי
וְהָא שִׁבְעָא שִׁבְלִין סָלְקָן
בְּקָנְיָא חַד מְלְיָן וְטָבָן׃
כג וְהָא שִׁבְעָא שִׁבְלִין נָצָן
לָקְיָן שְׁקִיפָן קְדוּם צָמְחָן
בָּתְרֵיהוֹן׃ כד וּבְלָעָא שִׁבְלַיָּא
לְקָיָתָא יָת שִׁבְעָא שִׁבְלַיָּא
טָבָתָא וַאֲמַרִית לְחָרְשַׁיָּא
וְלֵית דְּמְחַוֵי לִי׃ כה וַאֲמַר
יוֹסֵף לְפַרְעֹה חֶלְמָא דְּפַרְעֹה
חַד הוּא יָת דֵּיי עָתִיד לְמֶעְבַּד
חַוִי לְפַרְעֹה׃ כו שִׁבְעָא תּוֹרָתָא
טָבָתָא שִׁבְעָא שְׁנַיָּא אִנִּין
וּשִׁבְעָא שִׁבְלַיָּא טָבָתָא שִׁבְעָא
שְׁנַיָּא אִנִּין חֶלְמָא חַד הוּא׃

(כג) **צנמות.** נוטעין בלשון מרמי סלע, הרי הן כעץ בלי לחלוח, וקשות כסלע, ותרגומו מן הזרע: (כו) **שבע שנים,** שמרומזין מן הזרע: (כו) **שבע שנים.** כולן מין אחד שבע, ומפני שנה החלום פעמים לפי שהרבה מזומן, כמו שפירש לו בסוף (פסוק לב) ועל השנות החלום וגו'. בשבע שיש המוכות נאמר (פסוק כה) הגיד לפרעה, לפי שהיה סמוך, ובשבע שיש רעב נאמר (פסוק כח) הראה את פרעה, לפי שהיה הדבר מופלג ורמוק, טופל בו לשון מראה:

כו וְשֶׁבַע תּוֹרָתָא חַסִיכָתָא וּבִישָׁתָא דִּסְלִיקָא בָּתְרֵיהוֹן שְׁבַע שְׁנָיָא אִנִּין וּשְׁבַע שׁוּבְלַיָּא לָקְיָתָא דִּשְׁקִיפָן קַדּוּם יֶהֱוֶן שְׁבַע שְׁנֵי כַּפְנָא: כח הוּא פִּתְגָמָא דְּמַלֵּילִית עִם פַּרְעֹה דַּיָּי עָתִיד לְמֶעְבַּד אַחְזִי יָת פַּרְעֹה [נ״א חַוִי לְפַרְעֹה]: כט הָא שְׁבַע שְׁנָיָא אָתְיָן שׂוּבְעָא רַבָּא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם: ל וִיקוּמָן שְׁבַע שְׁנֵי כַּפְנָא בָּתְרֵיהוֹן וְיִתְנְשֵׁי כָּל שׂוּבְעָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם וְיִשֵׁיצֵי כַּפְנָא יָת עַמָּא דְאַרְעָא: לא וְלָא יִתְיְדַע שׂוּבְעָא בְּאַרְעָא מִן קֳדָם כַּפְנָא הָהוּא דְּיהֵי בָּתַר כֵּן אֲרֵי תַקִּיף הוּא לְחָדָא: לב וְעַל דְּאִתְנֵי חֶלְמָא לְפַרְעֹה תַּרְתֵּין זִמְנִין אֲרֵי תְקִין פִּתְגָמָא מִן קֳדָם יְיָ וּמוֹחִי יְיָ לְמֶעְבְּדֵיהּ: לג וּכְעַן יֶחְזֵי פַּרְעֹה גְּבַר סוֹכְלְתָן

כו וְשֶׁבַע הַפָּרוֹת הָרַקּוֹת וְהָרָעֹת הָעֹלֹת אַחֲרֵיהֶן שֶׁבַע שָׁנִים הֵנָּה וְשֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הָרֵקוֹת שְׁדֻפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שֶׁבַע שְׁנֵי רָעָב: כח הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־פַּרְעֹה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה הֶרְאָה אֶת־פַּרְעֹה: כט הִנֵּה שֶׁבַע שָׁנִים בָּאוֹת שָׂבָע גָּדוֹל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם: ל וְקָמוּ שֶׁבַע שְׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל־הַשָּׂבָע בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכִלָּה הָרָעָב אֶת־הָאָרֶץ: לא וְלֹא־יִוָּדַע הַשָּׂבָע בָּאָרֶץ מִפְּנֵי הָרָעָב הַהוּא אַחֲרֵי־כֵן כִּי־כָבֵד הוּא מְאֹד: לב וְעַל הִשָּׁנוֹת הַחֲלוֹם אֶל־פַּרְעֹה פַּעֲמָיִם כִּי־נָכוֹן הַדָּבָר מֵעִם הָאֱלֹהִים וּמְמַהֵר הָאֱלֹהִים לַעֲשֹׂתוֹ: לג וְעַתָּה יֵרֶא פַּרְעֹה אִישׁ נָבוֹן

(ל) **ונשכח כל השבע.** הוא פתרון הגליעה: (לא) **ולא יודע השבע.** הוא פתרון קרנעה: (לב) **נכון.** מזומן:

וְחָכָם וְיִשְׁתֵּהוּ עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם:
לד יַעֲשֶׂה פַרְעֹה וְיַפְקֵד פְּקִדִים
עַל־הָאָרֶץ וְחִמֵּשׁ אֶת־אֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּשֶׁבַע שְׁנֵי הַשָּׂבָע:
לה וְיִקְבְּצוּ אֶת־כָּל־אֹכֶל הַשָּׁנִים
הַטֹּבֹת הַבָּאֹת הָאֵלֶּה וְיִצְבְּרוּ־
בָר תַּחַת יַד־פַּרְעֹה אֹכֶל בֶּעָרִים
וְשָׁמָרוּ: לו וְהָיָה הָאֹכֶל לְפִקָּדוֹן
לָאָרֶץ לְשֶׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר
תִּהְיֶיןָ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְלֹא־
תִכָּרֵת הָאָרֶץ בָּרָעָב: לז וַיִּיטַב
הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל־
עֲבָדָיו: לח וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־
עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כָזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: שלישי

וְחַכִּים וּמַנִּינֵיהּ עַל אַרְעָא
דְּמִצְרָיִם: לד יַעֲבֵיד פַּרְעֹה
וּמַנֵּי מְהֵימְנִין עַל אַרְעָא
וְיִזְרְזוּן יָת אַרְעָא דְּמִצְרַיִם
בְּשִׁבְעָא שְׁנֵי שִׂבְעָא:
לה וְיִכְנְשׁוּן יָת כָּל עֲבוּר
שְׁנַיָּא טָבָתָא דְּאָתְיָן אִלֵּין
וְיִצְבְּרוּן עֲבוּרָא תְּחוֹת יְד
מְהֵימְנֵי פַרְעֹה עֲבוּרָא
בְּקִרְוַיָּא וְיִטְּרוּן: לו וִיהֵי
עֲבוּרָא גְּנִיז לְעַמָּא דְּאַרְעָא
לְשִׁבְעָא שְׁנֵי כַפְנָא דִּיהֲוָיָן
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וְלָא
יִשְׁתֵּיצֵי עַמָּא דְּאַרְעָא
בְּכַפְנָא: לז וּשְׁפַר פִּתְגָמָא
בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל
עַבְדּוֹהִי: לח וַאֲמַר פַּרְעֹה
לְעַבְדּוֹהִי הֲנַשְׁכַּח כְּדֵין גְּבַר
דְּרוּחַ נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ בֵּיהּ:

(לד) **וחמש.** כתרגומו ויזרזון וכן (שמות ג יח) ומומשים: (לה) **את כל אכל.** שם דבר הוא, לפיכך טעמו בתל"ק ונקוד בפתח קטן, ומוכל שהוא פועל, כגון (ויקרא ז כה) כי כל מוכל חלב, טעמו למטה בכף ונקוד קמץ קטן: **תחת יד פרעה.** כרשותו ובמולכותו: (לו) **והיה האכל.** הצבור כשאר פקדון הגנוז לקיום המלך: (לח) **הנמצא כזה.** הנמצא כדין, שם נלך ונבקשנו הנמצא כמותו. הנמצא לצון תמיהה, וכן כל ה"ג המשמשת ברעש תיבה ונקודה בחטף פתח:

לט וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף בָּתַר דְּהוֹדַע יְיָ יָתָךְ יָת כָּל דָּא לֵית דְּסוֹכְלְתָן וְחַכִּים כְּוָתָךְ׃ מ אַתְּ תְּהֵי מְמַנָּא עַל בֵּיתִי וְעַל מֵימְרָךְ יִתְּזֹן כָּל עַמִּי לְחוֹד כּוּרְסֵי מַלְכוּתָא הָדֵין אֵיהֵי יַקִּיר מִנָּךְ׃ מא וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף חֲזֵי דְּמַנֵּיתִי יָתָךְ עַל כָּל אַרְעָא דְּמִצְרָיִם׃ מב וְאַעְדִּי פַּרְעֹה יָת עִזְקָתֵיהּ מֵעַל יְדֵיהּ וְיָהַב יָתָהּ עַל יְדָא דְּיוֹסֵף וְאַלְבֵּישׁ יָתֵיהּ לְבוּשִׁין דְּבוּץ וְשַׁוִּי מְנִיכָא דְּדַהֲבָא עַל צַוְּרֵיהּ׃ מג וְאַרְכִּיב יָתֵיהּ בִּרְתִיכָא תִּנְיֵיתָא

לט וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת־כָּל־זֹאת אֵין־נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ׃ מ אַתָּה תִּהְיֶה עַל־בֵּיתִי וְעַל־פִּיךָ יִשַּׁק כָּל־עַמִּי רַק הַכִּסֵּא אֶגְדַּל מִמֶּךָּ׃ מא וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף רְאֵה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ מב וַיָּסַר פַּרְעֹה אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל־יַד יוֹסֵף וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ בִּגְדֵי־שֵׁשׁ וַיָּשֶׂם רְבִד הַזָּהָב עַל־צַוָּארוֹ׃ מג וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה

(לט) **אין נבון וחכם כמוך.** לנקט מים נבון וחכם שממרת, לף נמלע כמוך: (מ) **ישק.** יתזן, יתפרנס. כל לרכי עמי יהיו נעשים על ידך, כמו (לעיל טו ג) וכן משק ביתי, וכמו (מהלים ג יג) נשקו בר, גרגישו"ן בלע"ז [משפקה]: **רק הכסא.** שיהיו קורין לי מלך: **כסא.** לשון של המלוכה כמו (מלכים ט ט ט) ויגדל את כסאו מכסא מלוני המלך: (מא) **נתתי אתך.** מניתי יתך, ואף על פי כן לשון נתינה הוא, כמו (דברים כו יט) ולתתך עליון, אין לגדולה אין לשפלות נופל לשון נתינה עליו, כמו (מלאכי ב ט) נתתי אתכם נבזים ושפלים: (מב) **ויסר פרעה את טבעתו.** נתינת טבעת המלך הוא אות למי שנותנה לו להיות אני לו לגדולה: **בגדי שש.** דבר חשיבות הוא במצרים: **רבד.** ענק, ועל שהוא לוף בטבעות קרוי רביד. וכן (משלי ז טז) רבדתי ערשי, לשפתי ערשי מרפדתי. בלשון משנה (מדות ג ח) מוקף רובדין של אבן, (יומא מג ב) על הרובד שבעזרה, והיא לשפה: (מג) **במרכבת המשנה.** השניה למרכבתו, המהלכת אחר שלו:

אֲשֶׁר־לֹו וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ וְנָתוֹן אֹתוֹ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם: מד וַיֹּאמֶר פַּרְע�ֹה אֶל־יוֹסֵף אֲנִי פַרְעֹה וּבִלְעָדֶיךָ לֹא־יָרִים אִישׁ אֶת־יָדֹו וְאֶת־רַגְלֹו בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם: מה וַיִּקְרָא פַרְעֹה שֵׁם־יוֹסֵף צָפְנַת פַּעְנֵחַ וַיִּתֶּן־לֹו אֶת־אָסְנַת בַּת־פֹּוטִי פֶרַע כֹּהֵן אֹן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם: מו וְיוֹסֵף בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעָמְדֹו לִפְנֵי פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם:

דְּיֵלֵיהּ וְאַכְרִיזוּ קֳדָמוֹהִי דֵּין אַבָּא לְמַלְכָּא וּמַנֵּי יָתֵיהּ עַל כָּל אַרְעָא דְּמִצְרָיִם: מד וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף אֲנָא פַּרְעֹה וּבַר מִמֵּימְרָךְ לָא יְרִים גְּבַר יָת יְדֵיהּ לְמֵיחַד זַיִן וְיָת רַגְלֵיהּ לְמִרְכַּב עַל סוּסְיָא בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרָיִם: מה וּקְרָא פַּרְעֹה שׁוּם יוֹסֵף גַּבְרָא דְּמִסְתַּמְרָן גַּלְיָן לֵיהּ [נ״א צָפְנַת פַּעְנֵחַ] וִיהַב לֵיהּ יָת אָסְנַת בַּת פּוֹטִיפֶּרַע רַבָּא דְּאוֹן לְאִתּוּ וּנְפַק יוֹסֵף שַׁלִּיט עַל אַרְעָא דְּמִצְרָיִם: מו וְיוֹסֵף בַּר תְּלָתִין שְׁנִין כַּד קָם קֳדָם פַּרְעֹה מַלְכָּא דְּמִצְרָיִם וּנְפַק יוֹסֵף מִן קֳדָם פַּרְעֹה וַעֲבַר בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרָיִם:

רש״י

אברך. כתרגומו אין אבא למלכא. כך נלמוד מרמי מלך. בהסותפין (בבא בתרא ד ע) לע ריכא ולע בר ריכא. וכדברי אגדה דרש ר' יהודה אברך זה יוסף שהוא אב בחכמה ורך בשנים, ומה לו לרבי יוסי בן דורמסקית על מה שהוא מעוות עלינו את הכתובים, אין אברך אלא לשון ברכים, שהכל היו נכנסין ויוצאין תחת ידו, כענין שנאמר ומפון תומו וגו׳: (מד) **אני פרעה.** שים נגזור גזרות על מלכותי, ואני יכולת בידי לבטל גזרתי, אלא בלעדיך, שלא ברשותך. דבר אחר אני פרעה מי שהיה מלך ובלעדיך וגו׳ וזהו דוגמת (פסוק מ) רק הכסא: **את ידו ואת רגלו.** כתרגומו: (מה) **צפנת פענח.** מפרש הלשונות, ואין לפענח למיון במקרא: **פוטי פרע.** הוא פוטיפר, ונקרא פוטיפרע על שנסתרס מאליו, לפי שלקח את יוסף למשכב זכר:

מז וְתַעֲשׂ הָאָרֶץ בְּשִׁבַע שְׁנֵי הַשָּׂבָע לְקֻמָצִים: מח וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־אֹכֶל | שֶׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן־אֹכֶל בֶּעָרִים אֹכֶל שְׂדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ: מט וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כְּחוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי־חָדַל לִסְפֹּר כִּי־אֵין מִסְפָּר: נ וּלְיוֹסֵף יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבוֹא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יָלְדָה־לוֹ אָסְנַת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אֹן: נא וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם הַבְּכֹר מְנַשֶּׁה כִּי־נַשַּׁנִי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עֲמָלִי וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִי: נב וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרַנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עָנְיִי: רביעי

מז וּכְנַשׁוּ דְּיֵירֵי אַרְעָא בְּשִׁבְעַ שְׁנֵי שִׂבְעָא עֲבוּרָא לְאוֹצָרִין: מח וּכְנַשׁ יָת כָּל עֲבוּר שִׂבְעַ שְׁנַיָּא דַּהֲוָאָה בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וִיהַב עֲבוּרָא בְּקִרְוַיָּא עֲבוּר חֲקַל קִרְתָּא דִּבְסַחְרָנָהָא יְהַב בְּגַוֵּהּ: מט וּכְנַשׁ יוֹסֵף עֲבוּרָא כְּחָלָא דְיַמָּא סַגִּי לַחֲדָא עַד דְּפְסַק מִלְמִמְנֵי אֲרֵי לֵית מְנָיָן: נ וְלְיוֹסֵף אִתְיְלִידוּ תְּרֵין בְּנִין עַד לָא עַלַּת שַׁתָּא דְכַפְנָא דְיִלִידַת לֵיהּ אָסְנַת בַּת פּוֹטִיפֶרַע רַבָּא דְאוֹן: נא וּקְרָא יוֹסֵף יָת שׁוּם בּוּכְרָא מְנַשֶּׁה אֲרֵי אַנְשַׁנִי יְיָ יָת כָּל עַמְלִי וְיָת כָּל בֵּית אַבָּא: נב וְיָת שׁוּם תִּנְיָנָא קְרָא אֶפְרַיִם אֲרֵי אַפְּשַׁנִי יְיָ בַּאֲרַע שִׁעְבּוּדִי: רביעי

(מז) **ותעש הארץ.** כתרגומו, ומין הלשון נעקר מלשון עשייה: **לקמצים.** קומץ על קומץ, יד על יד היו מוליכים: (מח) **אכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה.** שכל ארץ ומרץ מעמדת פירותיה ונותנין בתוכה מעפר המקום ומעמיד את התבואה מלירקב: (מט) **עד כי חדל לספר.** עד כי חדל לו הסופר לספור, והרי זה מקרא קצר: **כי אין מספר.** לפי שאין מספר, והרי כי משמש בלשון להמ: (נ) **בטרם תבוא שנת הרעב.** מכאן שמסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון:

נג וַתִּכְלֶינָה שֶׁבַע שְׁנֵי הַשָּׂבָע
אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:
נד וַתָּחֶלֶינָה שֶׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב לָבוֹא
כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעָב
בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
הָיָה לָחֶם: נה וַתִּרְעַב כָּל־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־פַּרְעֹה
לַלָּחֶם וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְכָל־מִצְרַיִם
לְכוּ אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר לָכֶם
תַּעֲשׂוּ: נו וְהָרָעָב הָיָה עַל כָּל־
פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־
אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:

נג וּשְׁלִימָא שְׁבַע שְׁנֵי שִׂבְעָא
דַּהֲוָאָה בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם:
נד וְשָׁרְיָאָה שְׁבַע שְׁנֵי כַפְנָא
לְמֵיתֵי כְּמָא דַּאֲמַר יוֹסֵף
וַהֲוָה כַפְנָא בְּכָל אַרְעָתָא
וּבְכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם הֲוָה
לַחְמָא: נה וּכְפַיְנַת כָּל
אַרְעָא דְמִצְרַיִם וּצְוַח עַמָּא
קֳדָם פַּרְעֹה עַל לַחְמָא
וַאֲמַר פַּרְעֹה לְכָל מִצְרָאֵי
אִיזִילוּ לְוָת יוֹסֵף דְּיֵימַר
לְכוֹן תַּעְבְּדוּן: נו וְכַפְנָא
הֲוָה עַל כָּל אַפֵּי אַרְעָא
וּפְתַח יוֹסֵף יָת כָּל
אוֹצָרַיָּא דִּבְהוֹן עֲבוּרָא
וְזַבֵּין לְמִצְרָאֵי וּתְקֵיף
כַּפְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם:

(נה) **ותרעב כל ארץ מצרים.** שהרקיבה תבואתם שלקרו חון משל יוסף: **אשר יאמר לכם תעשו.** לפי שהיה יוסף חומר להם שימולו, וכשבאו אליל פרעה ואומרים כך הוא חומר לנו, אמר להם למה לף לשברתם בר, והלף הכריז לכם שבני הרעב בימים, אמרו לו אפשרו הרעב והרקיבה, אמר להם אם כן כל אשר יאמר לכם תעשו, הרי גזר על התבואה והרקיבה, מה שברו בלף כסף ובלף ממיר יין ושלב: אם יגזור עלינו ונמות: (נו) **על כל פני הארץ.** מי הס פני הארץ, אלו העשירים: **את כל אשר בהם.** כתרגומו לי הון עיטורף: **וישבור למצרים.** שבר לשון מכר ולשון קנין הוף, כאן משמש לשון מכר, (להלן מג ב) שברו לנו מעט אוכל, לשון קנין. ואל תאמר אינו כי אם בתבואה, שהף ביין ושלב מלינו (ישעיה נה ו) ולכו שברו בלף כסף ובלף ממיר יין ושלב:

מ וְכָל דֶּרֶי אַרְעָא אָתוֹ לְמִצְבַּן עֲבוּרָא מִן יוֹסֵף אֲרֵי תְקֵיף כַּפְנָא בְּכָל אַרְעָא: א וַחֲזָא יַעֲקֹב אֲרֵי אִית עֲבוּר מְזַדְּבַן בְּמִצְרַיִם וַאֲמַר יַעֲקֹב לִבְנוֹהִי לְמָא תִּתַּחְזוֹן: ב וַאֲמַר הָא שְׁמַעִית אֲרֵי אִית עֲבוּר מְזַדְּבַן בְּמִצְרַיִם חוּתוּ לְתַמָּן וּזְבוּנוּ לָנָא מִתַּמָּן וְנֵיחֵי וְלָא נְמוּת: ג וּנְחָתוּ אֲחֵי יוֹסֵף עַסְרָא לְמִזְבַּן עֲבוּרָא מִמִּצְרָיִם:

מ וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל־יוֹסֵף כִּי־חָזַק הָרָעָב בְּכָל־הָאָרֶץ: **מב** א וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֶשׁ־שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ: ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֶשׁ־שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם רְדוּ־שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ־לָנוּ מִשָּׁם וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת: ג וַיֵּרְדוּ אֲחֵי־יוֹסֵף עֲשָׂרָה לִשְׁבֹּר בָּר מִמִּצְרָיִם:

(מ) **וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף.** (פרקאו ופרקאו וכל המרן באו מלרים אל יוסף). סם תפרקאו כסדרו היה לריך לכתוב לשבור מן יוסף: **מב** (ג) **וירא יעקב כי יש שבר במצרים.** ומהיכן רמה, והלא לא רמה אלא שמע, שנאמר (להלן מה ג) הנה שמעתי וגו', ומהו וירא, רמה בחפקפקנריא של קדם שעדיין יש לו שבר במלרים. ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירוש שזה יוסף: **למה תתראו.** למה תרחו עלמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאלו אתם שבעים, שבחותה שעה עדיין היה להם תבואה. [ולי נרחה פשוטו למה תתרחו, למה יהיו הכל מסתכלין בכם ומתמיהים בכם שאין אתם מבקשים לכם תוכל בעודם שיכלה מה שבידכם]. ומפי אחריס שמעתי שהוא לשון כאיבה, למה תהיו כאובים ברעב. ודומה לו (משלי יד כה) ומרוח גם הוא יוכיח: (ב) **רדו שמה.** ולא אמר לנו, רמז למאחים ושאר שנים שנאחעכבו למלרים, כמנין רד"ו: (ג) **וירדו אחי יוסף.** ולא כחב בני יעקב, מלמד שהיו מחחרטים במכירחו ונחנו לבם להחנהג עמו בחמוה ולפדותו בכל ממון שיבקשו עליהם: **עשרה.** מה חלמוד לומר, והלא כחיב (בפרק ד) ואת בניימין אחי יוסף לא שלח, אלא לענין האמור היה חלוקין לעשרה, אלא היתה אהבת כולם ושנאת כולם שוה לו, אבל לענין לשבור בר כולם לב אחד להם:

ד וְאֶת־בִּנְיָמִין אֲחִי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח
יַעֲקֹב אֶת־אֶחָיו כִּי אָמַר פֶּן־יִקְרָאֶנּוּ
אָסוֹן: ה וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר
בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי־הָיָה הָרָעָב בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן: ו וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל־
הָאָרֶץ הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל־עַם הָאָרֶץ
וַיָּבֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אַפַּיִם
אָרְצָה: ז וַיַּרְא יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וַיַּכִּרֵם
וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אִתָּם קָשׁוֹת
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאַיִן בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ
מֵאֶרֶץ כְּנַעַן לִשְׁבָּר־אֹכֶל: ח וַיַּכֵּר
יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכָּרֻהוּ:

ד וְיָת בִּנְיָמִין אֲחוּהִי דְיוֹסֵף
לָא שְׁלַח יַעֲקֹב עִם אֲחוֹהִי
אֲרֵי אֲמַר דִּלְמָא יְעָרְעִנֵּיהּ
מוֹתָא: ה וַאֲתוֹ [נ״א וְעָלוּ]
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִזְבַּן עֲבוּרָא
בְּגוֹ עָלַיָּא אֲרֵי הֲוָה כַפְנָא
בְּאַרְעָא דְכְנָעַן: ו וְיוֹסֵף הוּא
שַׁלִּיט עַל אַרְעָא הוּא מְזַבֵּין
עֲבוּרָא לְכָל עַמָּא דְאַרְעָא
וַאֲתוֹ אֲחֵי יוֹסֵף וְסָגִידוּ
לֵיהּ עַל אַפֵּיהוֹן עַל אַרְעָא: ז וַחֲזָא יוֹסֵף יָת אֲחוֹהִי
וְאִשְׁתְּמוֹדְעִנּוּן וְחַשֵּׁיב מָא
דִּימַלֵּיל עִמְּהוֹן וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן
קַשְׁיִין וַאֲמַר לְהוֹן מִנָּן
אֲתֵיתוּן וַאֲמַרוּ מֵאַרְעָא
דִכְנַעַן לְמִזְבַּן עֲבוּרָא: ח וְאִשְׁתְּמוֹדַע יוֹסֵף יָת אֲחוֹהִי
וְאִנּוּן לָא אִשְׁתְּמוֹדְעוּהִי:

רש״י

(ד) **פֶּן יקראנו אסון.** ובניו לפי שקרעו בגדי יעקב מכאן אסון, ממר רבי מלעזר בן יעקב מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה: (ה) **בתוך הבאים.** מטמיעין עצמן שלא יכירוס, לפי שהוא להם מביאם שלא יתרעו בהם בשעת מלא שלא תשכנם כל מלא בפתחו, כדי שלא תשלוט בהם עין הרע שכולם נראים וכולם גבוהים: (ו) **וישתחוו לו אפים.** נשתטחו לו על פניהם, וכן הכירוהו כשנפל בידם לנהוג בו מנהג

(ז) **ויתנכר אליהם.** נעשה להם כנכרי בדברים, לדבר קשות: (ח) **ויכר יוסף** וגו'. לפי שהניחם מתומי זקן: **והם לא הכרהו.** שיצא מאצלם בלא מחשבת זקן, ובכניו בא בחשבת זקן. ומדרש אגדה ויכר יוסף בא מחיו ורחם עליהם, והם לא הכירוהו כשנפל בידם לנהוג בו מנהג

ט וְאִדְכַר יוֹסֵף יָת חֶלְמָיָא דַּחֲזָה חֶלְיִם לְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אַלְיֵלֵי אַתּוּן לְמֶחֱזֵי יָת בְּדָקַהּ דְּאַרְעָא אֲתֵיתוּן׃ י וַאֲמַרוּ לֵיהּ לָא רִבּוֹנִי וְעַבְדָּךְ אֲתוֹ לְמִזְבַּן עֲבוּרָא׃ יא כּוּלָּנָא בְּנֵי גַבְרָא חַד נַחְנָא כֵּיְנֵי אֲנַחְנָא לָא הֲווֹ עַבְדָּךְ אַלְיֵלֵי׃ יב וַאֲמַר לְהוֹן לָא אֱלָהֵין בְּדָקַהּ דְּאַרְעָא אֲתֵיתוּן לְמֶחֱזֵי׃ יג וַאֲמַרוּ תְּרֵי עֲסַר עַבְדָּךְ אַחִין אֲנַחְנָא בְּנֵי גַבְרָא חַד בְּאַרְעָא דִּכְנַעַן וְהָא זְעֵירָא עִם אֲבוּנָא יוֹמָא דֵין וְחַד לֵיתוֹהִי׃

ט **וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר**
חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים
אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת־עֶרְוַת הָאָרֶץ
בָּאתֶם׃ י וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנִי
וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ לִשְׁבָּר־אֹכֶל׃ יא כֻּלָּנוּ
בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד נָחְנוּ כֵּנִים אֲנַחְנוּ
לֹא־הָיוּ עֲבָדֶיךָ מְרַגְּלִים׃ יב וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם לֹא כִּי־עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם
לִרְאוֹת׃ יג וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר
עֲבָדֶיךָ אַחִים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֶת־אָבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ׃

רש"י

(ט) **אשר חלם להם.** עליהם, וילע שנתקיימו, שהרי הסתמוו לו: **ערות הארץ.** גילוי המרגל, מהיכן היא נומה ליכנס, כמו (ויקרא כ יח) את מקורה הערה, וכמו (יחזקאל מז ז) ערוס ועריה. וכן כל ערוה שנתקרא לשון גילוי. ותרגום מונקלוס בדקת דמרעא, כמו (מלכים ב׳ יג ו) בדק הבית, רעוע הבית, שגל לו לדקק לפרסו תחת לשון המקרא: (י) **לא אדני.** לו תאמר כן, שהרי עבדיך באו לשבר מוכל: (יא) **כלנו**

בני איש אחד נחנו. נלמדה בהם רוח הקדש ובלעזהו עמהם שלש הוא בן מאיסם: **כנים.** מאמיים, כמו (שמות י כט) כן דברת, (במדבר כו ז) כן נמות ללמד דוברות, (יחזקאל מז ו) ועברתו לו כן בדיו: (יב) **כי ערות הארץ באתם לראות.** שהרי נכנסתם בשערה שערי העיר, למה לו נכנסתם בשער אחד: (יג) **ויאמרו שנים עשר עבדיך** וגו׳. ובשביל אומו אחד שאינכו נמצוכו בעיר לבקשו:

ט וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת־הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת־עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם: י וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנִי וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ לִשְׁבָּר־אֹכֶל: יא כֻּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נַחְנוּ כֵּנִים אֲנַחְנוּ לֹא־הָיוּ עֲבָדֶיךָ מְרַגְּלִים: יב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִּי עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם לִרְאוֹת: יג וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֶת־אָבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ: יד וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרַגְּלִים אַתֶּם: טו בְּזֹאת תִּבָּחֲנוּ חֵי פַּרְעֹה אִם־תֵּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם־בְּבֹוא אֲחִיכֶם הַקָּטֹן הֵנָּה: טז שִׁלְחוּ מִכֶּם אֶחָד וְיִקַּח אֶת־אֲחִיכֶם וְאַתֶּם הֵאָסְרוּ וְיִבָּחֲנוּ דִּבְרֵיכֶם הַאֱמֶת אִתְּכֶם וְאִם־לֹא חֵי פַּרְעֹה כִּי מְרַגְּלִים אַתֶּם: יז וַיֶּאֱסֹף אֹתָם אֶל־מִשְׁמָר שְׁלֹשֶׁת יָמִים: יח וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ אֶת־הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרֵא: חמישי

ט וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף הוּא דְּמַלֵּילִית עִמְּכוֹן לְמֵימַר אַלִּילֵי אַתּוּן: טו בְּדָא תִּתְבַּחֲרוּן חַיֵּי פַּרְעֹה אִם תִּפְקוּן מִכָּא אֱלָהֵין בְּמֵיתֵי אֲחוּכוֹן זְעֵירָא הָלְכָא: טו שְׁלַחוּ מִנְּכוֹן חַד וְיַדְבַּר יָת אֲחוּכוֹן וְאַתּוּן תִּתְאַסְרוּן וְיִתְבַּחֲרוּן פִּתְגָמַיכוֹן הַקְשׁוֹט אַתּוּן אָמְרִין וְאִם לָא חַיֵּי פַּרְעֹה אֲרֵי אַלִּילֵי אַתּוּן: יז וּכְנַשׁ יָתְהוֹן לְבֵית מַטָּרָא תְּלָתָא יוֹמִין: יח וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה דָּא עֲבִידוּ וְאִתְקַיָּמוּ מִן קֳדָם יְיָ אֲנָא דְּחַיִל:

(יט) **הוא אשר דברתי.** הדגיר פסק דכרתי שפתם מרגלים הוץ המות והגזון, זהו לפי פשוטו. ומדרשו אמר להם ושלו מעשתם לוחו ויפסקו עליכם ממון הרבה תפדוהו. אמרו לו הן. אמר להם ומס יאמרו לכם שלש יחזירוהו בשוס ממון מה תעשו. אמרו לו לכך באנו, להרוג או ליהרג, אמר להם הוץ פסק דכרתי שליכם להרוג בני העיר בשתם, משתם שמי נגזיע שלי שמעים מכס התיבו כרך גדול של שכס: (טו) **חי פרעה.** מס יחיה פרעה. שהיה נשבע לשקר, היה נשבע בחיי פרעה: **אם תצאו מזה.** מן המקוס הזה: (טז) **האמת אתכם.** מס אמת אתכס. לפיכך ה"ף נקוד פתח שהוץ כמו בלעדן תימה. ומס לץ תמיהה, מי פרעה כי מרגלים אתס: (יז) **משמר.** בית המסוריס:

יט אִם כֵּנִים אַתּוּן אֲחוּכוֹן
חַד יִתְאֲסַר בְּבֵית מַטַרְוֶתְכוֹן
וְאַתּוּן אֵיזִילוּ אוֹבִילוּ
עֲבוּרָא דְּחַסִּיר בְּבָתֵּיכוֹן׃
כ וְיָת אֲחוּכוֹן זְעֵירָא תֵּיתוֹן
לְוָתִי וְיִתְהַמְנוּן פִּתְגָמֵיכוֹן
וְלָא תְמוּתוּן וַעֲבַדוּ כֵן׃
כא וַאֲמַרוּ גְּבַר לַאֲחוּהִי
בְּקוּשְׁטָא חַיָּיבִין אֲנַחְנָא
עַל אֲחוּנָא דַּחֲזֵינָא עָקַת
נַפְשֵׁיהּ כַּד הֲוָה מִתְחַנֵּן
לָנָא וְלָא קַבֵּילְנָא מִנֵּיהּ
עַל כֵּן אֲתַת לָנָא עָקְתָא
הָדָא׃ כב וַאֲתֵיב רְאוּבֵן
יָתְהוֹן לְמֵימַר הֲלָא אֲמַרִית
לְכוֹן לְמֵימַר לָא תְחַטְּאוּן
בְּעוּלֵימָא וְלָא קַבֵּילְתּוּן וְאַף
דְּמֵיהּ הָא מְתְבְּעֵי׃ כג וְאִנּוּן
לָא יָדְעִין אֲרֵי שָׁמַע יוֹסֵף

יט אִם־כֵּנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם אֶחָד
יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶם וְאַתֶּם לְכוּ
הָבִיאוּ שֵׁבֶר רַעֲבוֹן בָּתֵּיכֶם׃ כ וְאֶת־
אֲחִיכֶם הַקָּטֹן תָּבִיאוּ אֵלַי וְיֵאָמְנוּ
דִבְרֵיכֶם וְלֹא תָמֻתוּ וַיַּעֲשׂוּ־כֵן׃
כא וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו אֲבָל
אֲשֵׁמִים | אֲנַחְנוּ עַל־אָחִינוּ אֲשֶׁר
רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ
וְלֹא שָׁמָעְנוּ עַל־כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ
הַצָּרָה הַזֹּאת׃ כב וַיַּעַן רְאוּבֵן אֹתָם
לֵאמֹר הֲלוֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם | לֵאמֹר
אַל־תֶּחֶטְאוּ בַיֶּלֶד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם
וְגַם־דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ׃ כג וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שֹׁמֵעַ יוֹסֵף

(יט) **בבית משמרכם.** שמתם מסורים זו עכשיו: **ואתם לכו הביאו.** לפיכך: **שבר רעבון בתיכם.** מה שקיימתם לרעבון מגיד בתיכם: (כ) **ויאמנו דבריכם.** יתאמתו ויתקיימו, כמו (במדבר ה כב) אמן אמן, וכמו (מ"ל ח כו) יאמן עץ דבריך: (כא) **אבל.** כתרגומו בקושטא.

ורעיתי בגרעטית רבה (לע ח) ליטעמ דרומאה הוא מבע, כרס: **באה אלינו.** טעמו בני"ת, לפי שהוא בלשון עבר שכבר בחה, ותרגומו מתת לנת: (כב) **וגם דמו.** ממין וגמין רבויין, דמו וגם דס הזקן: (כג) **והם לא ידעו כי שומע יוסף.** מבין לשונם ופניו היו מדברים כן:

כִּי הַמֵּלִיץ בֵּינֹתָם: כג וַיִּסֹּב מֵעֲלֵיהֶם וַיֵּבְךְּ וַיָּשָׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאִתָּם אֶת־שִׁמְעוֹן וַיֶּאֱסֹר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם: כד וַיְצַו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת־כְּלֵיהֶם בָּר וְלָהָשִׁיב כַּסְפֵּיהֶם אִישׁ אֶל־שַׂקּוֹ וְלָתֵת לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן: כה וַיִּשְׂאוּ אֶת־שִׁבְרָם עַל־חֲמֹרֵיהֶם וַיֵּלְכוּ מִשָּׁם: כו וַיִּפְתַּח הָאֶחָד אֶת־שַׂקּוֹ לָתֵת מִסְפּוֹא לַחֲמֹרוֹ בַּמָּלוֹן וַיַּרְא אֶת־כַּסְפּוֹ וְהִנֵּה־הוּא בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ: כז וַיֹּאמֶר אֶל־אֶחָיו הוּשַׁב כַּסְפִּי אֲרֵי מְתוּרְגְּמָן הֲוָה בֵּינֵיהוֹן: כח וְאִסְתְּחַר מִלְּוָתְהוֹן וּבְכָא וְתָב לְוָתְהוֹן וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן וּדְבַר מִלְּוָתְהוֹן יָת שִׁמְעוֹן וַאֲסַר יָתֵיהּ לְעֵינֵיהוֹן: כט וּפַקֵּיד יוֹסֵף וּמְלוֹ יָת מָנֵיהוֹן עֲבוּרָא וּלְאָתְבָּא כַּסְפֵּיהוֹן גְּבַר לְשַׁקֵּיהּ וּלְמִתַּן לְהוֹן זְוָדִין לְאוֹרְחָא וַעֲבַד לְהוֹן כֵּן: ל וּנְטַלוּ יָת עֲבוּרֵיהוֹן עַל חֲמָרֵיהוֹן וַאֲזַלוּ מִתַּמָּן: לא וּפְתַח חַד יָת שַׁקֵּיהּ לְמִתַּן כְּסָתָא לַחֲמָרֵיהּ בְּבֵית מְבָתָא וַחֲזָא יָת כַּסְפֵּיהּ וְהָא הוּא בְּפוּם טוּעֲנֵיהּ: לב וַאֲמַר לַאֲחוֹהִי אִתְּתַב כַּסְפִּי

רש"י

כי המליץ בינותם. כי כשהיו מדברים עמו היה המליץ ביניהם, היודע לשון עברי ולשון מצרי, והיה מליץ דבריהם ליוסף ודברי יוסף להם, לכך היו סבורים שאין יוסף מכיר בלשון עברי: **המליץ.** זה מנשה: (כד) **ויסב מעליהם.** מתרחק מעליהם שלא ירגישו בוכה: **ויבך.** לפי שמע שהיו מתמרטין: **את שמעון.** הוא הגליכו לצור, הוא שאמר לנו (לעיל מ"ב יט) הנח בעל התלומות הלזה בא. לכך אמר מתכוין יוסף להפרידו מלוי שמא ימיעצו שיכרוס להרוג אותו: **ויאסור אותו לעיניהם.** לא מסרו שלא לעיניהם, וכיון שיגלו הוליכו והתלילו והשקהו: (כז) **ויפתח האחד.** הוא לוי שנשאר יחיד משמעון בן זוגו: **במלון.** במקום שלנו בגילה: **אמתחתו.** הוא שק:

וְאַף הָא בְּטוּעְנִי וּנְפַק מַדַּע
לְבָּהוֹן וּתְוַהוּ גְּבַר בַּאֲחוּהִי
לְמֵימַר מָא דָּא עֲבַד יְיָ לַנָא׃
כט וַאֲתוֹ לְוָת יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן
לְאַרְעָא דִכְנַעַן וְחַוִיאוּ לֵיהּ
יָת כָּל דְּעָרְעָא יָתְהוֹן
לְמֵימַר׃ ל מַלֵּיל גוּבְרָא
רִבּוֹנַהּ דְּאַרְעָא עִמָּנָא קַשְׁיָן
וְיַהַב יָתָנָא כְּמְאַלֵּלֵי אַרְעָא׃
לא וַאֲמַרְנָא לֵיהּ כֵּינָנֵי
אֲנַחְנָא לָא הַוֵינָא אֲלִילֵי׃
לב תְּרֵי עֲסַר אֲנַחְנָא אַחִין
בְּנֵי אֲבוּנָא חַד לֵיתוֹהִי
וּזְעֵירָא יוֹמָא דֵין עִם אֲבוּנָא
בְּאַרְעָא דִכְנַעַן׃ לג וַאֲמַר
לָנָא גוּבְרָא רִבּוֹנַהּ דְּאַרְעָא
בְּדָא אִדַּע אֲרֵי כֵּינָנֵי אַתּוּן
אֲחוּכוֹן חַד שְׁבוּקוּ לְוָתִי
וְיָת עֲבוּרָא דְּחַסִּיר בְּבָתֵּיכוֹן
סַבוּ וְאִיזִילוּ׃ לד וְאַיְתוּ יָת
אֲחוּכוֹן זְעֵירָא לְוָתִי וְאִדַּע
אֲרֵי לָא אֲלִילֵי אַתּוּן אֲרֵי
כֵּינָנֵי אַתּוּן יָת אֲחוּכוֹן

וְגַם הִנֵּה בְאַמְתַּחְתִּי וַיֵּצֵא לִבָּם
וַיֶּחֶרְדּוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֵאמֹר מַה־
זֹּאת עָשָׂה אֱלֹהִים לָנוּ׃ כט וַיָּבֹאוּ
אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אַרְצָה כְּנָעַן
וַיַּגִּידוּ לוֹ אֵת כָּל־הַקֹּרֹת אֹתָם
לֵאמֹר׃ ל דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ
אִתָּנוּ קָשׁוֹת וַיִּתֵּן אֹתָנוּ כְּמְרַגְּלִים
אֶת־הָאָרֶץ׃ לא וַנֹּאמֶר אֵלָיו
כֵּנִים אֲנָחְנוּ לֹא הָיִינוּ מְרַגְּלִים׃
לב שְׁנֵים־עָשָׂר אֲנַחְנוּ אַחִים בְּנֵי
אָבִינוּ הָאֶחָד אֵינֶנּוּ וְהַקָּטֹן הַיּוֹם
אֶת־אָבִינוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ לג וַיֹּאמֶר
אֵלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ בְּזֹאת
אֵדַע כִּי כֵנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם
הָאֶחָד הַנִּיחוּ אִתִּי וְאֶת־רַעֲבוֹן
בָּתֵּיכֶם קְחוּ וָלֵכוּ׃ לד וְהָבִיאוּ אֶת־אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אֵלָי
וְאֵדְעָה כִּי לֹא מְרַגְּלִים אַתֶּם כִּי כֵנִים אַתֶּם אֶת־אֲחֵיכֶם

(כח) **וגם הנה באמתחתי.** גם הכסף **אלהים** לנו. להמימנו לידי עלילה
כו עם התבואה: **מה זאת עשה** זו שלא הוסב מלא להתעולל עלינו:

אֶתֵּן לָכֶם וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ׃
לה וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שַׂקֵּיהֶם
וְהִנֵּה־אִישׁ צְרוֹר־כַּסְפּוֹ בְּשַׂקּוֹ
וַיִּרְאוּ אֶת־צְרֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם הֵמָּה
וַאֲבִיהֶם וַיִּירָאוּ׃ לו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם יוֹסֵף
אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת־בִּנְיָמִן
תִּקָּחוּ עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה׃ לז וַיֹּאמֶר
רְאוּבֵן אֶל־אָבִיו לֵאמֹר אֶת־
שְׁנֵי בָנַי תָּמִית אִם־לֹא אֲבִיאֶנּוּ
אֵלֶיךָ תְּנָה אֹתוֹ עַל־יָדִי וַאֲנִי
אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ׃ לח וַיֹּאמֶר לֹא־יֵרֵד
בְּנִי עִמָּכֶם כִּי־אָחִיו מֵת וְהוּא
לְבַדּוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אָסוֹן בַּדֶּרֶךְ
אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־שֵׂיבָתִי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה׃

אִתֵּין לְכוֹן וְיָת אַרְעָא
תַּעְבְּדוּן בַּהּ סְחוֹרְתָא׃
לה וַהֲוָה אִנּוּן מְרִיקִין
סַקֵּיהוֹן וְהָא גְּבַר צְרָר
כַּסְפֵּיהּ בְּסַקֵּיהּ וַחֲזוֹ יָת צְרָרֵי
כַּסְפֵּיהוֹן אִנּוּן וַאֲבוּהוֹן
וּדְחִילוּ׃ לו וַאֲמַר לְהוֹן יַעֲקֹב
אֲבוּהוֹן יָתִי אַתְכֵּילְתּוּן יוֹסֵף
לֵיתוֹהִי וְשִׁמְעוֹן לָא הֲוָה
כָּא וְיָת בִּנְיָמִין תִּדְבְּרוּן עֲלַי
הֲוָאָה כוּלְּהוֹן׃ לז וַאֲמַר
רְאוּבֵן לַאֲבוּהִי לְמֵימַר יָת
תְּרֵין בְּנַי תְּמִית אִם לָא
אַיְתֵינֵיהּ לָךְ הַב יָתֵיהּ עַל
יְדִי וַאֲנָא אֲתֵיבְנֵיהּ לָךְ׃
לח וַאֲמַר לָא יֵיחוֹת בְּרִי
עִמְּכוֹן אֲרֵי אֲחוּהִי מִית
וְהוּא בְלְחוֹדוֹהִי אִשְׁתְּאַר
וְיִעְרְעִנֵּיהּ מוֹתָא בְּאוֹרְחָא
דְּתְהָכוֹן בַּהּ וְתַחֲתוּן יָת
סֵיבְתִּי בְּדַוּנָא לִשְׁאוֹל׃

רש"י

(לד) **ואת הארץ תסחרו.** מסופנו. וכל לשון סוחרים וסחורה על שם שמחזירים וסובבים מאר פרקמטיא׃ (לה) **צרור כספו.** קשר כספו׃ (לו) **אתי שכלתם.** מלמד שחשדן שמע הרגוהו מומר להמית בניו, וכי בניו הם ולא בניו׃

א וְכַפְנָא תְקִיף בְּאַרְעָא׃
ב וַהֲוָה כַּד סְפִיקוּ לְמֵיכַל יָת
עֲבוּרָא דְאַיְתִיאוּ מִמִּצְרַיִם
וַאֲמַר לְהוֹן אֲבוּהוֹן תּוּבוּ
זְבוּנוּ לָנָא זְעִיר עֲבוּרָא׃
ג וַאֲמַר לֵיהּ יְהוּדָה לְמֵימַר
אַסְהָדָא אַסְהֵיד בַּנָא גַּבְרָא
לְמֵימַר לָא תֶחֱזוֹן אַפַּי
אֱלָהֵין כַּד אֲחוּכוֹן עִמְּכוֹן׃
ד אִם אִיתָךְ מְשַׁלַּח יָת
אָחוּנָא עִמַּנָא נֵיחוֹת וְנִזְבַּן
לָךְ עֲבוּרָא׃ ה וְאִם לֵיתָךְ
מְשַׁלַּח לָא נֵיחוֹת אֲרֵי
גַּבְרָא אֲמַר לַנָא לָא תֶחֱזוֹן
אַפַּי אֱלָהֵין כַּד אֲחוּכוֹן
עִמְּכוֹן׃ ו וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל
לְמָא אַבְאֵישְׁתּוּן לִי לְחַוָּאָה
לְגַבְרָא הַעוֹד לְכוֹן אָחָא׃

מג א וְהָרָעָב כָּבֵד בָּאָרֶץ׃ ב וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר כִּלּוּ לֶאֱכֹל אֶת־הַשֶּׁבֶר
אֲשֶׁר הֵבִיאוּ מִמִּצְרָיִם וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שֻׁבוּ שִׁבְרוּ־לָנוּ
מְעַט־אֹכֶל׃ ג וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוּדָה
לֵאמֹר הָעֵד הֵעִד בָּנוּ הָאִישׁ
לֵאמֹר לֹא־תִרְאוּ פָנַי בִּלְתִּי אֲחִיכֶם
אִתְּכֶם׃ ד אִם־יֶשְׁךָ מְשַׁלֵּחַ אֶת־
אָחִינוּ אִתָּנוּ נֵרְדָה וְנִשְׁבְּרָה לְךָ
אֹכֶל׃ ה וְאִם־אֵינְךָ מְשַׁלֵּחַ לֹא נֵרֵד
כִּי־הָאִישׁ אָמַר אֵלֵינוּ לֹא־תִרְאוּ
פָנַי בִּלְתִּי אֲחִיכֶם אִתְּכֶם׃ ו וַיֹּאמֶר
יִשְׂרָאֵל לָמָּה הֲרֵעֹתֶם לִי לְהַגִּיד לָאִישׁ הַעוֹד לָכֶם אָח׃

מג (ג) **כאשר כלו לאכול.** יהודה ממר להס המתינו לזקן עד שתכלה פת מן הבית: **כאשר כלו.** כל שלימו. והמתרגם כל ספיקו, טועה כאשר כלו הגמלים לשתות ממורגם כל ספיקו כשעמו לי ספוקה הוא גמר שתייתם. מכל זה כאשר כלו לשון גמר שתייתם. מכל זה כאשר כלו לשון גמר, ומתרגמינן כל שלימו: (ג) **העד** העד. לשון התרלה, שעתם התרלה מתרה בו בפני עדים, וכן (דברים ל יט) העידותי בכם, (שמות יט כא) לך העד בעם: **לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם.** לע תרגומו בלע תחיכם מתכם. ומקלוסם תרגם שלהין כל מחוכון עמכון, ייפה בילוי הדבר על פופעו ולע דקדק לתרגם מחר לשון המקרא:

ז וַיֹּאמְרוּ שָׁאוֹל שָׁאַל־הָאִישׁ לָנוּ וּלְמוֹלַדְתֵּנוּ לֵאמֹר הַעוֹד אֲבִיכֶם חַי הֲיֵשׁ לָכֶם אָח וַנַּגֶּד־לוֹ עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֲיָדוֹעַ נֵדַע כִּי יֹאמַר הוֹרִידוּ אֶת־אֲחִיכֶם׃ ח וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו שִׁלְחָה הַנַּעַר אִתִּי וְנָקוּמָה וְנֵלֵכָה וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אַתָּה גַּם־טַפֵּנוּ׃ ט אָנֹכִי אֶעֶרְבֶּנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ אִם־לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל־הַיָּמִים׃

ז וַאֲמַרוּ שַׁאָלָא שַׁאֵיל גֻּבְרָא לַנָא וּלְיַלָדוּתַנָא לְמֵימַר הַעַד כְּעַן אֲבוּכוֹן קַיָּים הַאִית לְכוֹן אֲחָא וְחַוִינָא לֵיהּ עַל מֵימַר פֻּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין הֲמִידָּע הַוֵינָא יָדְעִין אֲרֵי יֵימַר אַחֵיתוּ יָת אֲחוּכוֹן׃ ח וַאֲמַר יְהוּדָה לְיִשְׂרָאֵל אֲבוּהִי שְׁלַח עוּלֵימָא עִמִי וּנְקוּם וְנֵיזִיל וְנֵיחֵי וְלָא נְמוּת אַף אֲנַחְנָא אַף אַתְּ אַף טַפְלָנָא׃ ט אֲנָא מְעָרַבְנָא בֵּיהּ מִן יְדִי תְּבָעֵינֵיהּ אִם לָא אֲיְתִינֵיהּ לָךְ וַאֲקִימְנֵיהּ קֳדָמָךְ וְאֵיהֵי חָטֵי לָךְ כָּל יוֹמַיָּא׃

(ז) **לנו ולמולדתנו.** למשפחותינו, ומדרשו מפילו עני עירנותינו גלה לנו: **ונגד לו. שים** לנו סב ושמ: **על פי הדברים האלה.** על פי שמלותינו מסר שמל הוזקקנו להגיד: **כי יאמר.** מסר יאמר, כי משמש בלשון סס, ופס משמש בלשון מסר. כמי זה שימוש מאל מלרנע לשוותיו שמשמש כי, והוא פס, שהרי כי זה כמו פס, כמו עד פס דברתי (כד נג): (ח) **ונחיה.** נלמלה בו רוח הקודש, על ידי הליכה זו תמי רוחך שנאמר (מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם: **ולא נמות.** ברעב. בימיו מפה יתפס מפה לץ יתפס, ומנו כלנו מתים ברעב פס לץ עלך, מוטב שתניח את הספק ותתפוס את הודאי: (ט) **והצגתיו לפניך.** שלץ מביאתו מלין מת כי פס תי: **וחטאתי לך כל הימים.** לעולם הבא:

י אֲרֵי אִלּוּ לָא פוֹן
בְּדָא אִתְעַכַּבְנָא אֲרֵי כְּעַן
תַּבְנָא דְנַן תַּרְתֵּין זִמְנִין׃
יא וַאֲמַר לְהוֹן יִשְׂרָאֵל
אֲבוּהוֹן אִם כֵּן הוּא
דָּא עֲבִידוּ סַבוּ מִדְמֶשַׁבַּח
בְּאַרְעָא בְּמָנֵיכוֹן וְאַחֵיתוּ
לְגַבְרָא תְּקָרוּבְתָּא זְעֵיר
קֻטַּף וּזְעֵיר דְּבַשׁ שְׁעַף
וּלְטוּם בּוּטְמִין וְשִׁגְדִּין׃
יב וְכַסְפָּא עַל חַד תְּרֵין סַבוּ
בִּידְכוֹן וְיָת כַּסְפָּא דְאִתְּתַב
בְּפוּם טוּעֲנֵיכוֹן תְּתִיבוּ
בִּידְכוֹן דִּלְמָא שְׁלוּ הֲוָה׃
יג וְיָת אֲחוּכוֹן דְּבַרוּ וְקוּמוּ
תּוּבוּ לְוָת גַּבְרָא׃ יד וְאֵל
שַׁדַּי יִתֵּין לְכוֹן רַחֲמִין

כִּי לוּלֵא הִתְמַהְמָהְנוּ כִּי־עַתָּה שַׁבְנוּ
זֶה פַּעֲמָיִם׃ יא וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל
אֲבִיהֶם אִם־כֵּן | אֲפוֹא זֹאת עֲשׂוּ
קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ בִּכְלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ
לָאִישׁ מִנְחָה מְעַט צֳרִי וּמְעַט
דְּבַשׁ נְכֹאת וָלֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים׃
יב וְכֶסֶף מִשְׁנֶה קְחוּ בְיֶדְכֶם וְאֶת־
הַכֶּסֶף הַמּוּשָׁב בְּפִי אַמְתְּחֹתֵיכֶם
תָּשִׁיבוּ בְיֶדְכֶם אוּלַי מִשְׁגֶּה הוּא׃
יג וְאֶת־אֲחִיכֶם קָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל־
הָאִישׁ׃ יד וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים

(י) **לולא התמהמהנו.** על ידך, כבר היינו שניים עם שמעון ולא נטוערת כל הימים הללו: (יא) **אפוא.** כל לשון אפוא לשון יתר הוא לתקן מלה בלשון עברי, אם כן תזדקק לעשות שמשלמנו עמכם, ורוצה אני לחזור ולפקח היאך פה תקנה ועשה להשיבכם, ומומר אני זאת עשו: **מזמרת הארץ.** מתורגם מדמשבח שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם: **נבאת.** שעוה: **בטנים.** לא ידעתי מה הם וכפרושי ג׳ של רבי מכיר רמינו פיסטיצ״ם [פיסטוקים] ודומה לי שהם מפרסקין: (יב) **וכסף משנה.** פי שנים כראשון: **קחו בידכם.** לשבור אוכל, שמא הוקר השער: **אולי משגה הוא.** שמא הממונה על הבית שכחו שוגג: (יד) **אל שדי.** מעתה אינכם מקריב כלום אלא תפלה, הריני מתפלל עליכם: **אל שדי.** שדי בעולם רחמיו, וכדי היכולת בידו ליתן, יתן לכם רחמים, זהו פשוטו. ומדרשו מי

לִפְנֵי הָאִישׁ וְשִׁלַּח לָכֶם אֶת־ אֲחִיכֶם אַחֵר וְאֶת־בִּנְיָמִין וַאֲנִי כַּאֲשֶׁר שָׁכֹלְתִּי שָׁכָלְתִּי: טו וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה הַזֹּאת וּמִשְׁנֶה־כֶּסֶף לָקְחוּ בְיָדָם וְאֶת־ בִּנְיָמִן וַיָּקֻמוּ וַיֵּרְדוּ מִצְרַיִם וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי יוֹסֵף: ששי טז וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת־בִּנְיָמִין וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל־ בֵּיתוֹ הָבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבַּיְתָה וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם:

קֶדֶם גַּבְרָא וְיִפְטַר לְכוֹן יָת אֲחוּכוֹן אָחָרָנָא וְיָת בִּנְיָמִין וַאֲנָא כְּמָא דְתְכֵילִית תְּכֵילִית: טו וּנְסִיבוּ גוּבְרַיָּא יָת תְּקָרוּבְתָּא הָדָא וְכַסְפָּא עַל חַד תְּרִין נְסִיבוּ בְּיֶדְהוֹן וְדַבָּרוּ יָת בִּנְיָמִין וְקָמוּ וְנָחֲתוּ לְמִצְרַיִם וְקָמוּ קֳדָם יוֹסֵף: טו וַחֲזָא יוֹסֵף עִמְּהוֹן יָת בִּנְיָמִין וַאֲמַר לְדִמְמַנָּא עַל בֵּיתֵיהּ אַעֵיל יָת גּוּבְרַיָּא לְבֵיתָא וְכוֹס נְכָסְתָא וְאַתְקֵין אֲרֵי עִמִּי אָכְלִין גּוּבְרַיָּא בְּשֵׁירוּתָא:

רש"י

שמא לעולם לי יאמר לי לגרועי, שלא שקטתי מעשורי, לרע בגן, לרע עשו, לרע רחל, לרע דינה, לרע יוסף, לרע שמעון, לרע גימין: **ושלח לכם.** ויפטר לכון, תרגומו, יפטרנו מפסיליו, לשון (שמות כג כו) [לתפסי יפלחנו, ומינו טופל בתרגום לתרגמו] לשון ויפלח, שהרי לפס הם הולכים מגלו: **את אחיכם.** זה שמעון: **אחר.** רוח הקודש מזרקה בו, לרבות יוסף: **ואני.** עד שובכם שהיה שכול משפיל: **כאשר שכלתי.** מיוסף ומשמעון: **שכלתי.** מבניימין: (טו) **ואת בנימין.**

שמא מתרגמינן ודברו יה בגימין, לפי שאין לקיחת הכסף ולקיחת המנחה שוה בלשון מרמי, בדבר הנקח ביד מתורגם ונסיב, ובדבר הנקח בהנהגת דבריס מתרגמינן ודבר: (טו) **וטבוח טבח והכן.** כמו ולטבוח טבח ולהכן, ואין טבוח לשון לווי שהיה לו לומר וטבח: **בצהרים.** זה מתורגם בשירופא, שהוא לשון סעודה רשמוה בלשון מרמי, ובלע"ז דיאנ"ר [מלוחת להרייס], וים הרבה בתלמוד (תענית יא ב) שלא לכלבא שירותיה, (גרכות לט ב) בלע מלוחא שירותא. מכל כל תרגום של להריס טיהרא:

ח וַעֲבַד גַּבְרָא כְּמָא
דַּאֲמַר יוֹסֵף וְאַעֵיל גַּבְרָא
יָת גּוּבְרַיָּא לְבֵית יוֹסֵף׃
ט וּדְחִילוּ גּוּבְרַיָּא אֲרֵי
אִתְעַלוּ לְבֵית יוֹסֵף וַאֲמַרוּ
עַל עִיסָּק כַּסְפָּא דְּאִתְּתַב
בְּטוּעֲנָנָא בְּקַדְמֵיתָא אֲנַחְנָא
מְתָעַלִּין לְאִתְרַבְרָבָא עָלָנָא
וּלְאִסְתַּקָּפָא עֲלָנָא וּלְמִקְנֵי
יָתָנָא לְעַבְדִין וּלְמִדְבַּר יָת
חֲמָרָנָא׃ י וּקְרִיבוּ לְוָת
גַּבְרָא דְּמִמָּנָא עַל בֵּית יוֹסֵף
וּמַלִּילוּ עִמֵּיהּ בְּתָרַע בֵּיתָא׃
כ וַאֲמָרוּ בְּבָעוּ רִבּוֹנִי מֵיחָת
נְחִתְנָא בְּקַדְמֵיתָא לְמִזְבַּן
עֲבוּרָא׃ כא וַהֲוָה כַּד אֲתֵינָא
לְבֵית מְבָתָא וּפְתַחְנָא יָת

יח וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף
וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה
יוֹסֵף׃ יח וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ
בֵּית יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף
הַשָּׁב בְּאַמְתְּחֹתֵינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ
מוּבָאִים לְהִתְגֹּלֵל עָלֵינוּ וּלְהִתְנַפֵּל
עָלֵינוּ וְלָקַחַת אֹתָנוּ לַעֲבָדִים
וְאֶת־חֲמֹרֵינוּ׃ יט וַיִּגְּשׁוּ אֶל־הָאִישׁ
אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ
אֵלָיו פֶּתַח הַבָּיִת׃ כ וַיֹּאמְרוּ בִּי
אֲדֹנִי יָרֹד יָרַדְנוּ בַּתְּחִלָּה לִשְׁבָּר־
אֹכֶל׃ כא וַיְהִי כִּי־בָאנוּ אֶל־הַמָּלוֹן וַנִּפְתְּחָה אֶת־

(יח) **ויראו האנשים.** כתוב נמצי יודי"ן ותרגומו ודחילו: **כי הובאו בית יוסף.** ומין דרך שאר הנשים לשבור כך לון בנית יוסף, כי אם בפונדקאות שבעיר. וירלאו שמין זה מלא לשפשפ על משמר: **אנחנו מובאים.** על תוך הבית זכר: **להתגולל.** להיות מתגלגלת עלינו עלילת הכסף ולהיותה נופלת עלינו. ותונקלוס שתרגם ולשתקפא עלנא, הוא לשון להתעולל, כלשון תרגומינן (דברים כב יד) עלילת דברים תקופי מילין, ולא תרגמו אחר לשון המקרא, ולהתגלל שתרגם לשתרברבא הוא לשון (קהלת יב ו) גלגל הזהב, (משוס ג ח) והלא גלגלה העלתה, שהוא לשון מלכות: (כ) **בי אדני.** לשון בעיה ותחנוניס הוא, ולשון תרמי בייא בייא: **ירד ירדנו.** ירידה היא לנו, רגילים היינו לפרנס תחריס, עכשיו אנו צריכים לך:

אַמְתַּחֹתֵינוּ וְהִנֵּה כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי
אַמְתַּחְתּוֹ כַּסְפֵּנוּ בְמִשְׁקָלוֹ וַנָּשֶׁב אֹתוֹ
בְיָדֵנוּ: כב וְכֶסֶף אַחֵר הוֹרַדְנוּ בְיָדֵנוּ
לִשְׁבָּר־אֹכֶל לֹא יָדַעְנוּ מִי־שָׂם כַּסְפֵּנוּ
בְּאַמְתְּחֹתֵינוּ: כג וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם לָכֶם
אַל־תִּירָאוּ אֱלֹהֵיכֶם וֵאלֹהֵי אֲבִיכֶם
נָתַן לָכֶם מַטְמוֹן בְּאַמְתְּחֹתֵיכֶם
כַּסְפְּכֶם בָּא אֵלָי וַיּוֹצֵא אֲלֵהֶם אֶת־
שִׁמְעוֹן: כד וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים
בֵּיתָה יוֹסֵף וַיִּתֵּן־מַיִם וַיִּרְחֲצוּ
רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסְפּוֹא לַחֲמֹרֵיהֶם:
כה וַיָּכִינוּ אֶת־הַמִּנְחָה עַד־בּוֹא יוֹסֵף
בַּצָּהֳרָיִם כִּי שָׁמְעוּ כִּי־שָׁם יֹאכְלוּ
לָחֶם: כו וַיָּבֹא יוֹסֵף הַבַּיְתָה וַיָּבִיאוּ
לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בְּיָדָם הַבָּיְתָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ אָרְצָה:

טוֹעֲנָנָא וְהָא כְּסַף גְּבַר
בְּפוּם טוֹעֲנֵיהּ כַּסְפָּנָא
בְּמַתְקָלֵיהּ וַאֲתֵיבְנָא יָתֵיהּ
בִּידָנָא: כב וְכַסְפָּא אוּחֳרָנָא
אַחֵיתְנָא בִּידָנָא לְמִזְבַּן
עֲבוּרָא לָא יְדַעְנָא מַן שַׁוִּי
כַּסְפָּנָא בְּטוֹעֲנָנָא: כג וַאֲמַר
שְׁלָם לְכוֹן לָא תִדְחֲלוּן
אֱלָהֲכוֹן וַאלָהָא דַּאֲבוּכוֹן
יְהַב לְכוֹן סִימָא בְּטוֹעֲנֵיכוֹן
כַּסְפְּכוֹן אֲתָא לְוָתִי וְאַפֵּיק
לְוָתְהוֹן יָת שִׁמְעוֹן:
כד וְאַעֵיל גַּבְרָא יָת גּוּבְרַיָּא
לְבֵית יוֹסֵף וִיהַב מַיָּא
וְאִסְחוֹ רַגְלֵיהוֹן וִיהַב כְּסָתָא
לַחֲמָרֵיהוֹן: כה וְאַתְקִינוּ יָת
תֻּקְרוּבְתָּא עַד דְּעָל יוֹסֵף
בְּשֵׁירוּתָא אֲרֵי שְׁמַעוּ אֲרֵי
תַּמָּן אָכְלִין לַחְמָא: כו וְעָל
יוֹסֵף לְבֵיתָא וְאַעֵילוּ לֵיהּ יָת
תֻּקְרוּבְתָּא דִּבְיָדְהוֹן לְבֵיתָא
וּסְגִידוּ לֵיהּ עַל אַרְעָא:

(כג) **אלהיכם.** מזומנים, ומה אין מזומנים לכם כלום, ומלהי מציכם, מזומן הוא נתן לכם מטמון: (כד) **ויבא האיש.** הכניסה אחר הכנסה, לפי שהיו דומים לומר עד שדברו אליו פתח הבית, ומשמר להם (פסוק כג) שלום לכם, נמשכו ובאו אחריו: (כה) **ויכינו.** הזמינו, עטרוהו בכליס נאים: (כו) **הביתה.** מפרוזדור לטרקלין:

כו וּשְׁאֵיל לְהוֹן לְשָׁלָם וַאֲמַר הַשָּׁלָם אֲבוּכוֹן סָבָא דַּאֲמַרְתּוּן הַעַד כְּעַן קַיָּים׃ כח וַאֲמַרוּ שְׁלָם לְעַבְדָּךְ לַאֲבוּנָא עַד כְּעַן קַיָּים וּכְרַעוּ וְסָגִידוּ׃ כט וְזָקֵף עֵינוֹהִי וַחֲזָא יָת בִּנְיָמִין אֲחוּהִי בַּר אִמֵּיהּ וַאֲמַר הָדֵין אֲחוּכוֹן זְעֵירָא דַּאֲמַרְתּוּן לִי וַאֲמַר מָן קֳדָם יְיָ יְתְרַחֵם עֲלָךְ בְּרִי׃ ל וְאוֹחִי יוֹסֵף אֲרֵי אִתְגּוֹלָלוּ רַחֲמוֹהִי עַל אֲחוּהִי וּבְעָא לְמִבְכֵּי וְעָל לְאִדְרוֹן בֵּית מִשְׁכְּבָא וּבְכָא תַּמָּן׃

כו וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם אֲבִיכֶם הַזָּקֵן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם הַעוֹדֶנּוּ חָי׃ כח וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם לְעַבְדְּךָ לְאָבִינוּ עוֹדֶנּוּ חָי וַיִּקְּדוּ וישתחו וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃ כט וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן־אִמּוֹ וַיֹּאמֶר הֲזֶה אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם אֵלָי וַיֹּאמַר אֱלֹהִים יָחְנְךָ בְּנִי׃ שביעי ל וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל־אָחִיו וַיְבַקֵּשׁ לִבְכּוֹת וַיָּבֹא הַחַדְרָה וַיֵּבְךְּ שָׁמָּה׃

(כח) **ויקדו וישתחו.** על שלמת שלום. קידה כפיפת קדקד, השתחוואה משתטח לארץ: (כט) **אלהים יחנך בני.** בשלמ שבטיס שמעון חניניה (לעיל לג ה) אשר חנן אלהיס את עבדך, וביניימין עדיין לא נולד, לכך נרכו יוסף בחניניה: (ל) **כי נכמרו רחמיו.** שלנו יש לך עם מפס, אמר לו עם היה לי ואיני יודע היכן הוא. יש לך בניס, אמר לו יש לי עשרה, אמר לו ומה שמס, אמר לו (להלן מו כא) בלע ובכר וגו', אמר לו מה טיבן של שמות הללו, אמר לו כולם על שם אבי והלרות אשר מלאוהו, בלע שנבלע בין האומות. בכר שהיה בכור לאבי. אשבל שאשבו אל. גרע שנתגייר בלסלניא, ועוד, שהיה נעים ביותר. אבי ורעם אבי היה ורעמי היה. מופיס שלא יצניו למד. ומופיס מפי אביו למד. ואחד רואה מופתי ואין רואין אני מופתו. ואחד שירד לבין האומות, כדאיתא במסכת סוטה (לו ב) מיד נכמרו רחמיו: **נכמרו.** נתממנו, ובלשון מקנה (ב"מ עד ב) על הכומר של זיתים, ובלשון ארמי מכמר בארץ, ובמקרא (מיכה ה י) עורנו כתנור נכמרו, נתממנו ונקמטו קמטים קמטים מפני זלעפות רעב. כן דרך כל עור כשמתמנין תותו נקמט וכווץ:

לא וַיִּרְחַץ פָּנָיו וַיֵּצֵא וַיִּתְאַפַּק
וַיֹּאמֶר שִׂימוּ לָחֶם: לב וַיָּשִׂימוּ
לוֹ לְבַדּוֹ וְלָהֶם לְבַדָּם וְלַמִּצְרִים
הָאֹכְלִים אִתּוֹ לְבַדָּם כִּי
לֹא יוּכְלוּן הַמִּצְרִים לֶאֱכָל
אֶת־הָעִבְרִים לֶחֶם כִּי־תוֹעֵבָה
הִוא לְמִצְרָיִם: לג וַיֵּשְׁבוּ לְפָנָיו
הַבְּכֹר כִּבְכֹרָתוֹ וְהַצָּעִיר כִּצְעָרָתוֹ
וַיִּתְמְהוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־
רֵעֵהוּ: לד וַיִּשָּׂא מַשְׂאֹת מֵאֵת
פָּנָיו אֲלֵהֶם וַתֵּרֶב מַשְׂאַת
בִּנְיָמִן מִמַּשְׂאֹת כָּל־הֲמֵשׁ
יָדוֹת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:

לא ואַסְחִי אַפּוֹהִי ונְפַק
וְאִתְחַסַּן וַאֲמַר שַׁוּוֹ
לַחְמָא: לב ושַׁוִיאוּ לֵיהּ
בִּלְחוֹדוֹהִי ולְהוֹן בִּלְחוֹדֵיהוֹן
ולְמִצְרָאֵי דְּאָכְלִין עִמֵּיהּ
בִּלְחוֹדֵיהוֹן אֲרֵי לָא יָכְלִין
מִצְרָאֵי לְמֵיכַל עִם עִבְרָאֵי
לַחְמָא אֲרֵי בְּעִירָא
דְּמִצְרָאֵי דְּחָלִין לֵיהּ
עִבְרָאֵי אָכְלִין: לג וְאִסְתַּדְּרוּ
קֳדָמוֹהִי רַבָּא כְּרַבְיוּתֵיהּ
וּזְעֵירָא כִּזְעֵירוּתֵיהּ ותְוַהוּ
גַּבְרַיָּא גְּבַר בְּחַבְרֵיהּ:
לד ונְטַל חוּלָקִין מִן
קֳדָמוֹהִי לְקֳדָמֵיהוֹן וּסְגִי
חוּלָקָא דְּבִנְיָמִין מֵחוּלָקֵי
כוּלְּהוֹן חַמְשָׁא חוּלָקִין
ושְׁתִיאוּ ורְוִיאוּ [נ״א
ושְׁתִיוּ ורְוִיוּ] עִמֵּיהּ:

(לא) **ויתאפק.** נתעמק. והוא לשון (ויקרא יג כח) ומזיח תפיקיס רפה, וכן (ויקרא יג ז) תפיקי מגניס, חזוק: (לב) **כי תועבה הוא.** דבר שגעוי הוא למצריס לאכול עם העבריס, ואונקלוס נתן טעם לדבר: (לג) **הבכור כבכורתו.** מכה בגדיע וקורע לראובן שמעון לוי ויהודה ישמעאל וזבולון, בני שם יחד, הסבו לפי גדלן, הוא שהיה יין, ומותו היוס שהוא שתה יין, ונפל ממכוהו לפי שהיו שתויים ושכורים: **וישכרו עמו.** כשהיו הזה שהיו שהיו תולדותיכם וכן כולם, כיון שהגיע לבנימין לחמר זה אין לו שם ואני אין לי שם יצא מלפני: (לד) **משאת.** מנות: **חמש ידות.** חלקו עם אחיו ומשאת יוסף ומשנת ומשנה ומפריס: **וישכרו עמו.** ומיום שמכרוהו לפי שהיו יין, ולפי הוא שהיה יין, ומותו היום שהיו

מד א וַיְצַו אֶת־אֲשֶׁר עַל־
בֵּיתוֹ לֵאמֹר מַלֵּא אֶת־אַמְתְּחֹת
הָאֲנָשִׁים אׇכֶל כַּאֲשֶׁר יוּכְלוּן שְׂאֵת
וְשִׂים כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ:
ב וְאֶת־גְּבִיעִי גְּבִיעַ הַכֶּסֶף תָּשִׂים
בְּפִי אַמְתַּחַת הַקָּטֹן וְאֵת כֶּסֶף
שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ כִּדְבַר יוֹסֵף אֲשֶׁר
דִּבֵּר: ג הַבֹּקֶר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים
שֻׁלְּחוּ הֵמָּה וַחֲמֹרֵיהֶם: ד הֵם
יָצְאוּ אֶת־הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וְיוֹסֵף
אָמַר לַאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ קוּם רְדֹף
אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים וְהִשַּׂגְתָּם וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם לָמָּה שִׁלַּמְתֶּם רָעָה תַּחַת
טוֹבָה: ה הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה
אֲדֹנִי בּוֹ וְהוּא נַחֵשׁ יְנַחֵשׁ בּוֹ
הֲרֵעֹתֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם: ו וַיַּשֶּׂג אֹתָם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: ז וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יְדַבֵּר אֲדֹנִי

א וּפַקֵּיד יָת דְּמַמְנָא עַל
בֵּיתֵיהּ לְמֵימַר מַלֵּי יָת
טוֹעֲנֵי גּוּבְרַיָּא עֲבוּרָא כְּמָא
דְּיָכְלִין לְמִטְעַן וְשַׁו כְּסַף
גְּבַר בְּפוּם טוֹעֲנֵיהּ: ב וְיָת
כַּלְּידִי כַּלִּידָא דְּכַסְפָּא תְּשַׁוֵּי
בְּפוּם טוֹעֲנָא דִּזְעֵרָא וְיָת
כְּסַף זְבִינוֹהִי וַעֲבַד כְּפִתְגָמָא
דְּיוֹסֵף דְּמַלֵּיל: ג צַפְרָא
נְהַר וְגוּבְרַיָּא אִתְפְּטַרוּ אִנּוּן
וַחֲמָרֵיהוֹן: ד אִנּוּן נְפָקוּ
מִן קַרְתָּא לָא אַרְחִיקוּ
וְיוֹסֵף אֲמַר לְדְמַמְנָא
עַל בֵּיתֵיהּ קוּם רְדוֹף
בָּתַר גּוּבְרַיָּא וְתַדְבֵּיקִנּוּן
וְתֵימַר לְהוֹן לְמָא שַׁלַּמְתּוּן
בִּשְׁתָּא חֲלַף טָבְתָּא:
ה הֲלָא דֵין דְּשָׁתֵי רִבּוֹנִי
בֵּיהּ וְהוּא בַּדָּקָא מְבַדֵּיק
בֵּיהּ אַבְאֵישְׁתּוּן דַּעֲבַדְתּוּן:
ו וְאַדְבֵּיקִנּוּן וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן
יָת פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין: ז וַאֲמַרוּ
לֵיהּ לְמָא יְמַלֵּיל רִבּוֹנִי

מד (ב) **גביעי.** כוס מרוך, וקורין לו מדירנ״ק בלע״ז [כוס הלורה מעז]:

כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלִילָה לַעֲבָדֶיךָ מֵעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה׃ ח הֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מָצָאנוּ בְּפִי אַמְתְּחֹתֵינוּ הֱשִׁיבֹנוּ אֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאֵיךְ נִגְנֹב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אוֹ זָהָב׃ ט אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ מֵעֲבָדֶיךָ וָמֵת וְגַם־אֲנַחְנוּ נִהְיֶה לַאדֹנִי לַעֲבָדִים׃ י וַיֹּאמֶר גַּם־עַתָּה כִּדְבָרֵיכֶם כֵּן־הוּא אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ יִהְיֶה־לִּי עָבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּם׃ יא וַיְמַהֲרוּ וַיּוֹרִדוּ אִישׁ אֶת־אַמְתַּחְתּוֹ אָרְצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אַמְתַּחְתּוֹ׃ יב וַיְחַפֵּשׂ בַּגָּדוֹל הֵחֵל וּבַקָּטֹן כִּלָּה וַיִּמָּצֵא הַגָּבִיעַ בְּאַמְתַּחַת בִּנְיָמִן׃

כְּפִתְגָמַיָּא הָאִלֵּין חַס לְעַבְדָּךְ מִלְּמֶעְבַּד כְּפִתְגָּמָא הָדֵין׃ ח הָא כַסְפָּא דְּאַשְׁכַּחְנָא בְּפוּם טוּעָנָנָא אֲתֵיבְנָהִי לָךְ מֵאַרְעָא דִּכְנַעַן וְאֵיכְדֵין נִגְנוֹב מִבֵּית רַבּוֹנָךְ מָנִין דְּכְסַף אוֹ מָנִין דְּדָהַב׃ ט דְּיִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ מֵעַבְדָּךְ יִתְקְטֵיל וְאַף אֲנַחְנָא נְהֵי לְרִבּוֹנִי לְעַבְדִין׃ י וַאֲמַר אַף כְּעַן כְּפִתְגָּמֵיכוֹן כֵּן הוּא דְּיִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ יְהֵא לִי עַבְדָּא וְאַתּוּן תְּהוֹן זַכָּאִין׃ יא וְאוֹחִיאוּ וְאַחִיתוּ גְּבַר יָת טוּעְנֵיהּ לְאַרְעָא וּפְתַחוּ גְּבַר טוּעְנֵיהּ׃ יב וּבְלַשׁ בְּרַבָּא שָׁרִי וּבְזְעֵירָא שֵׁיצִי וְאִשְׁתְּכַח כַּלִּידָא בְּטוּעְנָא דְּבִנְיָמִין׃

(ז) **חלילה לעבדיך.** מוקין הוא לנו, לעון גמי. ותרגום חס לעבדיך, חס מעת הקדום גרוך הוא יהי עלינו מעשות זעת והרבה חס וחלוס יש בתלמוד בלעון הזה: (ח) **הן כסף אשר מצאנו.** זה אחד מעשרה קל וחומר המעורים במורה. וכולן מעויין בברעשים רבה (פר ז):

(י) **גם עתה כדבריכם.** אף זו מן הדין, אמת כדבריכם כן הוא שכולכם מייפים בדבר, עשרה שנמצאת גניבה בין אחד מהם כולם נתפשים, אבל אני אעשה לכם לפנים משורת הדין, אשר ימצא אתו יהיה לי עבד: (יב) **בגדול החל.** שלא ירגישו בו שהיה יודע היכן הוא:

ג וּבְזַעוּ לְבוּשֵׁיהוֹן וּרְמוֹ גְּבַר עַל חֲמָרֵיהּ וְתָבוּ לְקַרְתָּא׃ ד וְעָל יְהוּדָה וַאֲחוֹהִי לְבֵית יוֹסֵף וְהוּא עַד כְּעַן תַּמָּן וּנְפַלוּ קֳדָמוֹהִי עַל אַרְעָא׃ ה וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף מָא עוֹבָדָא הָדֵין דַּעֲבַדְתּוּן הֲלָא יְדַעְתּוּן אֲרֵי בַדָּקָא מְבַדֵּיק גְּבָרָא דִּכְוָתִי׃ ו וַאֲמַר יְהוּדָה מָא נֵימַר לְרִבּוֹנִי מָא נְמַלֵּיל וּמָא נְזַכֵּי מִן קֳדָם יְיָ אַשְׁתְּכַח חוֹבָא בְּעַבְדָּךְ הָא אֲנַחְנָא עַבְדִין לְרִבּוֹנִי אַף אֲנַחְנָא אַף דְּאַשְׁתְּכַח כַּלְיָדָא בִּידֵיהּ׃

לַאדֹנִי גַּם־אֲנַחְנוּ גֶּם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ׃

ג וַיִּקְרְעוּ שִׂמְלֹתָם וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל־חֲמֹרוֹ וַיָּשֻׁבוּ הָעִירָה׃ מפטיר יד וַיָּבֹא יְהוּדָה וְאֶחָיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹדֶנּוּ שָׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אָרְצָה׃ ט וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מָה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הֲלוֹא יְדַעְתֶּם כִּי־נַחֵשׁ יְנַחֵשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי׃ ז וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה־נֹּאמַר לַאדֹנִי מַה־נְּדַבֵּר וּמַה־נִּצְטַדָּק הָאֱלֹהִים מָצָא אֶת־עֲוֹן עֲבָדֶיךָ הִנֶּנּוּ עֲבָדִים לַאדֹנִי גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ׃

(יג) **ויעמס איש על חמורו.** נעלו זרוע היו ולא הוצרכו לסייע זה את זה לטעון: **וישבו העירה.** מטרפולין היתה והוא מומר העירה, עיר כל שהיא, אלא שלא היתה מוקפה כעיירים אלא כעיר פיונית של עכשיו כגי אלא לשון המלחמה: (יד) **עודנו שם.** שהיה ממתין להם: (טו) **הלא ידעתם כי נחש ינחש וגו'.** הלא ידעתם כי איש מזוגי כמוני יודע לנחש ולדעת מדעת ומקסמין ואינה כי אתם גנבתם הגביע: (טז) **האלהים מצא.** יודעים אנו שלא סרחנו, אבל מתת הקדוש ברוך הוא היתה להביא לנו זאת. מלא בעל מום מקום לגנות שטר חובו: **ומה נצטדק.** לשון לדק, וכן כל תיבה שמתלמת יקודה לד"י והיא נתה לדבר בלשון מתפעל או נתפעל נותן טי"ת במקום תי"ו, ואינה נתנת לפני אות רפשוטה של יסוד התיבה אלא בשמלע אותיות העקר, כגון נלטדק מגזרת לדק, (דניאל ד ג) וילטבע מגזרת לבע, (יהושע ט ד) וילטרילו מגזרת (משלי

יז וַיֹּ֣אמֶר חָלִילָה֮ לִ֣י מֵֽעֲשׂוֹת֒ זֹ֗את הָאִ֞ישׁ אֲשֶׁ֤ר נִמְצָא֙ הַגָּבִ֣יעַ בְּיָד֔וֹ ה֥וּא יִהְיֶה־לִּ֖י עָ֑בֶד וְאַתֶּ֛ם עֲל֥וּ לְשָׁלֹ֖ם אֶל־אֲבִיכֶֽם׃ ס

יז וַאֲמַר חָס לִי מִלְּמֶעְבַּד דָּא גַּבְרָא דְּאִשְׁתְּכַח כַּלְיָדָא בִּידֵיהּ הוּא יְהֵי לִי עַבְדָּא וְאַתּוּן סָקוּ לְשָׁלָם לְוָת אֲבוּכוֹן׃

קמ"ו פסוקים, יחזקיה"ו סימן, אמצי"ה סימן, יהיה לי עב"ד סימן

רש"י

יג יז) לֵיל שְׁמוּעִים, (יהושע ט יב) הִצְטַיְּדוּנוּ מגזרת צדה לדרך. וּמִיכָּה שְׁמִלְּשׁוֹנוֹ שֶׁמָּךְ אוֹ שי"ן כְּשֶׁהִיא מְפֹעֶלֶת הִמִּי"ו מִפְּרַשׁ אֶת אוֹתִיּוֹת הָעִקָּר, כְּגוֹן (קהלת יב ה) וְיִסְתַּמְּכוּ הַחֹגֵב, מגזרת סְמָכוּנִי (דניאל ז ח) מִסְתַּכֵּל הָיִיתִי בְּקַרְנִים, (מיכה ו טז) וַיִּשְׁתַּמְּרוּ מִקְּוֹת עָמְרִי, מגזרת שְׁמֶר, (ישעיה נט טו) וַיַּרְא מִמְּשְׁמוֹנָל, מגזרת (מיוס יב יח) מוֹלִיךְ יוֹעֲצִים שׁוֹלָל, (שמות ט יח) מִמְּשׁוֹנָל בְּעָמִי, מגזרת (ירמיה יח טו) דֶּרֶךְ לֹא סְלוּלָה:

מפטירין במלכים ויקץ שלמה וכו' (מלכים א פ"ג טו - פ"ד א) שדומה לחלומות פרעה, מעין הפרשה

ג טו וַיִּקַ֥ץ שְׁלֹמֹ֖ה וְהִנֵּ֣ה חֲלֹ֑ום וַיָּבֹ֗א יְרוּשָׁלַ֙͏ִם֙ וַיַּעֲמֹד֙ לִפְנֵ֣י אֲרֹ֔ון בְּרִית־ אֲדֹנָ֖י וַיַּ֣עַל עֹלֹ֑ות וַיַּעַ֥שׂ שְׁלָמִ֖ים וַיַּ֥עַשׂ מִשְׁתֶּ֛ה לְכָל־עֲבָדָֽיו׃ טז אָ֣ז תָּבֹ֗אנָה שְׁתַּ֤יִם נָשִׁים֙ זֹנֹ֔ות אֶל־הַמֶּ֖לֶךְ וַתַּעֲמֹ֥דְנָה לְפָנָֽיו׃ יז וַתֹּ֤אמֶר הָאִשָּׁה֙ הָאַחַ֔ת בִּ֥י אֲדֹנִ֖י אֲנִ֣י וְהָאִשָּׁ֣ה הַזֹּ֣את יֹשְׁבֹ֗ת בְּבַ֤יִת אֶחָד֙ וָאֵ֣לֵד עִמָּ֔הּ בַּבָּ֑יִת יח וַיְהִ֗י בַּיֹּ֙ום֙ הַשְּׁלִשִׁ֔י לְלִדְתִּ֖י וַתֵּ֣לֶד גַּם־הָאִשָּׁ֣ה הַזֹּ֑את וַאֲנַ֥חְנוּ יַחְדָּ֛ו אֵ֥ין זָ֖ר אִתָּ֥נוּ בַּבַּ֛יִת זוּלָתִ֥י שְׁתֵּ֖ים־אֲנַ֥חְנוּ וּבְנֵ֖י הֵחֵ֑י וַתְּדַבֵּ֣רְנָה לְפָנָ֔יו הַמֶּ֖לֶךְ בַּבַּ֣יִת יט וַיָּ֤מָת בֶּן־הָאִשָּׁה֙ הַזֹּ֣את לָ֔יְלָה אֲשֶׁ֥ר שָׁכְבָ֖ה עָלָֽיו׃ כ וַתָּ֣קָם׀ בְּתֹ֣וךְ הַלַּ֗יְלָה וַתִּקַּ֤ח אֶת־בְּנִי֙ מֵאֶצְלִ֔י מִשְׁהֲתָ֖ה לְכָל־עֲבָדֶ֑יךָ טז אָז֩ תָּבֹ֨אנָה שְׁתַּ֤יִם נָשִׁים֙ זֹנֹ֔ות אֶל־הַמֶּ֖לֶךְ וַתַּעֲמֹ֥דְנָה לְפָנָֽיו׃ יז וַתֹּ֤אמֶר הָאִשָּׁה֙ הָאַחַ֔ת בִּ֥י אֲדֹנִ֖י אֲנִ֣י וְהָאִשָּׁ֣ה הַזֹּ֣את יֹשְׁבֹ֗ת בְּבַ֤יִת אֶחָד֙ וָאֵ֣לֵד עִמָּ֔הּ בַּבָּ֑יִת יח וַיְהִ֗י בַּיֹּ֙ום֙ הַשְּׁלִשִׁ֔י לְלִדְתִּ֖י וַתֵּ֣לֶד גַּם־הָאִשָּׁ֣ה הַזֹּ֑את וַאֲנַ֥חְנוּ יַחְדָּ֛ו אֵ֥ין זָ֖ר אִתָּ֥נוּ בַּבַּ֛יִת זוּלָתִ֥י שְׁתֵּ֖ים־אֲנַ֥חְנוּ וּבְנֵ֖י הֵחֵ֑י וַתְּדַבֵּ֣רְנָה לְפָנָ֔יו הַמֶּ֖לֶךְ כא וָאָקָם֙ בַּבֹּ֣קֶר לְהֵינִ֔יק אֶת־בְּנִ֖י וְהִנֵּה־מֵ֑ת וָאֶתְבֹּ֥נֵן אֵלָ֛יו בַּבֹּ֖קֶר וְהִנֵּה֙ לֹא־הָיָ֣ה בְנִ֔י אֲשֶׁ֥ר יָלָ֖דְתִּי כב וַתֹּ֣אמֶר הָאִשָּׁה֮ הָאַחֶרֶת֒ לֹ֣א כִ֗י בְּנִי֙ הַחַ֔י וּבִנֵ֖ךְ הַמֵּ֑ת וְזֹ֣את אֹמֶ֔רֶת לֹ֣א כִ֔י בִּנֵ֖ךְ הַמֵּ֣ת וּבְנִ֔י הֶחָ֑י וַתְּדַבֵּ֣רְנָה לִפְנֵ֔י הַמֶּֽלֶךְ

כג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אֹמֶרֶת זֶה־בְּנִי
הַחַי וּבִנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִי
בִּנֵךְ הַמֵּת וּבִנִי הֶחָי כד וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ קְחוּ לִי־חֶרֶב וַיָּבִאוּ הַחֶרֶב
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ
אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי לִשְׁנָיִם וּתְנוּ אֶת־
הַחֲצִי לְאַחַת וְאֶת־הַחֲצִי לְאֶחָת
כו וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־בְּנָהּ הַחַי
אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל־
בְּנָהּ וַתֹּאמֶר | בִּי אֲדֹנִי תְּנוּ־לָהּ
אֶת־הַיָּלוּד הַחַי וְהָמֵת אַל־תְּמִיתֻהוּ
וְזֹאת אֹמֶרֶת גַּם־לִי גַּם־לָךְ לֹא
יִהְיֶה גְּזֹרוּ כז וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיָּלוּד הַחַי וְהָמֵת לֹא
תְמִיתֻהוּ הִיא אִמּוֹ כח וַיִּשְׁמְעוּ כָל־
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט
הַמֶּלֶךְ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ
כִּי־חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת
מִשְׁפָּט ד א וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
מֶלֶךְ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל

שער ראשון

הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב

אוצר תורת הסוד על פרשת השבוע

זהרי הפרשה

ליקוט מאמרים מספר הזוהר

סוד הפרשה

ליקוט מספרי חכמי הנסתר

סגולות

ילקוט ענינים וסגולות מתורת הסוד

מאמרים

מאמרים מעובדים מתורת הסוד על פרשת השבוע

זוהר הפרשה

ליקוט מאמרים מספר הזוהר

מעלת מדתו של יוסף - מדת היסוד - כמקור השפע

היאור שבחלום פרעה רומז למדתו של יוסף - הנהר המשפיע

וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיְאֹר, זֶה הָיָה הַחֲלוֹם שֶׁל יוֹסֵף - המורה על מדתו ומעלתו של יוסף[א], **מִשּׁוּם שֶׁכָּל נָהָר שבכל מקום שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק הוא** - הוא רומז למדת היסוד שבו אחוז יוסף הצדיק[ב], שמדת היסוד הוא כנהר[ג] המושך שפע מהספירות העליונות - הנהר היוצא מעדן, להשקות את הגן[ד] - את מדת המלכות - ומשם נמשך

וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיְאֹר, דָּא הֲלָמָא דְיוֹסֵף הַוָה. בְּגִין דְּכָל נָהָר דְיוֹסֵף הַצַּדִּיק אִיהוּ.

ציצים ופרחים

א. הרמ"ק כתב כאן דעם היות שהיה זה מראה עליון מאד, גילוי ספירת היסוד העליונה, אך פרעה ראהו כמו אדם הרואה במראה, כמו אדם הצופה בשמש המשתקף בכלי מלא מים. ולכך היה נראה פרעה מעל היאור, אע"פ שבמראה האמיתי הרי פרעה למטה מהיאור - ממדת היסוד - לאין ערוך, אלא "הוא כמי שצופה השמש בכלי מלא מים שהוא למעלה מהשמש הנראה אליו בכלי ההוא או במראה ההיא". וגם כי מצד המלוכה הגשמית היה פרעה מעליו כמש"נ רק הכסא אגדל ממך. [וז"ל, "עם היות שאומר והנה עומד על היאור שפרעה למעלה ח"ו, אלא צפה המדרגות העליונות מתוך המראה הראוי לו, והוא רוכב על המראה ההוא שהיא חזיונות חלומו, לא על היאור האמתי למעלה ח"ו, אלא על אותו דמות המתדמה לו במקום חזיונו, והוא כמי שצופה השמש בכלי מלא מים שהוא למעלה מהשמש הנראה אליו בכלי ההוא או במראה ההיא, וכן היה שרשע פרעה הכתיר את הצדיק מצד הבחינה הזו, וצדיק בכתר במקומו, ופרעה למטה מצד הגשמי וכו' עומד עליו כאומרו רק הכסא אגדל ממך, אמנם

למעלה ברוחניות - פרעה בחיצונים ויוסף בקדושה העליונה"].

ועי' להלן בסוף המאמר עוד ביאור מהאר"י הק' ע"ז, מה משמעות המראה שפרעה עומד על היאור הרוחני - מדת היסוד.

ב. דע"י שעמד בנסיון בברי"ק, זכה להתעטר במדת היסוד דלעילא, כמבואר בזוה"ק להלן, ויובא להלן בס"ד בארוכה. כי ברי"ק מכוון כנגד מדת היסוד, והאדם השומרו בטהרה מתוך נסיון, זוכה להתעטר במדה זו, כמבואר כל זה במאמר הנ"ל ויובא להלן. ועי' לעיל בזוה"ק (קפו:) בפר' וישב "נה"ר רמז לקיימא קדישא דחתים בבשריה, דאיהו דוגמא דההוא נה"ר". [וכן בזוה"ק בסוף פרשתינו מצינו דהזוה"ק מדמה אות הברית לבחי' מעין ונהר, וכ"ה בכ"מ בדברי חז"ל].

ג. ובפרדס רימונים להרמ"ק (שער כג פ"י) כתב שעם אמנם "יש חילוק בין יאור לנהר, כי נהר הוא בהיותו משפיע שפע גדול ובמרוצה, והיינו נמי שפירושו מלשון ונהרו אליו כל הגוים, לשון מרוצה, והוא משל אל ריבוי השפע, והיאור בהיותו משפיע ולא כל כך כי היאור חלק הנהר". עכ"ז "פירש בזוהר פרשת מקץ כי היסוד נקרא יאור, והוא עצמו נקרא נהר. וכבר אפשר לומר כי כל המקומות שיקראו נהר יקראו יאור ויאור ונהר הכל ענין אחד, ופירושו לשון אור **ונהירו**". [וכ"כ רבינו בחיי כאן "יאור ונהר הכל אחד, וכן תירגם אונקלוס נהרא, ועיקר שניהם מלשון אורה, וכן מצינו שהגשמים קראן הכתוב אור שנאמר (איוב לו, לב) על כפים כסה אור, וכתיב (שם לז, יא) יפיץ ענן אורו. וטעם הדבר כי הנהרות נעשין ממי גשמים והגשמים בסיבת המאורות, ועל כן ראוי ליחס התולדות אל האבות. והיאור הזה נקרא נילוס שהיה עולה ומשקה את הארץ, כי אין הגשמים יורדים במצרים תדיר"].

והנה ענין זה שמראה היאור מורה על מדת היסוד הובא גם בכתבי האריז"ל בכ"מ, וביאר עפ"ז (ליקוטים מקץ) הטעם שבחלום השני לא הזכיר את היאור, "ויש לשאול מפני מה למעלה זכר יאור, וכאן לא הזכיר יאור. דע, כי במקום יאור הרומז ליסוד, הזכיר קנה. ואמר בקנ"ה, העולה יוסף, שהוא יסוד. ואמר בקנה אחד לשון אחדות, ולמעלה אמר באחו לשון אחוה, ולכן אמר לו יוסף, השני עניינים חלום אחד הוא, ואין פירוד ביניהם".

ד. כמבואר בזוה"ק בכ"מ, דהאי קרא 'הנהר היוצא מעדן' קאי על מדת היסוד, שמושך שפע ממקור האור - מעדן, הוא בחי' ג' ספירות הראשונות כח"ב, להשקות את הגן - מלכות. ועי' בל' הזוה"ק (פ"ו ע:) "הַהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק וְעָיֵיל לְגִנְתָּא וְאַשְׁקֵי לֵיהּ מִשַּׁקְיוּ דִלְעֵילָּא וְעָבִיד לֵיהּ נַיְיחָא וְעָבִיד אִיבִּין וְרַבֵּי זַרְעִין. וְהוּא כְּדֵין נַיְיחָא לְכֹלָּא. וְדָא נַיְיחָא

השפע לעולמות בי"ע התחתונים[ה], **וְסוֹד זה הוּא, שֶׁמִּי שֶׁרוֹאֶה נָהָר בַּחֲלוֹם רוֹאֶה שָׁלוֹם שֶׁכָּתוּב** (ישעיה סו) **הִנְנִי נוֹטֶה אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם**, שכן מדת היסוד נקראת 'שלום'[ו]. **והנה עומד על היאור סוד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר**, שיאור **זֶה יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר** (שכל הנהר) **הַזֶּה הוּא יוֹסֵף הַצַּדִּיק'.**

וְרָזָא דָּא חֲזִי, הַאי מַאן דְּחָמֵי נָהָר בַּחֲלוֹם חָמֵי שָׁלוֹם. דִּכְתִיב הִנְנִי נוֹטֶה אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם (קצג:)**. וְהִנֵּה עוֹמֵד עַל הַיְאוֹר רָזָא אִיהוּ, כְּמָה דְּאִתְּמַר דָּא יוֹסֵף, דְּנָהָר דָּא, יוֹסֵף הַצַּדִּיק הוּא** (קצד.)**.**

מן היאור עולות שבע פרות - ממדת היסוד מתברכים כל העולמות

וְהִנֵּה מִן הַיְאֹר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ. וְהִנֵּה מִן הַיְאֹר, שֶׁהֲרֵי מִהַנָּהָר הַזֶּה מִתְבָּרְכוֹת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה - עליהם רומזים שבע הפרות, וזהו 'מן היאר עולות' שהם מתברכות מהיסוד[ח],

וְהִנֵּה מִן הַיְאוֹר עוֹלוֹת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ. וְהִנֵּה מִן הַיְאוֹר, דְּהָא מִנָּהָר דָּא אִתְבָּרְכָאן כָּל אינון דַּרְגִּין דִּלְתַתָּא.

ציצים ופרחים

לֵיהּ לְגַנְתָּא" והוא גם בחי' יוסף - "וְדָא אִיהוּ נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק מֵעֵדֶן, יוֹסֵף זַכָּאָה, דְּאִקְרֵי צַדִּיק", (ז"ג רמה:). ובמק"א (נהלן רמ.) "וְהַאי צַדִּיק אִיהוּ קְיוּמָא דְּעָלְמָא, וְדָא אִיהוּ דְּאַשְׁקֵי, וְזָן לְכֹלָּא. דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. וּמִשָּׁם יִפָּרֵד, מַהוּ יִפָּרֵד. אֶלָּא, הַהוּא מְזוֹנָא וּמַשְׁקָיָא דְּהַהוּא נָהָר, נָטִיל גִּנְתָא כֻּלָּא, וּלְבָתַר אִתְבַּדַּר הַהוּא מַשְׁקָיָא לְד' סִטְרִין דְּעָלְמָא. וְכַמָּה אינון דְּמִצַּפָּאן לְאִתְשַׁקְיָיא וּלְאִתְזָנָא מִתַּמָּן.

ציצים ופרחים

כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ". [וכל' האריז"ל "שיוסף סליק בחביבו לעילא עד המוח להמשיך משם, ויורד למטה" (שער הכוונות, סוכות). "ונודע שבחינת היסוד עולה אל הרצון, ומושך משם אל הדעת, ומשם יורד ליסוד" (קהלת יעקב, ערך מוח)].

ה. כדלהלן בהערה ט.

ו. ורמוז במאה"כ 'ונתתי לו את בריתי שלום' (ז"ס ימלו). ועי' עוד בזוה"ק (ח"ג קטו:) כתיב ונתתי שלום בארץ, הוא יסוד, דאיהו שלמא דארעא, שלמא דביתא, שלמא דעלמא". וכן יוסף הצדיק נקרא להלן בזוה"ק (קנז:) "יוֹסֵף בְּרִית שָׁלוֹם הֲוָה".

וטעם הדברים מתבאר בכתבי האריז"ל ובספרי חכמי אמת, שמדת יסוד היא מערבת וכוללת את אורות כל המדות [ולכך גם היא מכוונת כנגד צד 'מערב', ע"ח שי"א פ"ד], **ועושה שלום בין החסדים והגבורות** [שבכל מדה כדלהלן], **וכן עושה שלום בין בחי' ז"א למלכות, קוב"ה וכנסת ישראל, שמייחדת ביניהם, ומשפיעה אורות הספירות לכנסת ישראל.** [ובסידורו של שבת (ח"א ש"ב ענ"ב), בי' למה זוכה שומר ברי"ק למדת השלום, שהיא מיתוק הדינים בחסדים, "כמו שהוא עושה מהיפוך אל היפוך לבטל תאוותו ואהבתו ולחדש בקרבו מתאוה זו תאוה ואהבה אחרת כולו לטובה. כך עושה לו הקב"ה שלא זו בלבד שגזירת הדינים שהם כנגד תאות הרעים בטלים ממנו אלא אף מתהפך לו כל הדינים לטובה ולברכה וכו'. וביותר יעשה הפלאה הזאת, למי שיהיה בדרגת שומר הברית באמת. כי הוא הוא התאוה החזקה והחמדה הקשה. יותר מכל התאות שבעולם"].

ז. באמת ליעקב ביאר כאן הלשון 'והנה עומד על היאור רזא איהו', דבא לרמוז סוד, במראה שפרעה עומד על היאור, "שהמלכות הנקראת פרעה בסוד אני פרעה, שאני היא המלכות הנקראת אני, והיא פורע ומשלם לכל אחד ואחד גמולו [דמדת המלכות היא בחי' דין], **וזה הפרעה אין קיום ועמידה אלא על ידי היאור שהוא הנהר הנקרא יוסף".**

וכן הוא להדיא בלקוטי תורה להאריז"ל בפרשתינו, "ופרעה מלכות דאצילות דתמן כל נהורין אתפריעו [מתגלים] **וכו', יאור הוא הארת יסוד דאצילות - נהר המשפיע בפרעה". ובית"ב בס' הלקוטים לאריז"ל** (מקץ) **"ודע, כי פרעה הרמוז כאן מלשון פריעה במלכות, ויאור ביסוד הוא וכו', ולזה אמר פרעה והנה עומד על היאור, שאין לו העמדה אלא על היאור, שהוא יסוד".**

ח. "מתברכאן פי' של עולות, כלומר מתברכאן ובזה הם עולות", מהר"א גלאנטי.

אך הרמ"ק פירש: דהא מן נהר וכו' שבע פרות הם מדרגות למטה, ואמר והנה מן היאור עולות היינו שבאו אל

מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר - יסוד - **שנמשך וְיוֹצֵא[ט] הוּא מַשְׁקֶה וְזָן אֶת הַכֹּל, וְיוֹסֵף הוּא נָהָר לְהִתְבָּרֵךְ כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְיִלּוֹ** - משום שאחוז במדת היסוד.

בְּגִין דְּהַהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק, אִיהוּ אַשְׁקֵי וְזָן לְכֹלָּא. וְיוֹסֵף אִיהוּ נָהָר, לְאִתְבָּרְכָא כָּל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּגִינֵיהּ.

ציצים ופרחים

היאור להתברך בשפעו, והשפע נשפע לשורשם העליון ולכך הורה על עלייתם משם, ושבע פרות הם פני שור מהשמאל [בחי' הדינים], שמורה על בחינות תחתונות מאד כאומרו 'כל אינון דרגין דלתתא', אפילו אותם השמאליות הקדושות".

ט. הרמ"ק בי' הלשון 'נגיד ונפיק', 'נגיד' ונמשך למלכות, ו'נפיק' מן המלכות, שהוא שפעו וכחו [של יסוד] הבא אל המלכות, ויוצא ממנה ומתפשט לנפרדים" [הנפרדים הם עולמות בי"ע, שהספירות הק' הם בעולם האצילות, והמלכות הוא בקרקע עולם האצילות, והם באחדות גמורה, ולמטה מזה הוא בחי' עולמות הנפרדים].

י. "כלומר והראי' [שמנהר זה מתברכים הכל] כי יוסף שהוא דוגמתו של נהר זה למטה, אתברכא כל ארעא דמצרים בגיניה", מהר"א גלאנטי. והרמ"ק מוסיף שבא לחדש שמדת היסוד מקיים 'הכל', "כל הנמצאים ודאי, ולא לבד הראשים, אפי' קיום הנמצאות **החיצונים** מתקיימים ממנו", וע"ז הביא ראיה מיוסף מרכבה ליסוד ופרנס **למצריים**".

ומהרא"ג ביאר עוד, מה מביא ראיה מיוסף, "א"נ קשי' לי' אומרו והנה מן היאור וגומר [הרומז למדת יסוד], שהיל"ל והנה מן הים, דהיינו מהמלכות (הגק' יס), כי היא הזנה כל העולמות [כלומר איך אומר שהשבע פרות מורה על עולם הבריאה המקבלת ממדת היסוד, הרי העולמות התחתונים בי"ע מקבלים השפעתם ממלכות, דהיא תחתית עולם האצילות, והיא המשפיעה לעולמות בי"ע, ולא מקבלים הישר ממדת היסוד, אלא מדת היסוד היא משפעת למלכות ומשם לבי"ע], לזה אמר 'בגין ההוא נהר', כלומר הגם כי היא המשקה אותם, מ"מ אין לה בידה הטוב הזה, כי העיקר הוא היסוד שהוא הזן לכל העולמות, בהשפיעו בה משח רבו דכל המדות העליונות, והראי' שכן הוא במוחש דיוסף איהו הוה מפרנס כל ארעא דמצרים, ולא יהודה".

וְתָא חֲזֵי, הַהוּא נָהָר, שְׁבַע דַּרְגִּין אִתְשַׁקְיָין וְאִתְבָּרְכָן מִנֵּיהּ, וְאִלֵּין אִינּוּן יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר.

ובא ראה דרך השפעת היסוד מדרגה אחר מדרגה מן האצילות עד הנפרדים התחתונים[א], **אותו הַנָּהָר** - מדת היסוד, **שְׁבַע דַּרְגוֹת** - שבע היכלות של עולם הבריאה[ב] - **שותות ומתברכות ממנו, ואֵלּוּ הֵם יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר**[ג], וזהו 'בריאות' לשון עולם 'בריאה'[ד],

ציצים ופרחים

יא. ל' הרמ"ק. והיינו כי ספירות היסוד ומלכות משכנם בעולם האצילות, והמלכות מקבלת השפע מהיסוד ויורדת להאיר לעולמות התחתונים. ועתה מבאר והולך סדר ההשפעה של הנהר לעולמות התחתונים, שכל זה רמוז בחלום פרעה.

יב. כן פי' כאן הרמ"ק ומהרא"ג ועוד, וכן פי' האריז"ל בלקו"ת מקץ.

והנה עולם הבריאה הוא עולם עליון מאד בערך עולמות בי"ע, והוא מכונה ככחי' ג' ראשונות של בי"ע. וככחי' 'קודש' לעומת שאר העולמות התחתונים, יצירה עשי', הנקראים חול לעומתם. ובכל הימים המקודשים, שבתות וימים טובים, הנהגת העולם הוא בעולם הבריאה שהוא בחי' קודש וטוב. (כלימת"ק כ"ז מוה"ק בכ"מ, וכתבי האריז"ל לרוב, ושאר מכמי אמת).

והוא נקרא בזוה"ק בכ"מ ובכתבי חכמי אמת, 'עולם כסא הכבוד', ובימות החול השכינה הק' - מלכות דאצילות - יורדת לשכון בו. ועי' כאן בדברי הרמ"ק כן 'ניצוצות מהמלכות מתלבשות בהיכלות'. ובספרי הרמ"ק בכ"מ נקרא עולם הבריאה בחי' קדושת השכינה, לעומת עולם היצירה שהוא בחי' קדושת המלאכים.

יג. 'כנודע (ע"פ שפר מ"ג) דהבריאה רובה קדושה ומיעוטה קליפה', אמת ליעקב.

ומהרא"ג כתב "ואפשר שנקראים כן ע"ש שהם מתייפות ומשתקיין מהשכינה הנקראת מראה (זח"ג קפג.), וכן ג"כ בריאות בשר, כלומר בריאות מהמלכות הנקרא בשר (זח"ג, פנחס רנה:). ואפשר נמי ע"ש שהם הם המייפים את מדת המלכות הנק' 'מראה' בסוד מעשה התחתונים הנחתם בהם, והשכינה מתקשטת בהם".

יד. וזהו בריאות - 'בריאות דייקא', (לקוטי תורה לאריז"ל מקץ). 'בריאות - בריאה ממש', (ס' הלקוטים לאריז"ל).

וַתִּרְעֶינָה בְּאָחוּ, בְּחִבּוּר וְאַחֲוָה, שֶׁאֵין נִמְצָא בָּהֶם פֵּרוּד[טו], וְכֻלָּם לְשָׁבַח עוֹמְדִים[טז]. שֶׁהֲנֵה כָּל שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ בְּהוּ פִּירוּדָא. וְכֻלְּהוּ לְשַׁבָּחָא קָיְימִין, דְּהָא כָּל הַנֵּי דַּרְגִּין שָׁבַע דְּקָאָמָרַן, וַתִּרְעֶינָה בְּאָחוּ, בְּחִבּוּרָא בְּאַחֲוָותָא דְּלָא אִשְׁתַּכַּח בְּהוּ פִּירוּדָא.

ציצים ופרחים

טו. שהם כבחי' ג"ר דבי"ע, שאין בהם בחי' פירוד, ויש בהם בחינת התכללות ואחדות יתירה על שאר המדות התחתונות, ע"פ אמת ליעקב. [וע' בזה בסידור הרב בתפילת כגוונא, דבבחי' ג"ר יש בחי' התכללות יתירה והוא בחי' רזא דאחד. ובלקוטי תורה תזריע ביאר בזה, שכל הגבוה יותר יש בו בחי' התכללות יותר, "כאשר מאיר אור א"ס ב"ה בהמדות עליונות בבחי' גילוי רב, אזי דוקא נעשה ההתכללות ויחוד המדות להיות לאחדים ממש. וכמו שאמר המגיד הגדול ממעזריטש זצוק"ל שע"י מה נעשה ההתכללות [בין המדות], שהרי התכללות זו הוא ענין חיבור ב' הפכים - חו"ג, אש ומים. הנה זהו ע"י הארת אור א"ס המאיר בהן, שעי"ז הם בבחי' ביטול לאור א"ס ב"ה המאיר בהן ועי"ז יוכלו להתחבר יחדיו"].

ומהרא"ג פירש "דלא אשתכח בהו פירודא, הכונה לומר שאלו ההיכלות על ידם נפעל כל פעולות העולמות, ועל פיהם יהי' כל ריב וכל ההנהגות, ואין הנהגה בעולם כי אם בהסכמתם כולם, וז"ש ותרעינה, כלומר רועים ומנהיגים העולם באחו, באחווה, בחיבור דלית בהו פירוד".

טז. היינו "לשבח ולרחמים, שכן אינם מתגלים אלא ביום שבת, משא"כ בהיכלי היצירה ששם כל בעלי הדין", מהרא"ג.

עוד פירש מהרא"ג: "וכלהו לשבח קיימי, פי' אפי' כשיורד מאתם איזו הנהגה רעה הכל הוא לטובה ולשבח, כי הם ממונים מאתו ית' להנהיג העולם, ואין רע יורד מלמעלה והכל לתכלית טוב. ואפשר שהוא כי למלת יפות מראה ובריאות בשר, כלומר שההנהגה שמנהיגים העולם הוא לשבח ולתפארת, וז"ש בסמוך ועל דא שבע פרות יפות מראה כלומר על דא שותרעינה באחו, באחוותא, באחדות, וקיימי לשבח, לכן נקראים שבע פרות יפות מראה".

ובאמת ליעקב פירש דקיימי לשבח - 'שתמיד משבחים ומזמרים לפני האצילות'.

רָזָא אִיהוּ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (אסתר ב) וְאֵת שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת הָרְאוּיוֹת לָתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְעַל דָּא שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה, וְלָקֳבֵל דָּא כְּתִיב שִׁבְעַת הַסָּרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ הוּא סוֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) **וְאֵת שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת הָרְאוּיוֹת לָתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'**, הם שבע ההיכלות דבריאה שמשרתים את מדת המלכות היא בחי' אסתר". **וְעַל כֵּן שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה** כמש"נ שם 'נערות בתולות טובות מראה', **וּכְנֶגֶד זֶה כָּתוּב שִׁבְעַת הַסָּרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'**". ושבע פרות הרעות

ציצים ופרחים

יז. "כי סוד אסתר הוא סוד נקודת מלכות דאצילות היורדת בבריאה, בסוד לכי ומעטי את עצמך, והיא מסתתרת בראש הבריאה, לכן נקראת אסתר", וז' היכלות דבריאה הם בחי' שבעה נערות שניתנו לאסתר לשמשה, זוהר הרקיע להאריז"ל כאן על דברי הזוהר. [ובנזר ישראל למגיד הק' מקאז'ניץ זי"ע כאן כתב "באצילות עצמה אין פחד כלל, [אבל בבריאה צריך להסתירה] וז' הנערות אסתר הם מסתירים לה"]

"המה נרמזים לרשב"י ע"ה בפ' "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין" - כי ז' תיבות יש בכתוב הזה, ולפי שהן בחבור עמה בהכנסה אל בית המלך, נאמר בהם: 'ותרענה באחו', באחוה - ולא בפירוד", כתם פז.

ומהרא"ג פירש כאן, "הכריח עוד דכלהו לשבחא קיימין, שכן נתונות המה לה מבית המלך דהיינו תפארת, ובודאי כל הדברים הבאים מבית מלכו של עולם הם לשבח".

יח. "פירוש [שבעת הסריסים הם גם] כנגד ז' היכלות הקדושה שבעולם הבריאה, והם הנז' בפר' בראשית דף כ"ג, ואלו ההיכלות אינן מתגלות אלא ביום שבת כנז' שם. ובשית יומין דחול הם סגורים ואינם נפתחים, ולכן קראם הכתוב שבעת הסריסים על שם שמסרסים את עצמם כל ו' ימי המעשה, ואינם פועלים, וזה שמעתי מפי הה"ר יצחק אשכנזי יצ"ו", מהרא"ג.

אך בזוהר הרקיע כאן מהאריז"ל איתא ששבעת הסריסים הם ז' היכלות דאו"א דבריאה, ושבע הנערות הם שבע היכלות דזו"ן דבריאה, והיכלות דאו"א

רומז לז' היכלות דעולם היצירה, שהוא חציו טוב וחציו רע"ט, **והכל ראה פרעה בחלומו.**

וְגו'. [וכו'] וְכֻלְּהוּ קָא חָמָא פַּרְעֹה בְּחֶלְמֵיהּ.

יוסף נתעטר במדת יסוד לאחר העמידה בנסיון - וביציאתו מן הבור נתגלתה מדתו - ונתעטר בשפע של באר מים חיים

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּטֶרֶם אֵרַע לְיוֹסֵף אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה - של אשת פוטיפר - **רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, עַד לָא אֵירַע לְיוֹסֵף הַהוּא עוֹבָדָא,**

ציצים ופרחים

אינם נפתחות רק בשבת, ועליהם נאמר שבעת הסריסים, ובאמת ליעקב כתב דלכך אמר 'לקביל דא', היינו שאינו בחינת השבע הנערות הנ"ל.

[ואמנם בכתם פז פירש ששבעת הסריסים הם בחי' השבע הפרות הרעות דקליפה, ובאור יקר פירש כע"ז ששבעת הסריסים הם ממוצעים בין הפרות הטובות והפרות הרעות. אך אי"ז עולה יפה לפי דברי האריז"ל שפירש דפרות הרעות הם בחי' יצירה ולא דקליפה].

יט. כן פירש האריז"ל בלקוטי תורה ובס' הלקוטים, והביאו כאן באמת ליעקב, וז"ל האריז"ל "שבע פרות הבריאות הן ז' היכלות דבריאה בריאות דייקא, וז' פרות אחרות ז' היכלות דיצירה, רעות מראה, כי ביצירה יש טוב ורע עץ הדעת טו"ר, לכן כתיב (נפרוש הרעות) **על שפת היאור ולא ביאור ממש**". [ובס' הלקוטים "ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאור, ר"ל שבע פרות אחרות, רומזים לעולם היצירה, הם על שפת היאור ולא ביאור ממש כראשונים. עוד שבע שבלים עולות בקנה אחד בריאות וטובות, ג"כ בריאה ממש, ואחריהם שבעה שבלים הם דיצירה, שהם שדופות קדים, חלום א' הוא, והוא כפול. וכונה, שאין בהם פירוד כי אם אחדות שלימה". ובלקו"ת שם, שאצל השבלים "אמר בקנה אחד לשון אחדות, ולמעלה אמר באחו לשון אחוה"].

"וכונת ותאכלנה הפרות רעות המראה, ר"ל, שהחיות והמזון של ז' דיצירה הם מז' דבריאה, הנקראים יפות מראה, וניזונים הרעות מן הטובות", ס' הלקוטים שם.

ובאמת ליעקב הוסיף כאן "ומה שקראם רעות הוא מפני שהיצירה היא חציה טוב וחציה רע, ואינה כמו הבריאה שרובה טוב **ורובו ככולו, ומפני זה קראם טובות**".

לָא אִקְרֵי צַדִּיק. כֵּיוָן דְּנָטַר הַהוּא בְּרִית קַיְימָא, אִקְרֵי צַדִּיק. וְהַהוּא דְּרָנָא דִּבְרִית קַדִּישָׁא אִתְעַטַּר בַּהֲדֵיהּ.

לֹא נִקְרָא צַדִּיק[כ]. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַר אוֹתָהּ בְּרִית הַמִּילָה, נִקְרָא צַדִּיק. וְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל בְּרִית הַקּוֹדֶשׁ - מדת היסוד דלעילא המכונה 'צדיק' יסוד עולם - **הִתְעַטְּרָה עִמּוֹ[כא].**

ציצים ופרחים

כ. והוא כמבואר בזוה"ק כ"פ, דלזכות לשם 'צדיק' שהוא אחיזה במדת היסוד דקוב"ה - 'צדיק יסוד עולם' - זוכים רק על ידי נסיון בשמירת ברי"ק, ואף מי שלא חטא בברי"ק מימיו, לא זוכה לזה. [ועי' בזה בדברי הזוה"ק לעיל (קנג:) דהאריך לבאר למה בנימין גם היה נקרא צדיק, אע"פ שלכאורה לא מצינו אצלו ענין נסיון בשמירת ברי"ק. וכלה"ק ו"כִּי בִּנְיָמִין צַדִּיק הֲוָה, אִין, דְּכָל יוֹמוֹי לָא חָטָא בְּהַאי אֶת קַיְימָא, וְאַף עַל גַּב דְּלָא אִזְדַּמַּן לֵיהּ עוֹבָדָא כְּיוֹסֵף. **אִי הָכִי, אַמַּאי אִקְרֵי צַדִּיק**". עיי"ש מה שתירץ בזה שגם אצלו היה ענין של כבישת היצר מיוחד בזה, שנהג בפרישות כל ימי אבלו על יוסף, וכל' הרמ"ק שם "בשביל מניעת חטא סתם אינו מספיק לשיכונה בשם צדיק, אם לא שיבוא מעשה לידו ויעמוד בנסיון, כענין יוסף ובועז ופלטי בן ליש. אמאי בנימין אקרי צדיק. ותירץ שבקצת בא מעשה, שכבש יצרו וכו"].

כא. "פי' נעשה מרכבה ליסוד, ונעטרה המדה למעלה במעשיו, ונעטרה למטה על ראשו", רמ"ק.

"דהנה יוסף הצדיק על ידי מעשה הנסיון הזה נתגדל עד שנעשה מרכבה קדושה לבחינת צדיק יסוד עולם

מילואים

משמעות התיחסות בחי' ז' הספירות לשבעה רועים

בהערות הובא מהרמ"ק הענין שנתעטרה ברית קודש על יוסף, שיוסף הצדיק לאחר הנסיון נתעטר במדת היסוד דלעילא.

וביאר הרמ"ק ב' ענינים בזה, **א,** "שהמדה נתעטרה **למעלה** במעשיו". [ולכאורה כוונתו, דהמדה משתלמת למעלה על ידו, דכמבואר בזוה"ק בכ"מ, דאע"פ דמדת היסוד מכונה בחי' נהר ומקור השפע, הנהר המשקה את הגן - כנסת ישראל, אך היא מושכת שפעה מהספירות העליונות ממנה, מ'עדן', וכמאה"כ 'ונהר יוצא מעדן', הוא בחי' כתר חכמה ובינה, ובעוונות בני ישראל ח"ו הוא בחי' 'נהר יחרב ויבש' (איוב יד,יא), כמבואר בזוה"ק בכ"מ, ולאידך גיסא מושכים לה שפע עליון. וז"ל

ציצים ופרחים

כנודע", עבודת ישראל וישב. [וע' במק"א בעבודת ישראל (בראשית) עה"פ "ויאמר ה' לא טוב היות האדם לבדו וגו'. איתא בילקוט זה אחד מעשרה מאמרות שנברא בהם העולם וגו'. כבר נודע שהעולם נברא בעשרה מאמרות, וכתבו המקובלים שהם נגד עשר ספירות ונתעטף הקב"ה בהתלבשות עשר מדות הקדושות, וכתבניתם יתנהג האדם דלמטה ויהיה כסא כבוד לקדושת רצונו יתברך וכמ"ש בספרים הקדושים בפרט בספר תומר דבורה יעו"ש. והנה אות ברית קודש אשר אל חי חתם בבשרנו הוא נגד מדת צדיק יסוד עולם, ומכונה המדה הזאת בספרים קדושים בשם טוב עי"ש. ופשוטו של ענין, כי הוא היסוד לכל טוב, והוא המשפיע והמוליד, דוגמת המדה העליונה המשפעת כל טובה ושפע הקדושה, ולכן נקרא צדיק יסוד עולם וכו', ועל ידי שבירת התאוה והמשכתה אל הקדושה נולד תענוג עליון, ועל ידי זה נעשה האדם מרכבה לבחינת צדיק יסוד עולם המכונה בשם טו"ב. וזהו שאמר הכתוב ויאמר ה' לא טוב היות האדם לבדו, פירוש שלא יהיה האדם מרכבה לבחינת טו"ב כשיהיה לבדו ויהיה נעדר מתאוה הזאת, כי זולת עבודת האדם בשבירת התאוה הגשמית כבר נבראו מלאכים וצבא השמים מקבלים עול מלכות שמים. אכן עיקר התענוג משוכני בתי חומר מה שנבראו בעלי תאות היצה"ר, והם נלחמים וטהרו וקדשו את נפשותם, לכן אמר אעשה לו עזר כנגדו, פירוש שתהיה עזרתו על ידי כנגדו, הוא כח המתאוה לאשה, והוא המסיתו ולא יכול לו. לכן דרשו רז"ל שהוא אחד מעשרה מאמרות כנ"ל שהמה נגד עשר ספירות, ומאמר הזה הוא להיות מרכבה למדה הט' הנקרא בשם צדיק יסוד עולם"].

מילואים

הזוה"ק (תקו"ז נח.) "בְּצַדִּיק דְּאִיהוּ בְּרִית, וּבְגִין דְּחָאבוּ בֵּיהּ יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא אִיהוּ נָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ (איוב יד יא) וכו', נָהָר דְּיִתְמַשַּׁךְ מֵעֵדֶן דְּאִיהִי אִימָּא עִלָּאָה", "וְהָכִי כָּל מָאן דְּפָגִים אוֹת בְּרִית וכו' גָּרִים לָהּ לְמֶהֱוֵי יַבָּשָׁה מִסִּטְרֵיהּ, דְּאִסְתַּלַּק נְבִיעוּ וְיִחוּדָא מִינָּהּ, וְאִשְׁתְּאַרַת אִיהִי יַבָּשָׁה, וְדָא גָּרִים חָרְבַּן עָלְמָא, וּמַיָּד אִתְּמַר (ישעיה יט ה) וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ, דְּאִיהוּ נָהָר דְּנָפִיק מֵעֵדֶן, דְּאַשְׁקֵי לֵיהּ לְגַן וכו'". ולאידך גיסא הצדיק השומר ברי"ק במעשיו מעטר את המדה למעלה ומשלימה. ומדברי הרמ"ק בפרדס דיובא להלן, נראה עוד ביאור בזה, דהצדיק מעטר את המלכות במדה זו, באתערותא דלתתא, והיא מושכת על ידי זה מבחי' ז"א אותה מדה כנגד, באתעדל"ע].

ב, "ונעטרה למטה על ראשו", הוא בחי' מרכבה, כדאיתא בספה"ק רבים, דהשבעה רועים הם בחי' מרכבה לז' הספירות העליונות, "כי נשמתם היתה מרכבה ונעשה היכל לשכינה עם עצם מעצמי הספירות, עד שתעשה בריכה ומקור

לשפע המשתלשל מהספירה ההיא, עד שעל ידם ישאבו ויקבלו מהשפע ההוא כל המלאכים וכל העולמות התחתונים" (חסד לאברהם הקדמון מעין ד' נהר ל').

ג, עוד מצינו בזוה"ק (ח"ג קנא.) ענין התיחסות הז' מדות לז' הרועים, דכל אחד השיג הקב"ה מאותה הספירה שהיה מכוון נגדה, וכלה"ק "וְכָל חַד וְחַד מַאֲבָהָן, יָדַע לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְגוֹ אַסְפַּקְלַרְיָא דִילֵיהּ. אַבְרָהָם יָדַע לֵיהּ מְגוֹ חֶסֶד, דְּאִיהוּ מִדַּת הַגְּדוּלָה, מִדַּת הַחֶסֶד, יָמִינָא דְמַלְכָּא. וְעַל דָּא אָחִיד בֵּהּ, וְלָא שָׁבִיק לֵהּ לְעָלְמִין, וְעָבִיד טִיבוּ עִם בְּנֵי נָשָׁא, וְאוֹקְמוּהָ. דְּהָא עוֹבָדוֹי סְלִיקוּ לֵיהּ בְּהַאי דַּרְגָּא וכו' [ומונה והולך את כל האבות הק'], **יוֹסֵף יָדַע לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְגוֹ הַהִיא אַסְפַּקְלַרְיָא, דְּאִקְרֵי כֹּל** [- יסוד הכולל את כל הספירות]. וְעַל דָּא אִיקְרֵי יוֹסֵף כְּלְכֵּל, דִּכְתִיב (בראשית מז) וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף. וְאִיקְרֵי יְסוֹד עוֹלָם". [דהספירות הקדושות על ידם אפשר להנות ולהשיג אור זיו יתברך, וכלשון הרמ"ק (פרדס רימונים שער ד) לבאר את הלשון הנאמר בפתח אליהו [לפי גירסתו] "לית מחשבה תפיסא בך כלל, ואנת הוא דאפיקת עשר תיקונין לאנהרא בהון עלמין.. וקרינן לון עשר ספירן", שהטעם למה הם נקראים ספירות, "כי הוא מלשון ספיר, ומלשון הארה, שע"י הספירות הוא הארות כל העולמות. וזהו אומרו לאנהרא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין, מפני כי טעם אצילות העשר תקונים הוא כדי שיאיר הא"ס על ידם העולמות העליונים ותחתונים. כי אם לא היו הספירות לא היו העולמות מספיקין לקבל שפע מא"ס לרוב רוממותו [לית מחשבה תפיסא בך כלל], ועתה ע"י הספירות [שהם בחינת צמצום] הם מקבלים השפעה ואורה ממנו ומגדולתו. ולזה כיון בדבריו באמרו לאנהרא וכו', כי לא היו יכולין להאיר ולהשיג עצמותו וליהנות מזיוו אם לא ע"י הספירות, וזהו הגילוי". "כי בודאי מצד עצמותו לית מחשבה תפיסה כלל מגודל הבהירות, והמדות המה אנפי מלכא, דבהון אתחזי לתפיסת רעיונות בני אדם" (אור המאיר, ר"ה)]. והוא כמשל העששית שנראית דרך מראה, שהאור אחד הוא, אלא שהאור נראה דרך כל מראה לפי גוונה, וכל' הרמ"ק (פרדס רמונים ש"ד פ"ז) "ע"י האור המתגלה מתראים הגוונים בספירות כמשל העששיות שהיא בעלת גוונים ידועים ולא יתגלו הגוונים ההם אלא ע"י ניצוץ השמש המאיר דרך בה ואז ע"י האור נראים הגוונים".

התנאים הנצרכים להיות מרכבה

והרמ"ק בפרדס רמונים (שער כ"ב פרק ג'), ביאר התנאים הנצרכים להיות מרכבה, "וקודם כל דבר נאמר כי כל אדם שיהיה מרכבה לאיזו ספירה שתהיה, צריך שני תנאים. **ראשונה טהרת אותו האבר ביותר משאר כל גופו עד שיהיה כזכוכית לבנה.** ואין לחשוב כי בטהרת אותו האבר די אע"פ שיחטא בשאר האברים ח"ו. חלילה להאמין כזאת שאם הוא פגום באיזו אבר שיהיה אין השכינה שורה עליו, כי אין

השכינה שורה על נשמה פגומה ח"ו. וכן פי' הרשב"י ע"ה בתיקונים (בהקדמה ד"ג ע"ב) וז"ל דאיהו לא שרייא באתר פגום הה"ד כל אשר בו מום לא יקרב. אוף הכי בנשמתא פגימא לא שריא. זכאה איהו מאן דאשלים נשמתיה לשרייא ביה שם יהו"ה ועביד ליה כורסיא לגביה עכ"ל. וכן כתיב לא יגורך רע, (ודרז"ל שבת קמ"ט) לא יגור במגורך העושה רע, והוא בעל העבירה. אלא הענין הוא **שיטהר כל גופו מכל מום ואח"כ ידקדק באיזו מצוה ויאחז בה ביותר**. [כמו מי שתורתו אומנתו שנעשה מרכבה לת"ת. וכן נאמר ביעקב (בראשית כה כז) איש תם יושב אוהלים, ופשוטו איש שלם שלא היה פגום באבר מאבריו ח"ו אלא שלם בלא מום. יושב אהלים, ר"ל אהלי התורה ועוסק בה. וכן אמרו רז"ל אוהלים, ופשוטו איש שלם שלא היה פגום באבר מאבריו ח"ו אלא שלם בלא מום. יושב אהלים, ר"ל אהלי התורה ועוסק בה. וכן אמרו רז"ל בב"ר וישכב במקום ההוא (שם כח יא). שם שכב אבל י"ד שנה שהיה בבית מדרשו של שם ועבר לא שכב כי היה כל עסקו בתורה. ולפיכך נעשה מרכבה לת"ת בסוד יושב אהלים וכו'. וכן אברהם נעשה מרכבה לחסד להיות שאחז בעה"ז במדת החסד לאין תכלית, כאשר האריכו רז"ל והיה גומל חסדים לנשמות ולגופים כמבואר ברז"ל ע"פ (שם יב) ואת הנפש אשר עשו בחרן כי היה מאכילם ומשקם ומקרבם לעבודת ה' ולכן נעשה מרכבה לחסד, וזהו מדת החסד שארז"ל וימין מקרבת. וכן יצחק נעשה מרכבה לגבורה, להיות שאחז מדת הדין לחלקו ופשט צוארו על גבי המזבח והיה מודיע לכל באי עולם כי יש לעולם שופט ואלוה ויש דין ויש דיין, וכן דרשו בזהר. וכן היה מציל עשוק מיד עשקו ולהשיב הגזילה מיד הגזלן ומשיניו ישליך טרף. וכל עניינים כאלה הם התלוים במדת הגבורה]. **וזהו תנאי הראשון".**

"עוד צריך תנאי השני, שתהיה נשמתו אצולה מן המדה ההיא, שע"כ תהיה המדה ההיא משפעת בו שפע ופועלת פעולתה ע"י עד שהנשמה תהיה מקור להשפע הנשפע ממנה, ולכן הוכרח היות נשמת אברהם מחסד ונשמת יצחק מהגבורה, וכן עד"ז לשאר הצדיקים. **והנה נשמת יוסף היתה מהיסוד וכאשר זכה והשלים נשמתו במעשה הרב ההוא שלא טימא אות ברית קדש ונתגבר על יצרו נעשה מרכבה לצדיק**, ומשם היה זן את העולם בימי הרעב. וכן משם כלכל כל בית אביו כל ימי היותו. כי היא המדה הנותנת מזון לפרנסת ישראל (כדלהלן מהזוה"ק). [וכן דהמע"ה זכה למלכות לו ולזרעו אחריו בזכות שתקן המדה הזו וקישטה בהיותו מתגרה עם לוחמיה סביב. וזהו שהיה קם בחצי הלילה וכן מעולם לא ישן אלא כשינת הסוס וכיוצא בעניינים האלה מקישוטי הכלה כנודע].

משמעות בחי' מרכבה, שנשמתם נעשתה כסא לשכינה, ומאותה נשמה נזונים כל העולם הארת אותה מדה

עוד ביאר הרמ"ק שם, שכל ענין מרכבה, הכל שייך למדת המלכות, שמדת המלכות מקבלת אור אותה מדה ע"י העבודה של אותו צדיק, ועי"ז מושכת אותה מידה

מאור הספירות העליונות ומשפעת אותם למטה. וכשמקבלת אותה מדה הרי היא מתלבשת בנשמת אותו צדיק שעל ידו קיבלה זאת, ומשפעת על ידו אותה מדה בעולם, וז"ל "והענין הוא כי כבר נתבאר בשער ח' פי"ט, כי ענין ההתעוררות היותו ע"י מעשה הצדיקים. והשכינה מקבלת הרוחניות ההוא, והענין המתהווה ע"י התורה או המצוה, והיא מקבלת על ידו אור נשפע מלמעלה כפי ענין המצוה, אם המצוה היא מחסד מקבלת מחסד, וכן מגבורה וכן לשאר המדרגות. וכן ביארנו בשער אבי"ע בפרק ג"ד, **כי השכינה רודפת אחר הצדיק להתייחד עמו כדי שע"י תקבל הכח ההוא והאור ההוא. והנה בהיות הענין כן נמצא נשמת הצדיק שהיא הפועלת המצות נעשה מרכבה וכסא אל השכינה והשכינה מתלבשת ומתעלמת בתוך הנשמה ההוא.** והיא כסא ומקור לכל הברכות וממנה נזונים כל העולם והיא המקור להם. [והיינו שנאמר לאברהם (בראשית יב) והיה ברכה פי' תהיה בריכה לשפע הנשפע מלמעלה. וכאשר עוסק הצדיק בעה"ז בענייני השפע מצד החסד הנה יהיה מדרגתו במדרגת המרכבה לחסד כאברהם אבינו שהיתה השכינה בלי היכל ומתלבשת בקן צפור עד שתקן לה היכל בנשמתו הקדושה. ויצחק תקן לה היכל מצד הגבורה ע"י מעשיו להשפיע לה משם. ולא דין ממש ח"ו, שהרי כמה מיני שפע נשפע מהגבורה לתועלת העולם לזונו כו' כמו שנתבאר בשער ח' פט"ז וכמו שיתבאר בשער ערכי הכנויים בע"ה. ויעקב בתורתו זכה להשפיע בה ועוד זכה לזווגה ממש, והוא נקרא בעלה דשכינתא ברוב דברי הרשב"י ז"ל. וזהו הטעם שאמרה המשנה (פאה פ"א) אלו דברים וכו' ות"ת כנגד כלם. לפי שהוא גורם הזווג והייחוד. ולכן מי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה]. **ויוסף הצדיק זכה שבמעשיו נעשתה נשמתו היכל אליה כדי שישפיע בה היסוד הכח לזון ולפרנס לכל העולם.** וגם הוסיף על זה שהוא מסייע אל הזיווג כי יעקב צריך אליו. וזהו (שם לז ב) אלה תולדות יעקב יוסף כדפי' בזהר. וכן (שמות יג יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו כמבואר שם. [ומרע"ה זכה שנעשה נשמתו היכל אליה כדי שע"י ישפיע בה שפע רב כענין (שם טז) הנני ממטיר ושאר ענייני הנסים. ועוד הוסיף שיחדה עם הדעת העליון והיינו בסוד בחינתה הנעלמת. ודוד נעשתה נשמתו היכל אליה לקשטה ולתקנה, ועל ידי תשבחות והודאות ומעשיו הטובים היו נשפעים קשוטיה מלמעלה (ע' זהר תרומה קמ"ה.) והנה נמצא כי האור הנשפע אל השכינה משפעת אל הצדיק. והאור ההוא המאיר בשכינה מכח הספירה ההיא מתעלם בנשמת הצדיק ההוא שהוא היכל להשכינה נמצא שהוא היכל אל האור העליון המתגלה בשכינה. והיינו אמרם ז"ל אברהם מרכבה לחסד, ירצה לאור החסד המתגלה בשכינה, כי הצדיק אינו העליון המתגלה בשכינה. והיינו אמרם ז"ל אברהם מרכבה לחסד, ירצה לאור החסד המתגלה בשכינה, כי הצדיק אינו מרכבה לעולם אלא להשכינה ועכ"ז יתייחס אליו שהוא מרכבה למדה העליונה מן הטעם שאמרנו. וכן יצחק היה מרכבה לאור הגבורה המתגלה

וּמַה שֶּׁהָיָה בַּבּוֹר בָּרִאשׁוֹנָה -מדת המלכות - **הִתְעָלָּה עִמּוֹ, וְכָתוּב וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר, הִתְעָלָּה מִזֶּה וְהִתְעַטֵּר בִּבְאֵר מַיִם חַיִּים**, כלומר שבתחילה מדת המלכות המקבלת ממדת היסוד - שהיא כמעין ונהר המשקה את מדת המלכות - היתה כבור יבש, ועתה ביציאתו מהבור, נתעוררה מדת היסוד דיוסף, ונתקנה המלכות, ונעשתה באר מים חיים[כב].

וּמַאי דְּהָוָה בַּבּוֹר בְּקַדְמִיתָא, אִסְתַּלַּק בַּהֲדֵיהּ, וּכְתִיב וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר, אִסְתַּלַּק מִן דָּא, וְאִתְעַטַּר בִּבְאֵר מַיִם חַיִּים (קצד:).

ציצים ופרחים

כב. וכל' הרמ"ק "ומה דהוה בור בקדמיתא דהיינו שהמלכות היה בור יבש, מפני שאין היסוד נפתח במקור מימיו אליו, ועתה בתקון יוסף אסתלק בהדיה ונתקנה המלכות ונעשת באר. והיינו ויריצוהו, דהיינו רץ ונתעלה מבחינת בור שהיא השכינה למטה ואסתלק מן דא ואתעטר בבחינת השכינה באר מים חיים שהיסוד נובע בתוכה".

ומהרא"ג ובמקדש מלך ביארו יותר, מה שייכות הדברים לאחר שעלה מהבור, שהרי נתעטר במדת יסוד, מיד לאחר הנסין, אלא כי לאחר הנסין, כנשנכנס לבור, לא היה יכול היסוד העליון להתגלות, כי היותו בבור מורה על היותו אחוז בקליפות, ורק כשיצא מהבור נתגלה מדת היסוד, והשפיעה למלכות, ונהי' המלכות באר מים חיים, [וז"ל מהרא"ג, "מי שהי' בבור ההוא

מילואים

במלכות, וכן יעקב לאור המתגלה מן הת"ת אל המלכות, וכן יוסף אל אור היסוד המתגלה במלכות, וכן מרע"ה לאור המתגלה מן הדעת במלכות, וכן דוד אל אור הקישוטין המתגלה במלכות. ובזה יובן כמה מאמרים מהזהר המורים כי לעולם הצדיקים אינם מרכבה אלא להשכינה כמו (בראשית יז כב) ויעל אלהים מעל אברהם כי שם הכריחו חז"ל שהיתה השכינה מתגלה בו]. **ובהקדמת הפרק הזה ידענא שיפתחו כמה שערי אורה אל המעיין בספרי הזהר** בעניינים אלה, וצריכים להיות קבועים בלב המעיינים וקצרנום בתכלית הקצור כדי שיוכל המעיין לכוללם וישמע חכם ויוסיף לקח".

ויוסף הוא השליט על הארץ - הוא המשביר לכל עם הארץ

תָּא חֲזֵי כְּתִיב, וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ, דָּא שְׁמְשָׁא דְּשַׁלִּיט בְּסִיהֲרָא, וְנָהִיר לָהּ וְזָן לָהּ. הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ, דְּהָא הַהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק, מְגִיהּ אִתְּזָנוּ כֻּלְּהוּ,

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ. זֶה הַשֶּׁמֶשׁ - מדת היסוד[כג] שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלְּבָנָה - מדת המלכות - וּמֵאִיר לָהּ וְזָן אוֹתָהּ. הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר - יסוד - שֶׁנִּמְשָׁךְ וְיוֹצֵא, מִמֶּנּוּ כָּל נִזּוֹנִים,

ציצים ופרחים

בור ריק הקליפה, דהיינו יוסף ויסוד עמו שהוא מרכבה אליו, שכבר עמד בנסיון ואתקשר במדתו, והיה מורה היות היסוד העליון משפיע בקליפה עתה נסתלק משם בהדי' דיוסף ואתעטר בבאר מים חיים". ובמקדש מלך עד"ז, "כשירד יוסף לבור, גם יסוד העליון שהוא בחי' יוסף ירד ח"ו לבור דקליפה, וכשעלה יוסף מן הבור, גם יסוד העליון שהיה בבור דקליפה עלה על ידו. וז"ש אסתלק בהדיה, דהיינו יסוד העליון אסתלק בהדיה דיוסף"].

ועיין בשפת אמת ליקוטים כאן שביאר למה באמת נכנס לבור דקליפה לאחר הנסיון. וכתב בזה בב' אופנים, א, "כיון שזכה להיות צדיק והוא בבחי' כל דאחיד בשמיא וארעא והוא עושה שלום לעילא, ולזאת הי' צריך לתקן מקום הבור המזיק ברשות הרבים וכו', ולכך כיון דאיקרי צדיק צריך להיות מזוכך בתכלית הזיכוך להיות מרכבה לצדיק חי עלמין. וגם כי י' שנים נראה שהי' תיקון עשרה טיפות [שיצא מאצבעותיו כדאי' בגמ' סוטה] אף שעוד אחר כך נצרכו תיקון [בעשרה הרוגי מלכות] מכל מקום הי' תיקון גם אז". והביא דזה מד"א בזוהר להלן שדורש על יוסף "וּבֵרַךְ אֶת יוֹסֵף, דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּכְתִיב, (תהלים קה) עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְיָ צְרָפָתְהוּ". והיינו שהבור היה בחי' צירוף להיותו מרכבה שלימה למדת היסוד.

כג. עי' בזוה"ק (פ"ג ג:) "מַאי נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ. נֶגֶד הַבְּרִית דְּאִקְרֵי שֶׁמֶשׁ, וַעֲלֵיהּ אִתְּמַר (תהלים פ"ד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹהִים. שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן דָּא בְּרִית קַדִּישָׁא. מַה שֶּׁמֶשׁ זָרַח וְאַנְהִיר עַל עָלְמָא, אוּף הָכִי בְּרִית קַדִּישָׁא זָרַח וְאַנְהִיר גּוּפָא דְּבַר נָשׁ וכו'.

וּמִשָּׁם פּוֹרְחוֹת הַנְּשָׁמוֹת לְכָל[כד], וּמְשׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מִשְׁתַּחֲוִים ונכנעים **אֶל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם** - יסוד, בכדי לקבל ממנו[כה].

וּמִתַּמָּן פָּרְחִין נְשָׁמָתִין לְכֹלָּא. וּבְגִין דָּא, כְּלְהוּ סָגְדִין לְגַבֵּיהּ דְּהַהוּא אֲתַר (קצח).

על ידי יוסף בא כל העשירות לישראל - כי הוא אחוז במדת היסוד מקור השפע

בֹּא רְאֵה, מְשׁוּם יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק - שומר ברית קודש - לכך הוא אחוז במדת היסוד, **הוּא גָּרַם עֹשֶׁר - כֶּסֶף וְזָהָב - שֶׁיִּטְּלוּ יִשְׂרָאֵל** ביציאתם ממצרים, **כַּכָּתוּב** (תהלים קה) **וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בְּשִׁבְטֵיהֶם כּוֹשֵׁל. וּמִי דְּ**

תָּא חֲזֵי, בְּגִין (כד) **יוֹסֵף דְּאִיהוּ צַדִּיק, אִיהִי גָּרִים עוּתָרָא כַּסְפָּא וְדַהֲבָא, לְנַטְלָא יִשְׂרָאֵל. כְּדְכְתִיב וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל. וּמַן יְדָא**

ציצים ופרחים

כד. כמבואר בזוה"ק בכ"מ. [ועי' בזוה"ק (ח"ב קלח:) דזהו הפי' 'נשמות כל חי תברך את שמך ה"א', שהנשמות נמשכות ממדת היסוד הנקראת 'חי העולמים', וכמו שמדת היסוד ממנה נמשכת הברכות למעלה, כך נשמת כל חי תברך, "אִית לָן לְאַדְכָּרָא הַאי נִשְׁמָתָא דְּפָרְחָא מֵהַהוּא חַי הָעוֹלָמִים, וּבְגִין דְּאִיהִי דִּילִיהּ, דְּמִנֵּיהּ נָפְקָן כָּל בִּרְכָאן וְשָׁרְיָין בֵּיהּ, וְהוּא אַשְׁקֵי וּמְבָרֵךְ לְתִתָּא, הַאי נִשְׁמָתָא דְּנַפְקָא מִנֵּיהּ אִית לָהּ רְשׁוּ לְבָרְכָא לְהַאי אֲתַר"].

ועי' בזוהר להלן (פ"ט רה:) "דְּהַהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק, אִיהוּ יָהִיב וְעָיֵיל נִשְׁמָתִין לְהַאי אֶרֶץ, וְאִיהוּ נָקְטָא לוֹן וְיָהֲבָא לְכֹלָּא".

כה. ועי' בזוה"ק (פ"ט קמ:) דפירש שזה הכונה שקראו לפניו 'אברך' שהוא מלשון כריעה, "מַאי אַבְרֵךְ, קְשִׁירוּ דְּאִתְקַשַּׁר שְׁמָשָׁא בְּסִיהֲרָא, וְכֹלָּא כָּרְעִין לְקַבֵּל אֲתַר דָּא. וְנָתוֹן אוֹתוֹ עַל כָּל עַלְמָא, וְכֻלְּהוּ אוֹדָן לְגַבֵּיהּ, וּבְגִין דָּא כֹּלָּא בָּרְזָא עִלָּאָה אִיהוּ".

דְּצַדִּיק, אֶתָּא דָּא לְיִשְׂרָאֵל. וְכֹלָּא לְמִזְכֵּי לוֹן לְעַלְמָא דְּאָתֵי (קצו:).

שֶׁל הַצַּדִּיק זֶה בָּא לְיִשְׂרָאֵל[כג], כי מדת היסוד היא המשפיעה כל אורות החסדים וכל אורות הגבורות שהם מרומזים בכסף וזהב[כד], **וְהַכֹּל לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא**[כה] (קצו:).

מַה כְּתִיב, וַיַּלְקֵט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף. וְהָכִי אִתְּחֲזֵי, דְּהָא הַהוּא נָהָר

מַה כָּתוּב, (בראשית מז) **וַיַּלְקֵט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף, וְכָךְ רָאוּי, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר** - מדת היסוד

ציצים ופרחים

כג. מהרא"ג פירש "הוקשה לו למה היה העשירות של ישראל ע"י יוסף, וכי המבלי יוסף לא הי' יכול הבורא ב"ה לגלגל גלגולים, לקיים מראה בין הבתרים, לזה אמר שנעשה ע"י יוסף בגין דאיהו צדיק ששמר אות ברית קדש, והוא מקושר ביסוד הנקרא גבאי צדקה כדלקמן רח., והוא כדמיון העשיר הנותן לעני ולכך גלגלו העושר ע"י עשיר". [ומה שציין להלן רח. לכאורה כוונתו למבואר שם בזה"ל "פְּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים. רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כַּד בָּרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא, קָאִים לֵיהּ עַל סָמְכָא חַד, וְצַדִּיק שְׁמֵיהּ, וְהַאי צַדִּיק אִיהוּ קַיּוּמָא דְּעָלְמָא, וְדָא אִיהוּ דְּאַשְׁקֵי, וְזָן לְכֹלָּא וכו', וְכַמָּה אִינּוּן דְּמִצְפָּאן לְאִתְשָׁקְיָא וּלְאִתְזָנָא מִתַּמָּן. כְּמָא דְּאָתָּ אָמַר, (תהלים קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. וּבְגִין כָּךְ פְּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים, דָּא צַדִּיק"].

כד. כן פי' הרמ"ק ובמקדש מלך, 'שהיסוד יש בו החסדים שנקראים כסף והגבורות הנקראים זהב'. והוא כמבואר בזוה"ק בכ"מ, דמדת היסוד נקראת 'כל' שכלולה מכל ה' המדות חג"ת נ"ה (תקו"ז ג), וכן יוסף הצדיק נקרא 'כל' (פ"ג נצ"ב, ז"ח ויצג). [ובי' האריז"ל בכ"מ, דבה' המדות מושפע גם בחי' הארת הדעת, הכלול מה' חסדים וה' גבורות, שהוא פנימיות ונשמת המדות, ונמצא שפנימיות כל מדה יש בהם הן בחי' חסדים והן בחי' גבורות, ומדת היסוד כוללת כל בחי' פנימיות המדות, בחי' הה' חסדים והה' גבורות שבמדות, והיא ממזגתם, ומשפיעה אותם למדת המלכות].

כה. כי שורש בחי' החו"ג הבא מהיסוד, שנרמז בכסף וזהב, נמשך מהבינה הנקראת בחי' עלמא דאתי, זוהר חי (וכן משמע פרמ"ק).

- **שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא לוֹקֵט הַכֹּל** כל האורות מכל המדות, **וְכָל הָעֹשֶׁר עוֹמֵד בּוֹ. וְזֶה סוֹד הַתּוֹרָה** (בראשית א) **וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים** - את השמש והירח וכוכבים הרומזים על אור כל המדות[נ] - **בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם** – הוא מדת היסוד, להאיר על הארץ הוא מדת המלכות[ה], **וְהַכֹּל הוּא בָּרְאוּי, וְדַאי יוֹסֵף צָרִיךְ לִשְׁלֹט עַל הַמַּלְכוּת**, כי הוא המשפיע למדת המלכות, השולטת בעולמות התחתונים בי"ע[א].

דְּנָגִיד וְנָפִיק, אִיהוּ לָקִיט כֹּלָּא, וְכָל עוּתָרָא בֵּיהּ קָיְימָא. וְדָא הִיא רָזָא דִּכְתִיב וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְכֹלָּא אִיהוּ כִּדְקָא יָאוּת, וַדַּאי יוֹסֵף כָּעֵי לְמִשְׁלַט עַל מַלְכוּתָא (קצו:).

ציצים ופרחים

כט. וכן רומזים על כל הנשמות, הנשפעים למלכות ומשם לבני ישראל, דרך היסוד, כמבואר בזוה"ק (ויהי קעיל), והוא סוד הרכוש לישראל, רמ"ק.

ל. וכ"ה בזוה"ק במק"א (מ"ח לד.) "רַבִּי אַבָּא אָמַר כָּל הָנֵי מְאוֹרוֹת כֻּלְּהוּ מִתְחַבָּרָן בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ לְאַנְהָרָא עַל אַרְעָא. מָאן הוּא רְקִיעָא דְּנָהִיר עַל אַרְעָא. הֵוֵי אֵימָא דָּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק מֵעֵדֶן דִּכְתִיב וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. תָּא חֲזֵי, כֵּיוָן דְּסִיהֲרָא (מלכות) שָׁלְטָא וְאִתְנְהִיר מֵהַהוּא נַהֲרָא דְּנָגִיד וְנָפִיק. כָּל אִנּוּן שְׁמָיָא דִּלְתַתָּא וְחֵילֵיהוֹן כֻּלְּהוֹן אִתּוֹסָפָן נְהוֹרָא. וְכוֹכְבַיָּא דְּמַמָּנָן עַל אַרְעָא כֻּלְּהוּ שָׁלְטִין וּמְגַדְּלִין צְמָחִים וְאִילָנִין. וְעָלְמָא אִתְרַבֵּי בְּכֻלְּהוּ. וְאֲפִילּוּ מַיָּא וְנוּנֵי יַמָּא כֻּלְּהוּ בִּרְבוּ יַתִּיר. וְכַמָּה גַּרְדִּינֵי נִימוּסִין שָׁאטָן בָּעָלְמָא. בְּגִין דְּכֻלְּהוּ בְּחֶדְוָה בִּרְבוּ חֵילָא".

לא. דמדת המלכות סתם דאיירינן בכל מקום, השכינה הק', היא בחי' מלכות דאצילות, שהיא בחינה התחתונה באלקות השוכנת בתחתונים, והיא המשפעת לעולמות בי"ע, [וכמו שכתב הרמ"ק (אור יקר לך, ש"ב ס"י): "מדת מלכות, היא מדה העשירית, סוף כל האצילות תקרא שכינה, וביאור מילה זו היא מלשון 'השוכן אתם', והענין, כי מה שיאיר וישכון בתחתונים מהאלהות הקדוש והטהור יקרא שכינה". ועיין עוד בלשון הרמ"ק "האור השוכן התחתונים, הוא האור העליון הנקראת שכינה, היא הספירה הנקראת מלכות, מולכת בעולם התחתונים כדי לנהל הנפרדים כולם"].

וירכב אותו במרכבת המשנה של קוב"ה - כי ממנו ניזון כל העולם

וְתָא חֲזֵי, כְּתִיב, וַיַּרְכֵּב אוֹתוֹ בְּמֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה. מַאן מֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד לֵיהּ לְצַדִּיק שַׁלִּיטָא, בְּגִין דְּהָא מִנֵּיהּ אִתְּזַן עָלְמָא, וְאִצְטְרִיךְ לְאִתְּזָנָא [וכו']. וְיוֹסֵף צַדִּיק אִקְרֵי, וְלֵיהּ אִתְחֲזֵי לְמֶהֱוֵי רָכִיב עַל מֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ, לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְכֹלָּא אִיהוּ בְּרָזָא עִלָּאָה, לְמֶהֱוֵי כְּנַוּנָא דִּלְעֵילָּא (קצו:).

וּבָא רְאֵה, כָּתוּב וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה. מִי זֶה מֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה מדת המלכות, **הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַצַּדִּיק שַׁלִּיט** בעולם, **מִשּׁוּם שֶׁהֵרִי מִמֶּנּוּ נִזּוֹן הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לְיִזּוֹן**[כב]. **וְיוֹסֵף נִקְרָא צַדִּיק** משום ששמר ברי"ת, **וְלוֹ רָאוּי לִהְיוֹת רוֹכֵב עַל מֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ**, 'לו' היינו **לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא** היא מדת המלכות[כג], **וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עִלָּיוֹן שֶׁיִּהְיֶה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה**, כמו שלמעלה מדת היסוד, צדיק יסוד עולם רוכב על המלכות - מרכבת המשנה, כן למטה יוסף הצדיק רוכב על מרכבת המשנה.

ציצים ופרחים

כב. "שכל הספירות הם משפיעות בו [ביסוד], והוא כלי לזון הכל - הנבראים והנוצרים והנעשים מן המלכות, והיא [- המלכות] דרך כלל עולם שכולם נכללים בו [וע"ז אמר שממנו ניזון 'העולם' היינו המלכות הכוללת הכל], ובאים לשאוב משורשם שבו", רמ"ק.

כג. "נתן טעם למה לו נאה לרכוב על מרכבת המשנה הזאת לפי שנקרא צדיק שהוא קשור ואחוז ביסוד עולם על ששמר אות ברית קדש", רא"ג.

יוסף משך אחריו את השכינה הק' למצרים - כי שמר ברי"ק - וזכה למדת היסוד - שבידה כל השפע

וּכְשֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק יָרַד לְמִצְרַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, הוּא מָשַׁךְ אַחַר כָּךְ עִמּוֹ אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי אֵין שְׁכִינָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַחַר הַצַּדִּיק - שכן מדת המלכות הולכת אחר מדת היסוד לקבל ממנו ולהתחבר על ידו במדות דלעילא"ר, וּמְשׁוּם כָּךְ נִמְשַׁךְ יוֹסֵף לְמִצְרַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, וְנָטַל אֶת כָּל עֹשֶׁר הָעוֹלָם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ יָרְדָה שְׁכִינָה לְמִצְרַיִם וְכָל הַשְּׁבָטִים עִמָּהּ"ר, לקבל ממנו את כל השפע"ו. וּמְשׁוּם כָּךְ זכה יוסף שהשכינה תמשך אחריו, כִּי יוֹסֵף שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, זָכָה לְהִתְעַטֵּר בְּמְקוֹמוֹ - במדת היסוד, וְזָכָה לַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְלַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כְּאִלּוּ קַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כֻּלָּהּ"ו שהיא כלולה מכל אורות הספירות שהוא כללות התורה, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית שְׁקוּלָה כְּכָל הַתּוֹרָה"ר.

וְכַד יוֹסֵף הַצַּדִּיק יָרַד לְמִצְרַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, הוּא מָשַׁךְ אַחַר כָּךְ עִמּוֹ אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי אֵין שְׁכִינָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַחַר הַצַּדִּיק, וּמְשׁוּם כָּךְ נִמְשַׁךְ יוֹסֵף לְמִצְרַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, וְנָטַל אֶת כָּל עֹשֶׁר הָעוֹלָם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ יָרְדָה שְׁכִינָה לְמִצְרַיִם וְכָל הַשְּׁבָטִים עִמָּהּ, לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַשֶּׁפַע. וּמְשׁוּם כָּךְ זָכָה יוֹסֵף שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, וְזָכָה לְהִתְעַטֵּר בְּמְקוֹמוֹ, וְלַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְלַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כְּאִלּוּ קַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כֻּלָּהּ, זֹאת אוֹמֶרֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ.

וְכַד יוֹסֵף הַצַּדִּיק יָרַד לְמִצְרַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, אִיהוּ מָשִׁיךְ לָהּ לִשְׁכִינְתָּא לְבָתַר עִמֵּיהּ, דְּהָא שְׁכִינְתָּא לָא אָזְלָא אֶלָּא בַּתְרָא דְצַדִּיק. וּבְגִין כָּךְ אִתְמְשַׁךְ יוֹסֵף לְמִצְרַיִם בְּקַדְמִיתָא, וְנָטִיל כָּל עוּתְרָא דְעַלְמָא כְּדְקָא יָאוֹת, וּלְבָתַר נָחֲתַת שְׁכִינְתָּא לְמִצְרַיִם, וְכֻלְּהוּ שִׁבְטִין בַּהֲדָהּ. וּבְגִינֵי כָּךְ, יוֹסֵף דְּנָטַר לֵיהּ לַבְּרִית, זָכָה לְאִתְעַטָּרָא בְּאַתְרֵיהּ, וְזָכָה לְמַלְכוּתָא דִלְעֵילָּא, וּלְמַלְכוּתָא דִלְתַתָּא. וְעַל דָּא כָּל מַאן דְּנָטַר בְּרִית קַדִּישָׁא, כְּאִילּוּ קַיֵּים אוֹרַיְתָא קַדִּישָׁא כּוּלָּהּ, דְּהָא בְּרִית שָׁקִיל בְּכָל אוֹרַיְתָא (קצז.).

לד. כמבואר לעיל מיניה שם בזוה"ק דמדת המלכות מקבלת אור ממדות חג"ת, וזה דרך היסוד, רמ"ק ורא"ג.

לה. שכל השבטים הם ממדת המלכות, ומקבלים מיוסף שהוא מדת היסוד, כמבואר בזוה"ק בפרשתינו (ט.), "אָמַר הַהוּא יוּדָאי, וַדַּאי שְׁמַעְנָא דְּיוֹסֵף אִיהוּ בְּעַלְמָא דְּדִכּוּרָא, וְכָלְהוּ שִׁבְטִין בְּעַלְמָא דְּנוּקְבָא אינון. וְעַל דָּא לָא אִתְפְּלִיל יוֹסֵף עִמְּהוֹן [בדגלים], בְּגִין דְּאִיהוּ בְּעַלְמָא דְּדִכּוּרָא עִמְּהוֹן. מַה כְּתִיב, כָּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נָחְנוּ. נָחְנוּ, אֲנַחְנוּ מִבָּעֵי לֵיהּ. אַמַּאי חָסֵר א'. אֶלָּא, בְּגִין דְּרָזָא דִּבְרִית לָא אִשְׁתַּכַּח עִמְּהוֹן, אִסְתַּלַּק מִתַּמָּן א'. דְּהָא א' דְּכוּרָא אִיהוּ. וְעַל דָּא ב' אִיהִי נוּקְבָא, א' דְּכוּרָא. וּבְגִין דָּא אִסְתַּלַּק א' מִתַּמָּן, וְאִשְׁתָּאֲרוּ אינון נוּקְבֵי לְגַבֵּי שְׁכִינְתָּא.וּלְבָתַר אָמְרוּ, כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ, אִתּוֹסַף א'. אָמְרוּ וְלָא יָדְעֵי מַה קָאָמְרוּ. בְּגִין דְּיוֹסֵף אִשְׁתַּכַּח תַּמָּן, וְאִשְׁלִימוּ מִלָּה, וְאָמְרוּ אֲנַחְנוּ. מְנָלָן, דִּכְתִיב וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנָחְנוּ, וְיוֹסֵף אִיהוּ בְּחוֹשְׁבָּנָא, כַּד עָאל בְּחוֹשְׁבָּנָא, אָמְרוּ אֲנַחְנוּ. וְכַד לָא עָאל בְּחוֹשְׁבָּנָא, אָמְרוּ נָחְנוּ".

לו. "שכל חשק השכינה אל היסוד, ולזה כיון דנחת יוסף דהוא בחינת יסוד נחת שכינתא', ניצוצי אורות לחיד"א.

"ולכך כדי שתמשך למצרים אתמשך יוסף קודם כדי שתמשך היא אחריו וכלהו שבטין בהדה לעוזרם ולסומכם בגלות", הרא"ג.

לז. ועי' עוד בזוה"ק (ח"ג יג:): "דכל מאן דנטיר האי ברית כאלו נטיר אורייתא כולה, ומאן דמשקר בהאי כאלו משקר באורייתא כולה. תא חזי, אברהם עד לא אתגזר, הא לא אתמר דאיהו נטיר אורייתא, כיון דאתגזר, מה כתיב (בראשית כו, ה), עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורתי, וכלא בגין דאתגזר ואתרשים ביה רשימא קדישא, ונטיר ליה כדקא יאות, סליק ליה כאלו נטר אורייתא כולה".

לח. ובתיקונים עוד (פד.) "**בַּצַּדִּיק אִתְכְּלִילָן כָּל אֲבָרִין וְכָל סְפִירָן, כָּל אֲבָרִין דְּאִינּוּן פִּקּוּדִין דַּעֲשֵׂה, דְּבֵיהּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְמֶעֱבַד כָּל פִּקּוּדִין, דְּאִיהוּ כָּ"ל כְּלִיל כֻּלָּא וְאִיהוּ כֹּלָּא וּמִנַּיְהּ תָּלוּי כֹּלָּא**, עַמּוּדָא דְּאִיהוּ סָבִיל שְׁמַיָּא וְאַרְעָא עֲלֵיהּ". ובמק"א בתיקוני זוהר (רים תיקון ט"ן): "אשר קדשנו במצותיו וציונו על כל פקודא ופקודא דאינון רמ"ח **דכולהו קטירין בצדיק** [- שכולם קשורים במדת היסוד צדיק] דאיהו כל, דאיהו אות ברית". ובכתבי האריז"ל (מבוא שערים דרוש הלולב) נתבאר בזה: "שורש היסוד הוא בשם בסוד א"ל ח"י במלואו, כזה, אל"ף למ"ד ח"ת יו"ד, עולה תרי"ג. והוא כללות כל המצות, ולזה נתנה המצוה הראשונה לאברהם מצות

ציצים ופרחים

מילה, שהיא כללות תרי״ג״. ועי׳ ביאור הגר״א (פי׳ מז), שמצות מילה הוא כלל כל המצוות, ולכן נקרא בריי״ת שכולל תריי״ב מצוות, תריי״ב **לבד ממילה.** [ועוד בזוה״ק (ח״ב צב.) ״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ דָּא אִיהוּ רָזָא דִּבְרִית קַדִּישָׁא. **וּבְגִין דְּבַהַאי בְּרִית קַיְימִין כָּל מְקוֹרִין דְּשַׁיְיפֵי גּוּפָא, וְאִיהוּ כָּלַל כּלָּא. כְּגַוְונָא, דָּא שַׁבָּת אִיהוּ כְּלָלָא דְּאוֹרַיְיתָא, וְכָל רָזִין דְּאוֹרַיְיתָא בֵּיהּ תַּלְיָין**, וְקִיּוּמָא דְּשַׁבָּת, כְּקִיּוּמָא דְּכָל אוֹרַיְיתָא, מַאן דְּנָטִיר שַׁבָּת, כְּאִילּוּ נָטִיר אוֹרַיְיתָא כֻּלָּא״].

סוד הפרשה

ליקוט מספרי חכמי הנסתר

שְׁלֹשָׁה בְּחִינוֹת חֲלוֹמוֹת וּפִתְרוֹנָם

וּפַרְעֹה חֹלֵם (מא, א).

תָּא חֲזֵי, כָּל חֶלְמָא דְּאִיהוּ כְּדְקָא יָאוּת מֵהַאי דַּרְגָּא קָא אַתְיָא, וְעַל דָּא לֵית לֵךְ חֶלְמָא דְּלָא יִתְעָרְבוּן עִמֵּיהּ מִלִּין כְּדִיבִין, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא, וּבְגִין כָּךְ מְנַיְּיהוּ קְשׁוֹט וּמְנַיְּיהוּ כְּדִיבָן, וְלֵית לֵךְ חֶלְמָא דְּלָא אִית בֵּיהּ מֵהַאי גִּיסָא וּמֵהַאי גִּיסָא (זוה"ק וַיֵּשֶׁב קפג.).

המין הראשון מהשלשה. להלן יבואר שישנם שלשה בחינות בחלומות, יש חלומות שאין בהם ממש כלל, יש חלומות אמת, ויש חלומות שקורא להם 'אפשרי המציאות', היינו שיכולים להתקיים ויכולים שלא להתקיים, ובחלומות אלו הכל הולך אחר הפה, כפי הפותר.

חֲלוֹמוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם מַמָּשׁ

יֵשׁ חֲלוֹמוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם מַמָּשׁ, וְהֵם הַמִּין הָרִאשׁוֹן מֵהַשְּׁלֹשָׁה, כִּי יָבוֹאוּ כְּרֹב עִנְיָן כְּקוֹל הַכְּסִיל בְּרֹב דְּבָרִים, וְזֶה הַמִּין לֹא יִפּוֹל בָּהֶם שׁוּם פִּתְרוֹן, כִּי הֶבֶל הֵמָּה.

חֲלוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מַמָּשׁ

אָמְנָם הַחֲלוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מַמָּשׁ, הֵם בָּאִים מִשֹּׁר הַחֲלוֹם גַּבְרִיאֵ"ל שְׁמוֹ, וְאָמַר שֶׁעִם כָּל זֶה, אֵין לְךָ חֲלוֹם דְּלָא יִתְעָרְבוּן בַּהֲדֵיהּ מִלִּין כְּדִיבָן כְּלוֹמַר דְּבָרִים בְּטֵלִים, לְסִבַּת הֱיוֹתוֹ הַמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁבְּמַדְרֵגוֹת הַנְּבוּאָה, וּבְגִין כָּךְ מְנַיְּיהוּ קְשׁוֹט וּמְנַיְּיהוּ כְּדִיבָן, כְּלוֹמַר יֵשׁ מֵהֶם רוּבָּם בָּר וּמְעוּטָן תֶּבֶן, וְיֵשׁ לְהַפֶּךְ, כְּפִי הֲכָנַת הַמְקַבֵּל.

חֲלוֹמוֹת אֶפְשָׁרֵי הַמְּצִיאוּת

וְאַחַר כָּךְ יְבָאֵר, כִּי יֵשׁ בַּחֲלוֹמוֹת אֶיפְשָׁרֵי הַמְצִיאוּת, וְיֹאמַר שֶׁזֶּה הַמִּין הוּא תְּלוּי בַּפֶּה הַפּוֹתֵר הַמְסוּגָל לְזֶה, וְאָמַר וְלֵית לֵךְ חֶלְמָא

דְּלָא אִית בֵּיהּ מֵהַאי גִּיסָא וּמֵהַאי גִּיסָא, כְּלוֹמַר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יָמִין וּשְׂמֹאל. וּכְבָר יָדַעְתָּ כִּי כָּל דָּבָר הָעוֹמֵד בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים בֵּין יָמִין וּשְׂמֹאל, הוּא אֶיפְשָׁרִי, וְעַל כֵּן אָמַר וּבְגִין דְּאִית בֵּיהּ בְּחֻלְמָא כֹּלָּא, כְּלוֹמַר מִזֶּה וּמִזֶּה, כָּל חֻלְמִין דְּעָלְמָא אָזְלִין בָּתַר פִּשְׁרָא, אָמַר כִּי רוֹב חֲלוֹמוֹת הָעוֹלָם הֵם תְּלוּיִים בַּפֶּה הַפּוֹתֵר, לְפִי שֶׁהֵם אֶיפְשָׁרִיִּים, כְּלוֹמַר נָתְנוּ לְדָבָר הַכָּתוּב הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר יִהְיֶה כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה, וּבִיאֵר הַטַּעַם וְאָמַר, מַאי טַעֲמָא, בְּגִין דְּאִית בֵּיהּ חֻלְמָא כְּדִיבְקָן וּקְשׁוֹט, כְּלוֹמַר דָּבָר וְהֶפְכּוֹ, וּמִלָּה שָׁלְטָא עַל כֹּלָּא, כְּלוֹמַר וְהַדִּיבּוּר הַמְסוּגָל לְזֶה שׁוֹלֵט וְהוֹפֵךְ אוֹתוֹ מֵרָעָה לְטוֹבָה, אַחַר שֶׁהוּא אֶיפְשָׁרִי הַמְצִיאוּת.

זֶהוּ מַה שֶּׁבֵּיאֵר רִ' חִיָּיא בַּפֵּירוּשׁ כָּל הַחֲלוֹמוֹת הוֹלְכִים אַחַר הַפֶּה, וּלְזֶה אָמַר וּבְגִין כָּךְ בָּעֵי חֻלְמָא פִּשְׁרָא טָבָא, כִּי הַדָּבָר תָּלוּי בַּפִּתְרוֹן.

[פֶּתֶם פּ"ז]

הקב"ה מַחְלִיף נְשָׁמוֹת הָרָעוֹת בְּטוֹבוֹת לְהַצַּדִּיקִים מֵהַס"מ

וַתְּבֹאנָה אֶל קִרְבָּנָה וְלֹא נוֹדַע כִּי בָאוּ אֶל קִרְבָּנָה וּמַרְאֵיהֶן רַע כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וָאֵיקָץ. (מא, כא)

נִתָּן רְשׁוּת לַס"מ לְזַוֵּג נְשָׁמוֹת טְמֵאוֹת לַצַּדִּיקִים כְּדֵי לְהַכְשִׁילָם

[הַקב"ה] נָתַן רְשׁוּת לַסמא"ל לַעֲשׂוֹת זִוּוּגִין מֵאוֹתָן נוּקְבִים דִּינִין שֶׁנִּבְרְאוּ מֵהַחשֶׁךְ הַפְּנִימִי, עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִרְשׁוּת בֵּית דִּין עֶלְיוֹן. וּכְשֶׁסמא"ל יוֹדֵעַ שֶׁשּׁוֹלְחִים אֵיזֶה גִּבּוֹר בָּאָרֶץ אוֹ אֵיזֶה חָכָם אוֹ אֵיזֶה חָסִיד לְהָגֵן עַל הַדּוֹר, תֵּכֶף הָלַךְ סמא"ל לִפְנֵי ב"ד עֶלְיוֹן וּמְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת חִיתּוּן, וּכְשֶׁהַזָּכָר נוֹלָד הוֹלֵךְ סִטְרָא אַחֲרָא אַחֲרָיו עַד י"ג שָׁנָה וּמְפַתֶּה אוֹתוֹ לִדְבָרִים רָעִים, וּמֵכִין לוֹ קְלִיפָּה שֶׁהִיא נוּקְבָא, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כְּנֶגְדּוֹ עֶזְרוֹ לָצֵאת

לְתַרְבּוּת רָעָה. וּמָה עָשָׂה הַקב״ה יוֹדֵעַ כָּל הַנִּסְתָּרוֹת וּמְגַלְגְּלוֹ כ״כ פְּעָמִים עַד שֶׁיִּתְלַבֵּן.

הֵ״מ הֵכִין נְשָׁמוֹת טְמֵאוֹת לְשִׁבְעָה צַדִּיקִים

הֲבִין סמא״ל, אָמַר בְּלִבּוֹ, שִׁבְעָה גִּיבּוֹרִים עֲתִידִין לָצֵאת מִיַּעֲקֹב, וְאֵלּוּ הֵן, יְהוּדָה, יוֹסֵף, דָּן, מֹשֶׁה, פִּנְחָס, יְהוֹשֻׁעַ, דָּוִד, וְכָל שִׁבְעָה הַלָּלוּ עֲתִידִין לָבֹא נֶגְדִּי לְהַחְרִיב נַחֲלָתוֹ. מֶה עָשָׂה, הֵכִין ז׳ בָּנוֹת דִּילָה, לְכָל אֶחָד מֵאוֹתָן גִּיבּוֹרִים, אַחַת מֵאוֹתָן בָּנוֹת הָרָעוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּפְּתּוּ לְבַעֲלֵיהֶם וְיִשְׁתַּחֲווּ לֶאֱלָהֲהוֹן.

וּבָא סמא״ל וְהֶרְאָה לְפַרְעֹה בַּחֲלוֹמוֹת דְּבָרִים שֶׁל חָכְמָה, לְתַקֵּן תִּיקוּנִים לְהַצִּיל אֶת מִצְרַיִם מִמַּכּוֹתָם שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לָבֹא עֲלֵיהֶם.

הֶרְאוּ לְפַרְעֹה שֶׁנִּכְנְסוּ תַּחְתֵּיהֶן נְשָׁמוֹת טְהוֹרוֹת בְּסוֹד הַגִּלְגּוּל

מָה עָשָׂה גַּבְרִיאֵל, הֶרְאָה לְפַרְעֹה שֶׁהָיוּ עוֹלִים מִן הַיְאוֹר שֶׁבַע פָּרוֹת בְּרִיאוֹת וְטוֹבוֹת שֶׁהֵם שִׁבְעָה נְשָׁמוֹת טְהוֹרִים, וְלֹא נוֹדַע כִּי בָּאוּ אֶל קִרְבָּנָה, ר״ל לֹא נוֹדַע לַסמא״ל סוֹד הַגִּלְגּוּל, שֶׁאוֹתָן ז׳ רוּחוֹת מְסֹאָבוֹת שֶׁהָיוּ בְּאוֹתָן ז׳ פָּרוֹת, פָּרְחוּ לָהֶם, וְנִכְנְסוּ בְּמִקו[מָ]ם ז׳ נְפָשׁוֹת טְהוֹרוֹת, לִהְיוֹת גֶּדֶר לְבַעֲלֵיהֶן נֶגֶד סִטְרָא מָסָאֲבָא.

וְאֵלּוּ הֵן הַבָּנוֹת שֶׁהִזְמִין סמא״ל לְזַרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, לִיהוּדָה - תָּמָר, לְיוֹסֵף - אֶשֶׁת פּוֹטִיפַרַע, לְמֹשֶׁה - צִיפּוֹרָה, לְפִנְחָס - אִמּוֹ, לִיהוֹשֻׁעַ - רָחָב הַזּוֹנָה, לְדָן זֶהוּ שִׁמְשׁוֹן שֶׁלָּקַח בָּנוֹת אֵל נֵכָר, לְדָוִד - רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה.

וְכֵן הוּא דִּינוֹ, שֶׁעוֹשֶׂה כָּךְ לְהַכְשִׁיל זֶרַע יַעֲקֹב לְהוֹרִידוֹ שְׁאוֹלָה, לוּלֵי שֶׁהַקב״ה מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֶחְלִיף הַנְּפָשׁוֹת כִּרְצוֹנוֹ, וּמְיַיחֲדָם כַּהוֹגֶן וְכִשּׁוּרָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְכָל דָּא מֵעִנְיַן חֲלוֹם הַנְּשָׁמוֹת, וְלֹא נוֹדַע לַסמא״ל אֵלּוּ הַסּוֹדוֹת מְגוּלְגָּלִים, וְעָלָיו נֶאֱמַר

'וְלֹא נוֹדַע כִּי בָאוּ אֶל קִרְבָּנָה', וְהִיא מְגִינָה לְרָעָתוֹ, לְקַיֵּים 'מְהָרְסַיִךְ וּמַחֲרִיבַיִךְ מִמֵּךְ יֵצֵאוּ'.

[יִלְקוּט רְאוּבֵנִי עַל הַתּוֹרָה - פָּרָשַׁת מִקֵּץ בְּשֵׁם גַּלֵּי רָזָא]

ועל"ז נאמר 'ולא נודע כי באו אל קרבנה'. שבע פרות הרעות היו בסוד שבע הנשמות הטמאות שהכין ס"מ לצדיקים, ושבע פרות הטהורות הם בסוד הנשמות הטהורות שהכין הקב"ה תחתיהם, וענין הבליעה שבלעו הטמאות את הטהורות רומז ששבע הנשמות הטהורות נכנסו לשבע גופות הטמאות, ונחלפה נשמתם מרע לטוב בסוד הגלגול, וענין 'ולא נודע כי באו אל קרבנה' רומז שס"מ לא נודע לו ענין זה.

כְּשֶׁתִּיקֵּן יוֹסֵף פִּגַּם הַלָּשׁוֹן זָכָה לְשִׁבְעִים לָשׁוֹן

וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר (מא, יא).

תָּא חֲזִי, בְּקַדְמֵיתָא נָפַל בִּבְירָא, בִּבְירָא אִסְתַּלֵּק לְבָתַר וְכוּ', כֵּיוָן דְּנָטַר הַהוּא בְּרִית קַיְימָא אִקְרֵי צַדִּיק, וְהַהוּא דַּרְגָּא דִּבְרִית קַדִּישָׁא אִתְעַטַּר בַּהֲדֵיהּ, וּמַאי דְּהַוָּה בַּבּוֹר בְּקַדְמֵיתָא, אִסְתַּלַּק בַּהֲדֵיהּ (זוֹהַר מִקֵּץ קצד:).

מַדּוּעַ נֶעֱנַשׁ יוֹסֵף לְהֵיוָּרֵק בְּבוֹר מָלֵא נְחָשִׁים

זוֹ הִיא נְתִינַת טַעַם לַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, שֶׁהֵן עַל שֶׁהֵבִיא דִּבָּה רָעָה עַל אֶחָיו, שֶׁלָּכֵן נָפַל בְּחֶטְאוֹ בְּבוֹר מָלֵא נְחָשִׁים, בְּנֵי נָחָשׁ הַקְּדְמוֹנִי שֶׁהוֹצִיא לָשׁוֹן הָרָע.

סוֹד הַבּוֹר - יְסוֹד דְּקְלִיפָּה

ונלע"ד שֶׁאוֹתוֹ הַבּוֹר שֶׁבַּמִּדְבָּר, הוּא הַהִיא נְקוּדָה דְּחוֹרְבָא הַנִּזְכָּר בְּפָרָשַׁת תְּצַוֶּה (זוֹהַר ח"ב קפד:), **וְהוּא סוֹד יְסוֹד הַקְּלִיפָּה, וְהִיא הַדְּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁבְּסִטְרָא אַחֲרָא. אֲבָל בְּרוֹב צִדְקוֹ נִשְׁתַּהֲא שָׁם מְעַט, וְהוֹעֲלָה מִשָּׁם לְקְלִיפַּת מִצְרַיִם שֶׁהִיא סוֹד עֶרְוַת הָאָרֶץ, הָעֲרֻלָה סְבִיבוֹת יְסוֹד דִּקְדוּשָׁה, וְהִיא נִקְבָה דְּקְלִיפָּה דְּיִשּׁוּב.**

נקבה דקליפה דישוב. היסוד דמלכות דעולם העשיה היא ארץ ישראל שהיא נקודת אמצע הישוב, וסוד הערוה הדבוקה אליה היא ארץ מצרים הסמוכה לה (עץ חיים שער מג פ"א).

... וְנִגְדְּלָה כָּל כָּךְ חֲסִידוּתוֹ, שֶׁשָּׁם [בַּבּוֹר] שָׁרְתָה עָלָיו שְׁכִינָה בִּזְכוּתוֹ, וּלְפִיכָךְ בְּבֵית הַבּוֹר כְּתִיב (לט כא) 'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף'. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר **בְּבִירָא אִסְתַּלַּק לְבָתַר**, פֵּירוּשׁ, הוּא נָפַל לַבּוֹר בְּחֵטְא, וְאַחַר כָּךְ נִזְדַּכֵּךְ כָּל כָּךְ עַד שֶׁבַּבּוֹר עָצְמוֹ נִתְעַלָּה.

נִזְדַּכֵּךְ עַד שֶׁזָּכָה לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה בַּבּוֹר

[מַאי דְּהַוָּה (עֲבִיד) בַּבּוֹר בְּקַדְמֵיתָא, אִסְתַּלַּק בַּהֲדֵיהּ] יִרְצָה, וּמַה שֶּׁגָּרַם לוֹ לִהְיוֹת בַּבּוֹר בִּתְחִילָה שֶׁהוּא חֵטְא לָשׁוֹן הָרָע, אִסְתַּלַּק בַּהֲדֵיהּ, כִּי נֶהְפַּךְ הַכֹּל לוֹ לִזְכוּת, וְלָכֵן זָכָה לִבְרִית הַלָּשׁוֹן, וְלָמַד שִׁבְעִים לְשׁוֹנוֹת (סוטה לו:).

ע"י שֶׁתִּיקֵּן מַעֲשָׂיו זָכָה לִבְרִית הַלָּשׁוֹן

[פֵּירוּשׁ הרמ"ז בְּזוֹהַר שָׁם]

חֲלוֹם הַשִּׁבְּלִים מוֹרֶה עַל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ הַיּוֹנְקִים מִשַּׁבָּת

וְעַתָּה יֵרֶא פַּרְעֹה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם וִישִׁיתֵהוּ עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם. (מא, לג)

שִׁבְּע שִׁבֳּלִים מְגֻדָּד ז' יְמֵי הַשָּׁבוּעַ

נָתַן לוֹ טַעַם אַחֵר עַל עִנְיַן הַשֶּׁבַע, שֶׁהַקב"ה בָּרָא עוֹלָמוֹ בְּשִׁבְעָה יָמִים, וְיוֹם שַׁבָּת הוּא כְּלוּל מִכּוּלָם, כִּי שְׁלֹשָׁה יָמִים א' ב' ג' לְבָתַר שַׁבְּתָא, ד' ה' ו' לְקַמֵּי שַׁבְּתָא (פְּסָחִים קו, א), נִמְצָא שַׁבָּת הוּא כְּמֶלֶךְ בִּגְדוּד בָּאֶמְצַע.

לפי שנעלם של שבת הוא עת"ו. אותיות המילוי של תיבת שב"ת [שי"ן בי"ת ת"ו] עולים בגימטריא עת"ו.

שֵׁשֶׁת הַיָּמִים יוֹנְקִים מִיּוֹם הַשַּׁבָּת

וְכָל הַמְּזוֹנוֹת שֶׁבָּאוּ לָעוֹלָם כּוּלָּם כְּלוּלִים בְּשַׁבָּת, שֶׁכֵּן נֶעְלָם שֶׁל שַׁבָּת הוּא עת"ו, זֶה שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (כְּתוּבוֹת סב, ב) 'אֲשֶׁר פְּרִיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ' זֶה עוֹנַת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת, וְקָשֶׁה שַׁבָּת מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ, אֲבָל לְפִי שֶׁנֶּעְלָם שֶׁל שַׁבָּת הוּא עת"ו ר"ל ו' עֵת, כָּל ו' עִתִּים שֶׁהֵם שֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, כּוּלָּם יוֹנְקִים מִשַּׁבָּת.

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר חֲלוֹם פַּרְעֹה אֶחָד הוּא, שֶׁכָּל הַחֲלוֹם מוֹרֶה עַל עִנְיָן קָנֶה אֶחָד, ז׳ שִׁבֳּלִים כְּנֶגֶד ז׳ יְמֵי בְּרֵאשִׁית, שֶׁכּוּלָּם יוֹנְקִים מִקָּנֶה אֶחָד שֶׁהוּא שַׁבָּת.

יוֹסֵף - בְּחִינַת שַׁבָּת

לָכֵן אָמַר ״רֵא פַּרְעֹה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם׳ שֶׁיִּהְיֶה הוּא כָּלוּל מִמִּדַּת שַׁבָּת, וְכֵן יוֹסֵף הוּא סוֹד שַׁבָּת (זֹהַר חָדָשׁ וַיֵּשֶׁב), וְכָל עִנְיָנָיו הָיוּ בְּשַׁבָּת, וּבְעוֹדוֹ בְּמִצְרַיִם שָׁמַר אֶת הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ׳וּטְבֹחַ טֶבַח וְהָכֵן׳ [אֵין וְהָכֵן אֶלָּא שַׁבָּת (ב״ר צב)].

[מְגִלָּה עֲמוּקוֹת מג, לג. אוֹפֶן יג]

סְגוֹלַת לְבִישַׁת בִּגְדֵי שֵׁשׁ

וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ בִּגְדֵי שֵׁשׁ וַיָּשֶׂם רְבִד הַזָּהָב עַל צַוָּארוֹ (מא, מב).

לְבִישַׁת בִּגְדֵי שֵׁשׁ - מַגֵּן מִכָּל הֵיזֵק רוּחָנִי

דַּע שֶׁשֵּׁשׁ סוֹד גָּדוֹל בִּלְבִישַׁת בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן, כִּי הוּא תּוֹעֶלֶת לַחַיִּים וְלַמֵּתִים לַקְּטַנִּים וְלַגְּדוֹלִים, שֶׁכָּל נִפְטָר שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּתַכְרִיכֵי פִּשְׁתָּן לָבָן, אֲפִילוּ שֶׁנִּפְטַר בְּחוּ״ל, כָּל קַטֵּיגוֹר מִתְהַפֵּךְ לוֹ לְסַנֵּיגוֹר, וְהָרוֹצֶה לַחְקוֹר וְלִדְרוֹשׁ וְלִבְדּוֹק וּלְנַסּוֹת מוֹפֵת סְגוּלַת לְבִישַׁת בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן בְּלֹא לְבוּשׁ אַחֵר, וַאֲפִילוּ תִּינוֹק שֶׁאָבִיו מוּחְזָק שֶׁמֵּתוּ לוֹ בָּנִים הַרְבֵּה ע״י לִילִית הָרְשָׁעָה, אוֹ רוּחַ רָעָה, אוֹ כָּל רוּחָנִי מִסִּטְרָא דְּשָׂמְאלָא, תִּינוֹק זֶה בְּטוּחַ מִכָּל אֵלּוּ הֶזֵּיקוֹת בִּסְגוּלַת לְבִישַׁת בְּגָדִים אֵלּוּ. וְדַע שֶׁסְּגוּלַת בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן הַנִּזְכָּרִים, דַּוְקָא שֶׁלּוֹבֵשׁ בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן לְבַדּוֹ בְּלֹא מִין אַחֵר עִמּוֹ, אֲבָל אִם נִתְעָרֵב מִין אַחֵר עִמּוֹ, אֲפִילוּ חוּט אֶחָד פּוֹסֵל בּוֹ.

פַּרְעֹה עָשָׂה עַצְמוֹ אֱלוֹהַּ - בְּכֹחַ בִּגְדֵי הַשֵּׁשׁ

וּפַרְעֹה הִשִּׂיג בְּחָכְמָתוֹ סְגוּלַת הַבְּגָדִים, וְלָכֵן הָיָה מְלוּבָּשׁ כּוּלּוֹ בִּבְגְדֵי פִּשְׁתָּן לָבָן, וּבָהֶם הָיָה מִתְגָּאֶה בִּפְנֵי חָכְמָיו וּגְדוֹלָיו וְאוֹמֵר לָהֶם כִּי הוּא אֱלוֹהַּ, וְהַמּוֹפֵת שֶׁכָּל חָכְמָיו וַחֲרְטֻמָּיו לֹא הָיוּ יְכוֹלִין לִשְׁלוֹט בּוֹ בְּרוֹב כִּשּׁוּפֵיהֶם, וְהֵם לֹא יָדְעוּ שֶׁהָיָה הַדָּבָר תָּלוּי בִּסְגוּלַת הַבְּגָדִים.

וְגַם יוֹסֵף הִשִּׂיג זֶה הַסּוֹד בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, וְיָדַע שֶׁהַלּוֹבֵשׁ בִּגְדֵי פִּשְׁתָּן לָבָן אֵין שׁוֹלֵט בּוֹ לֹא עַיִן הָרָע וְלֹא רוּחַ רָעָה וְלֹא שׁוּם מִינֵי כִּישׁוּף, כְּלָל הַדְּבָרִים, שֶׁנִּיצוֹל מִכָּל דָּבָר רוּחָנִי, חוּץ מֵרְשׁוּת הַבּוֹרֵא שֶׁאֵין דָּבָר עוֹמֵד לְפָנָיו. אֲבָל שׁוֹלְטִין עָלָיו כָּל מִינֵי נֵזֶק טִבְעִי וְגַשְׁמִי, כְּגוֹן מַיִם וְאֵשׁ וְקוֹר וְחוֹם וְאֶבֶן וּבַרְזֶל, וְכָל מִינֵי מִקֶּרֶה וּפֶגַע.

פְּרִעָה רָצָה לְמָנוֹעַ מִיּוֹסֵף סְגֻלַּת בִּגְדֵי הַשֵּׁשׁ

וּלְזֶה פַּרְעֹה הָרָשָׁע מֵרוֹב דַּאֲגַת לִבּוֹ בִּרְאוֹתוֹ אֶת יוֹסֵף לָבוּשׁ בִּגְדֵי שֵׁשׁ, לְזֶה שָׂם רְבִיד הַזָּהָב עַל צַוָּארוֹ, כְּדֵי לְבַטֵּל סְגוּלַּת לְבִישַׁת הַבְּגָדִים, וְזֶה שֶׁאָמַר 'וַיָּשֶׂם רְבִיד הַזָּהָב', וְיוֹסֵף לֹא חָשַׁשׁ לְעִנְיַן הָרְבִיד לְפִי שָׁעָה, כְּדֵי לְהַרְאוֹת לְפַרְעֹה שֶׁלֹּא הִשִּׂיג הַסּוֹד, אָמְנָם כְּשֶׁהָלַךְ לְבֵיתוֹ הִפְשִׁיט רְבִיד הַזָּהָב מֵעָלָיו, וְכָל זֶה כְּדֵי לְהַעֲלִים מִפַּרְעֹה הָרָשָׁע הָעִנְיָן.

[חֶסֶד לְאַבְרָהָם מַעְיָן ד נָהָר נב]

שַׂר שֶׁל מִצְרַיִם הוּא שֵׁנִי לַמֶּרְכָּבָה

וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ. (מא, מג)

שַׂר שֶׁל מִצְרַיִם - שֵׁנִי לְמֶרְכָּבָה

כְּבָר רָמְזוּ בִּירִידַת אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה לְמִצְרַיִם, כִּי מִלַּת מִצְרַיִם הוּא לְשׁוֹן מֵיצַר הַשְׁכִּינָה הַנִּקְרֵאת יָם, עַל כֵּן אָמְרוּ רז"ל כִּי מִצְרַיִם שְׁנִיָּה וּמִצְרָנִית לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְסוֹד הָעִנְיָן הוּא, כִּי שַׂר שֶׁל מִצְרַיִם הוּא שֵׁנִי לַמֶּרְכָּבָה, זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ'.

הַכְנָעַת שַׂר שֶׁל מִצְרַיִם - הוֹרָאָה שֶׁהַקב"ה יַפִּיל כָּל הַשָּׂרִים

וּלְפִיכָךְ הוּצְרַךְ השי"ת לַעֲשׂוֹת כָּל הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים בְּמִצְרַיִם, לְפִי שֶׁהוּא שַׂר עֶלְיוֹן עַל כָּל הַשָּׂרִים וכו', וּלְפִיכָךְ נָתַן הַשֵּׁם יִתְעָלֶה בּוֹ הָאוֹתוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הֲרֵי יֵשׁ שַׂר גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם שֶׁהַקב"ה לֹא הִשְׁפִּילוֹ וכו'. זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טז, ג) 'לְמַעַן תִּזְכֹּר

אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם׳, כְּדֵי שֶׁנִּהְיֶה בְּטוּחִים שֶׁאֵין שֵׂר וּמוֹשֵׁל בְּכָל הָאֻמּוֹת שֶׁאֵין הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה מַשְׁפִּילוֹ.

[ריקאנטי פָּרָשַׁת מִקֵּץ]

מְמְשָׁלֶת פַּרְעֹה

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יוֹסֵף אֲנִי פַרְעֹה וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם (מא מד).

יוֹסֵף רָצָה לְהַכְנִיעַ קְלִיפַּת פַּרְעֹה הַיּוֹנֵק מֵהָעוֹרֶף

וְסוֹדוֹ, כִּי יוֹסֵף הָיָה סָבוּר שֶׁאוֹתוֹ אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם, מֵאַחַר שֶׁזָּכָה לְחָכְמָה וּבִינָה, יָסִיר אֶת פַּרְעֹה מִינִיקָתוֹ שֶׁהִיא מִצַּד הָעוֹרֶף לְגַמְרֵי וְיִירַשׁ אֶת מְקוֹמוֹ, וְזֶה סוֹד ׳יַעֲשֶׂה פַּרְעֹה׳.

שאותו איש נבון וחכם. הוא יוסף עצמו, שאמר עליו פרעה ׳אין נבון וחכם כמוך׳.

יסיר את פרעה מיניקתו שהיא מצד העורף. כמבואר בכתבי האריז"ל (שעה"כ דרושי פסח) שפרעה ינק מצד העורף שהוא כנגד ספירת הדעת, ולכן חשב יוסף שעל ידי שזכה לחכמה ובינה יסיר את יניקת פרעה מהדעת.

עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ הָעֵת לְהַכְנִיעוֹ

וְיוֹסֵף טָעָה בָּזֶה, כִּי עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ עִתָּהּ שֶׁל אוֹתָהּ קְלִיפָּה לְסַלְקָהּ מִינִיקָתָהּ וּמֶמְשַׁלְתָּהּ. וְזֶה סוֹד שֶׁפַּרְעֹה הֱשִׁיבוֹ ׳אֲנִי פַּרְעֹה׳, כְּלוֹמַר עֲדַיִן אֲנִי בִּגְדוּלָּתִי כְּבָרִאשׁוֹנָה, אֲבָל ׳מִבַּלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם׳, כְּלוֹמַר הַיָּדִים וְהָרַגְלַיִם שֶׁהֵם סוֹד הַוֹ׳ קְצָווֹת יִהְיוּ מֵעַתָּה בִּרְשׁוּתֶךָ, וַאֲנִי עֲדַיִן בִּינִיקַת רֹאשׁ וְלֹא אָסוּר מִמֶּנּוּ.

הידים והרגלים שהם סוד הו' קצוות יהיו מעתה ברשותך, ואני עדיין ביניקת הראש ולא אסור ממנו. דהיינו שיסיר את שליטת הקליפות מספירות ו"ק [חסד גבורה תפארת נצח הוד ויסוד], אבל לא מהדעת שבראש, שבזה נשאר שליטת פרעה עדיין [עד יציאת מצרים שאז נתבטלה שליטת קליפת פרעה ומצרים מהדעת].

[רמ"ד ואלי, עֵת לְחֶנְנָהּ פָּרָשַׁת מִקֵּץ]

יוֹסֵף הַצַּדִּיק גִּלְגֵּל זְכוּת עַל אֶחָיו כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְגַּלּוֹת אֲלֵיהֶם

וַיְצַו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר (מב, כה)

מַדּוּעַ צִוָּה יוֹסֵף לְאֶחָיו לְהָבִיא אֶת בִּנְיָמִין

תָּא חֲזֵי, יוֹסֵף דְּקב״ה יָהִיב לֵיהּ מַלְכוּתָא [שֶׁהַקב״ה נָתַן לוֹ מְלוּכָה], וְאָחוֹי נָפְלוּ בִּידּוֹי [וְנָפְלוּ אֶחָיו בְּיָדוֹ], אַמַּאי גִּלְגֵּל עֲלַיְיהוּ כָּל גִּלְגּוּלָא דָּא [לָמָּה גִּלְגֵּל עֲלֵיהֶם אֶת כָּל הָעֲלִילָה וְאָמַר לָהֶם ׳מְרַגְּלִים אַתֶּם׳] וְהָא אִיהוּ יָדַע אוֹרַיְיתָא דְּאוֹלִיף לֵיהּ אֲבוֹי [וַהֲרֵי הוּא יָדַע תּוֹרָה שֶׁלִּמְּדוֹ אָבִיו, וּבְוַודַּאי לֹא עָבַר עַל ׳בִּנְפֹל אֹיְבֶיךָ אַל תִּשְׂמָח׳]. אֶלָּא ח״ו יוֹסֵף דְּגִלְגֵּל עֲלַיְיהוּ גִּלְגּוּלִין לִינְקָמָא מִנַּיְיהוּ [בַּוודַּאי לֹא גִּלְגֵּל עֲלֵיהֶם אֶת כָּל הָעֲלִילָה בִּשְׁבִיל לִנְקוֹם בָּהֶם], אֶלָּא כָּל דָּא לֹא עָבֵד אֶלָּא לְאַייתָאָה לְאַחוֹהִי לְבִנְיָמִין לְגַבֵּיהּ, דְּתִיאוּבְתֵּיהּ הֲוָה לְגַבֵּיהּ [אֶלָּא כָּל הָעֲלִילָה לֹא עָשָׂה רַק בִּשְׁבִיל לְהָבִיא לְפָנָיו אֶת בִּנְיָמִין שֶׁהִשְׁתּוֹקֵק אֵלָיו], וְאִיהוּ לֹא שָׁבַק לְאַחוֹי לְמִנְפַּל [וְגַם אֶת אָחִיו לֹא נָתַן לִנְפּוֹל ח״ו], דְּהָא כְּתִיב ׳וַיְצַו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר׳, אֲמַר כָּל דָּא בְּגִין דְּלָא יִנְפְּלוּן (זוה״ק ח״א קצט.)

מעשה הגביע מאי איכא למימר. שלאחר שכבר בא בנימין גלגל עליהם עלילת הגביע.

מַדּוּעַ הֶעֱלִיל יוֹסֵף עַל בִּנְיָמִין גְּנֵיבַת הַגָּבִיעַ

וְאִם תֹּאמַר, תִּינַח קוֹדֶם בֹּא בִּנְיָמִין, מַעֲשֶׂה הַגָּבִיעַ מַאי אִיכָּא לְמֵימַר. וְעוֹד, מִשּׁוּם תִּיאוּבְתָּא דְּיוֹסֵף, יְצַעֵר אֶחָיו כָּל הַצַּעַר הַזֶּה לְמַלֹּאת תַּאֲוָה זוֹ.

לָכֵךְ יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁתַּאֲוָתוֹ לְהִגָּלוֹת אֲלֵיהֶם, וְהֵם הָיוּ בִּמְכִירָתוֹ, וְאֵין זְכוּתָם מַסְפִּיק, וְלֹא נִיתַּן לוֹ רְשׁוּת לְהִגָּלוֹת, עַד בֹּא בִּנְיָמִין שֶׁלֹּא נִמְצָא עִמָּהֶם [בַּמְּכִירָה], וּמְבַקֵּשׁ הָיָה יוֹסֵף שֶׁיֵּדְעוּהוּ מֵעַצְמָן, וְלֹא זָכוּ, וְעָמַד בְּעַצְמוֹ לִרְאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה בִּנְיָמִין מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, אָמַר ׳יִהְיֶה לִי עָבָד׳ וְהֵם יַעַמְדוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה עֶבֶד, וְיִתְכַּפֵּר לָהֶם עָוֹן

(תְּהִלִּים קה יז) ׳לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף׳, וְיִזְכּוּ לְהַכִּירוֹ. וּלְזֶה תִּיאוּבְתֵיהּ הָיָה בְּבִנְיָמִין, שֶׁבּוֹ תָּלוּי הַדָּבָר.

[רמ"ק, אוֹר יָקָר זח"ו קכד ב]

יוֹסֵף הַצַּדִּיק פָּתַח לַשְּׁכִינָה הָאָרֶת הַיְסוֹד

דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ (מב, ל).

ג׳ צַדִּיקִים שֶׁהֵאִירוּ לַשְּׁכִינָה

כְּבָר בֵּיאַרְנוּ שֶׁיֵּשׁ בְּיַד הַצַּדִּיק לְהוֹסִיף אוֹר בַּהַנְהָגָה, וּלְכָךְ הָיָה זְמַן הַהַנְהָגָה שִׁנּוּי גָּדוֹל. וּמִשָּׁם נַקִּישׁ לְכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהַצַּדִּיקִים מְשַׁנִּים הַנְהָגָה וּמְאִירִים אוֹר עֶלְיוֹן, וְהֵם יוֹסֵף וּמשֶׁה וְדָוִד, כִּדְפֵּירֵשׁ בְּזוֹהַר (ח״ב קנו.) בְּעִנְיַן צִדְקָתְךָ בְּשַׁבָּת.

להוסיף אור בהנהגה. לפי המתבאר להלן, הכוונה בזה היא, שעל ידי שהצדיק הוא מרכבה למידה מסויימת, והיינו שהוא מתנהג בתכלית השלימות באותה מידה, על ידי זה יש בכוחו להאיר בשכינה הק' שתתנהג באותה המידה, על ידי שנותן בה מאורו זה שהוא מתנהג בו.

בענין צדקתך בשבת. שאומרים בהם ג' פסוקים, כנגד ג' צדיקים שנסתלקו בזמן המנחה דשבת, והם משה יוסף ודוד.

וְהָעִנְיָן, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה וְיוֹסֵף וְדָוִד מִצַּד מֶרְכַּבְתָּם הֵנְהִיגוּ הַשְּׁכִינָה מֵאוֹר עֶלְיוֹן הַנְהָגָה גְּדוֹלָה, וּפָתְחוּ לָהּ מְקוֹרֵי אוֹר לְפִי חֲסִידוּתָם.

יוֹסֵף הָאִיר לַשְּׁכִינָה הָאֶרֶת הַיְסוֹד

וּלְכָךְ יוֹסֵף מִצַּד מַעֲשָׂיו הָיָה פּוֹתֵחַ לַשְּׁכִינָה אוֹר הַיְסוֹד, וּלְכָךְ נִקְרָא ׳דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ׳ וַדַּאי, בַּעֲלָהּ דְּמַטְרוֹנִיתָא מִצַּד הַיְסוֹד, לֹא בַּעַל מַמָּשׁ, שֶׁהַבַּעַל מַמָּשׁ הָיָה יַעֲקֹב, וּכְשֶׁמֵּת לֹא הֶחְשִׁיכָה אוֹרָהּ מִכָּל וָכָל, [כֵּיוָן] שֶׁנִּשְׁאַר יוֹסֵף. אֶמְנָם יוֹסֵף כְּשֶׁמֵּת, הֶחְשִׁיךְ אוֹרָהּ מִכָּל וָכָל, וּלְכָךְ אָנוּ אוֹמְרִים צִדּוּק הַדִּין עַל הַמָּקוֹם הַיָּדוּעַ שֶׁיּוֹסֵף פָּתַח לַשְּׁכִינָה מִצַּד נִשְׁמָתוֹ, עִם הֱיוֹת שֶׁהִיא מִצַּד עַצְמָהּ הָיְתָה

מצד הגלות. שכבר התחילה אז גלות מצרים. מִתְנַהֶגֶת בְּהַנְהָגָה תַּחְתּוֹנָה מִצַּד הַגָּלוּת, הָיָה כֹּחַ בְּיוֹסֵף לְהַנְהִיג אוֹר הַיְסוֹד, וּכְשֶׁמֵּת נִסְתַּם וְנֶחְתַּם אוֹתוֹ הַמָּקוֹר, וְאוֹתָהּ הַבְּחִינָה נֶעֱלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת, וְעוֹד כָּל יְמֵי עוֹלָם לֹא נִפְתַּח, כֵּיוָן שֶׁהַצַּדִּיק נִתְעַלֵּם.

מֹשֶׁה הָאִיר לַשְּׁכִינָה הָאֵרַת הַדַּעַת

וְכֵן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה, עִם הֱיוֹת שֶׁשְּׁכִינָה מַנְהֶגֶת לְמַטָּה, הָיָה סוֹד אוֹר הַדַּעַת מֵאִיר עַל יְדֵי טוּב מְציאוּת מֶרְכַּבְתּוֹ... וּכְשֶׁמֵּת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע״ה נִסְתַּם וְנֶעְלַם הַמָּקוֹר הַהוּא וְשׁוּב לֹא נִפְתַּח, וּלְכָךְ אָנוּ מַצְדִּיקִים אֶת הַדִּין עָלֵינוּ.

מֹשֶׁה הָאִיר לַשְּׁכִינָה בְּסוֹד מַלְכוּת

וְכֵן דָּוִד בְּטוּב הַנְהָגָתוֹ בְּסוֹד מֶרְכַּבְתּוֹ אֶל הַשְּׁכִינָה, הֵאִיר הַשְּׁכִינָה וְקִשְׁטָהּ בְּסוֹד קִשּׁוּטָיו הֶאָרָה נֶחְמֶדֶת כָּל יְמֵי חַיָּיו... וְלָכֵן כְּשֶׁמֵּת דָּוִד, נֶעְלַם וְנִסְתַּם הַמָּקוֹר הַהוּא וְשׁוּב לֹא נִפְתַּח, וְחָשְׁכוּ מְאוֹרֵי הַשְּׁכִינָה... וְאֵלּוּ הַג׳ אוֹרוֹת נִסְתְּמוּ בְּשַׁבָּת שְׁעַת הַמִּנְחָה, לְכָךְ אָנוּ מַצְדִּיקִים בְּשְׁעַת הַמִּנְחָה, לִפְקוֹחַ הַמְּקוֹרוֹת קְצָת מַה שֶּׁאֶפְשָׁר.

בְּכָל דּוֹר מְאִירִים הַצַּדִּיקִים לַשְּׁכִינָה כְּפִי הַנְהָגָתָם

וּמִכָּאן נִלְמוֹד שֶׁהַצַּדִּיקִים מְתַקְּנִים הַשְּׁכִינָה בְּגָלוּתָהּ וּפוֹתְחִים לָהּ מְקוֹרוֹת כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם לְפִי מְצִיאוּת מַעֲשֵׂיהֶם בָּעוֹלָם... פְּרָטִיּוּת הַצַּדִּיקִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הָיוּ מְשֻׁנִּים הַהַנְהָגָה כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבוֹתָם בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַשְּׁכִינָה מִשְׁתַּנֵּית בְּטוֹבַת הַצַּדִּיק וְכִשְׁרוֹנוֹ.

[רמ״ק, אלימה רבתי מו, א]

הַטַּעַם שֶׁמֵּיהֵר יוֹסֵף כְּשֶׁרָאָה אֶת בִּנְיָמִין

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ וַיֹּאמֶר הֲזֶה אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם אֵלָי וַיֹּאמַר אֱלֹהִים יָחְנְךָ בְּנִי. וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אָחִיו וַיְבַקֵּשׁ לִבְכּוֹת (מג, כט-ל).

הַשֶּׁפַע לֹא מִתְעַכֵּב בְּיסוֹד אֶלָּא עוֹבֵר תֵּיכֶף לְמַלְכוּת

מלך השביעי בעל חנן. מֶלֶךְ הַשְּׁבִיעִי בַּעַל חָנָן הוּא יְסוֹד, בְּסוֹד ׳וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן׳ (תְּהִלִּים ל״ז), בפרשת וישלח (לו, לב-לט) מונה

שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת בְּעָבְרָם הַשֶּׁפַע [דַּרְכָּם] מִתְעַכְּבִים בָּהֶם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּהַגִּיעַ לְיסוֹד נוֹתֵן [הַשֶּׁפַע] מִיָּד לְנוּקְבָא כַּיָּדוּעַ.

וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּיוֹסֵף 'וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יָחְנְךָ בְּנִי וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אָחִיו' כו', כִּי יוֹסֵף הוּא יְסוֹד דְּדִכּוּרָא וּבִנְיָמִין יְסוֹד דְּנוּקְבָא, וְלָכֵן בִּרְאוֹתוֹ, וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ כו'.

[הַגָּר"א פֵּרוּשׁוֹ לְסִפְרָא דְּצְנִיעוּתָא פ"א]

התורה שבע מלכים אשר מלכו בארץ אדום ומתו. ומבואר באדרא רבא (נשא קמב, א) ואדרא זוטא (האזינו רצב, א) שנרמז בזה השבעה מלכים דעולם התוהו שמלכו בכליהם לפני עולם התיקון ונשברו ומתו, ראה מה שנתבאר באריכות באוצרות חיים (שער הנקודים פ"ד ופ"ח).

הוּא יסוד. סדר המלכים הוא, דעת, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד. נמצא שהמלך השביעי הוא יסוד. זהו דעת הגר"א, אולם דעת האריז"ל (אוצרות חיים שם פ"ד, מבוא שערים ש"ב ח"ב פ"ח) שנצח והוד נחשבים כאחד, ולפי זה מלך השביעי הוא מלכות.

בסוד 'וצדיק חונן ונותן'. הטעם שנקרא מדת יסוד 'בעל חנן', משום שיסוד נקרא 'צדיק' וכמו שכתוב (משלי י, כה) 'וצדיק יסוד עולם', וטבע של צדיק להיות חונן ונותן.

שכל הספירות בעברם השפע מתעכבים בהם וכו'. הטעם שהיסוד נקרא 'חונן ונותן', משום שלעומת שאר הספירות שהשפע מתעכב בהם עד שמעבירים את השפע למדה שתחתיהם, מדת היסוד איננה כן, אלא היא מיד מעבירה את השפע להספירה שתחתיה שהיא המלכות.

לנוקבא. זו הספירה התחתונה המכונה בשם 'מלכות'.

כי יוסף הוא יסוד דדכורא ובנימין יסוד דנוקבא. היסוד נקרא 'צדיק', יוסף הצדיק היה בחינת צדיק עליון שהוא יסוד של ז"א, ובנימין אחיו היה בחינת צדיק תחתון שהוא יסוד של נוקבא [מלכות] (עפ"י זוה"ק ח"א דף קנג ע"ב, ושער הכוונות דרוש ו דק"ש).

ולכן בראותו וימהר יוסף כי נכמרו כו'. כי היסוד של ז"א לא מעכב את השפע אלא מיד נותנו ליסוד דנוקבא שהוא בחינת 'בנימין'.

סְגֻלּוֹת

יַלְקוּט עִנְיָנִים וּסְגוּלּוֹת מִתּוֹרַת הַסּוֹד

סְגוּלַת פָּסוּק 'קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אֵפוֹא זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ בִּכְלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ לָאִישׁ מִנְחָה מְעַט צֳרִי וּמְעַט דְּבַשׁ נְכֹאת וָלֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים. (בְּרֵאשִׁית מג, יא)

בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל נִתְבָּאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת גּוֹדֶל סְגוּלַת הַפָּסוּק הַזֶּה, וְכָזֶנּוּנַת הַשֵּׁמוֹת הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וּמְסוּגָּל לְאָמְרוֹ וּלְכַוֵּין בּוֹ תָּדִיר, וּבִפְרָט בְּעִתִּים יְדוּעִים, כַּמְבוֹאָר שָׁם, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ:

אַחֵר פִּיטּוּם הַקְּטוֹרֶת

גַּם יֹאמַר בְּכָל יוֹם אַחַר פִּטּוּם הַקְּטוֹרֶת קוֹדֶם פָּסוּק ה' צְבָאוֹת כו', פָּסוּק 'וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אֵיפֹה זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ בִּכְלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ לָאִישׁ מִנְחָה מְעַט צֳרִי וּמְעַט דְּבַשׁ נְכֹאת וָלֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים'.

וּתְכַוֵּין תְּחִילָּה לְשֵׁם נעורירו"ן הַיּוֹצֵא מֵרָאשֵׁי תֵּיבוֹתָיו[א], נ' מִן כֵּן, ע' מִן עֲשׂוּ, ו' מִן קְחוּ, ר' מִן מִזִּמְרַת, י' מִן בִּכְלֵיכֶם, ר' מִן הָאָרֶץ, ו' מִן וְהוֹרִידוּ, נ' מִן מִנְחָה.

עוֹד תְּכַוֵּין בַּשֵּׁם רוט"א הַנִּרְמָז בָּאוֹתִיּוֹת, ר' מִן צֳרִי, ו' מִן וּמְעַט, ט' מִן וּמְעַט, א' מִן נְכֹאת. גַּם תְּכַוֵּין כִּי הַשֵּׁם הַנִּזְכָּר [רוט"א] עוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּא רי"ו כְּמִנְיַן גְּבוּרָה.

גַּם תְּכַוֵּין בַּשֵּׁם צדנלב"ש, וְהוּא יוֹצֵא מֵרָאשֵׁי תֵּיבוֹת צֳרִי דְּבַשׁ נְכֹאת לֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים.

שַׁעַר הַפְּגָנוֹת (דְּרוּשׁ ג' דִּתְפִלַּת הַשַּׁחַר)

א. צ"ע שאין זה יוצא רק מראשי התיבות.

פְּסוּק מְסוּגָּל לְאָמְרוֹ וּלְכַוֵּין בּוֹ תָּדִיר

וְדַע, כִּי כָּל אֲשֶׁר תּוּכַל לְכַוֵּין בְּכָל רֶגַע תָּמִיד בַּשֵּׁם נעוריר״ן הַנִּזְכָּר, יוֹעִיל מְאֹד, וְלָכֵן יִהְיֶה תָּמִיד נֶגֶד עֵינֶיךָ.

שַׁעַר הַבְּחִינוֹת (שָׁם)

כָּל פֶּרֶק זֶה הוּא כְּוָנַת שֵׁמוֹת וַאֲמִירַת פְּסוּקִים הַמּוֹעִילִין לִסְגוּלוֹת, וְיָדוּעַ כִּי סְגוּלוֹת הֵם לְכַוֵּון וְלוֹמַר וַאֲפִילוּ אֵינוֹ מֵבִין.

גַּם טוֹב לוֹמַר פָּסוּק ׳וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אֲפוֹא זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ בִּכְלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ לָאִישׁ מִנְחָה מְעַט צֳרִי וּמְעַט דְּבַשׁ נְכֹאת וָלֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים׳, וּלְכַוֵּין בַּשֵּׁם הַיּוֹצֵא מִזֶּה צדנלב״ש, וְהִנֵּה תְּכַוֵּין בָּאוֹתִיּוֹת הַקּוֹדְמוֹת שֶׁהֵם פגמכא״ר, וְאַחַר כָּךְ בָּאוֹתִיּוֹת הַמְּאוּחָרוֹת קהסמג״ת.

גַּם תְּכַוֵּין בְּשֵׁם קָדוֹשׁ רוט״א, וְיוֹצֵא מִפָּסוּק [הַנִּזְכָּר] וְכוּ׳, גַּם תְּכַוֵּין בַּשֵּׁם קַר״ע שָׂטָ״ן, ק׳ יוֹצֵא מִקְחוּ, ר׳ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ, ע׳ דְּמְעַט, ש׳ מִדְּבַשׁ, ט׳ דְּלוֹט, נ׳ דְּבָטְנִים.

אַחַר כָּל תְּפִלָּה

וְאַחַר כָּל תְּפִלָּה מִשְּׁלֹשָׁה תְּפִלּוֹת שַׁחֲרִית מִנְחָה וּמַעֲרִיב, [תֹּאמַר] מִזְמוֹר אֱלֹקִים יְחָנֵּנוּ וְכוּ׳ (תְּהִלִּים סז) וְכוּ׳. אַחַר כָּךְ יֹאמַר הַפָּסוּק ׳וַיֹּאמֶר אֲלֹהֵם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אֲפוֹא זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ בִּכְלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ לָאִישׁ מִנְחָה מְעַט צֳרִי וּמְעַט דְּבַשׁ נְכֹאת וָלֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים׳, וִיכַוֵּין בַּשֵּׁם נעוריר״ן הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ וְכוּ׳, גַּם יְכַוֵּין לַשֵּׁם צדנליב״ש הַיּוֹצֵא גַּם כֵּן מִפָּסוּק זֶה וְכוּ׳, גַּם תְּכַוֵּין לַשֵּׁם הסמג״ת שֶׁהֵם הָאוֹתִיּוֹת הַמְּאוּחָרוֹת דְּשֵׁם הַנַּ״ל, גַּם תְּכַוֵּין לַשֵּׁם פגמכא״ר שֶׁהֵם אוֹתִיּוֹת הַמּוּקְדָּמוֹת דְּשֵׁם הַנַּ״ל, וְהַנִּיקּוּדִים שֶׁל שֵׁם צדנליב״ש, הַצ׳ חֲטַף קָמַץ, הַב׳ קָמַץ, ד׳ נ׳ ש׳ שְׁבָא, יו״ד חוֹלָם, ל׳ חִירִיק, וְשֵׁם זֶה גִּימַטְרִיָּא שַׁדַּ״י וְקס״א עִם י׳ אוֹתִיּוֹת וְהַכּוֹלֵל, גַּם תְּכַוֵּין לַשֵּׁם רוט״א הַיּוֹצֵא מִפָּסוּק וְכוּ׳.

שַׁעַר הַיִּחוּדִים (פֶּרֶק יג)

לְכִוּוּן בְּשִׁירַת הַיָּם

[בַּפָּסוּק] וַיּוֹשַׁע ה׳ בַּיּוֹם הַהוּא וְגוֹ׳ [בְּשִׁירַת הַיָּם], יֵשׁ סְפָרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם [לְכַוֵּין] סוֹפֵי תֵּיבוֹת גִּימַטְרִיָּא שֵׁם **נעורירו״ן**, וְסוֹפֵי תֵּיבוֹת **רוט״א**, וְהוּא שֵׁם קָדוֹשׁ לִשְׁמִירָה, ע״כ, וְלֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ עוֹלֶה לַמִּסְפָּר הַנִּזְכָּר.

אַחַר זְמַן רָאִיתִי בְּסֵפֶר אֶחָד הַנִּקְרָא הֶאָח נַפְשֵׁנוּ שֶׁכָּתַב וְז״ל, כָּתַב הָרַב אַמְתַּחַת בְּנָיְמִין וְז״ל, טוֹב מְאֹד לוֹמַר זֶה הַפָּסוּק בְּכָל יוֹם **וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגוֹ׳ עַד וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ**, וִיכַוֵּין רָאשֵׁי תֵּיבוֹת שֵׁם הַפָּסוּק זֶה גִּימַטְרִיָּא **רוט״א** וְכוּ׳ דְּיַעֲבוֹר לוֹ כָּל חוֹלִי וְכָל מַכָּה וְעַיִן הָרַע.

בְּסִידּוּר אַחַר מָצָאתִי כָּתוּב וְז״ל, סוֹפֵי תֵּיבוֹת שֶׁל הַשִּׁירָה גִּימַטְרִיָּא **נעורירו״ן**, רָאשֵׁי תֵּיבוֹת כָּל הַפְּסוּקִים גִּימַטְרִיָּא שֵׁם **רוט״א**, שֵׁם קָדוֹשׁ לִשְׁמִירָה.

פְּתַח עֵינַיִם (עִנְיַן הַלִּלוּיוֹת)

מאמרים

מאמרים מעובדים מתורת הסוד על פרשת השבוע

יוסף הצדיק זכה לנשמת מטטרו"ן

חלקי נשמת אדם הראשון

אדם הראשון היה לו **נפש** שנמשכה מעולם העשיה, **רוח** מעולם היצירה, **נשמה** מעולם הבריאה, וכן נר"ן מעולם האצילות [נפש ממלכות דאצילות, רוח מז"א דאצילות, ונשמה מבינה דאצילות]. ואותם שלשה בחינות נר"ן שמעולם האצילות נקראים **זיהרא עילאה** (סתרי תורה פרשת קדושים דף פג ע"א).

כאשר חטא אדם הראשון נסתלקה ממנו **הזיהרא עילאה** שהם שלשה חלקי נר"ן דאצילות הנזכרים, ובזה נתקיים הגזרה 'כי ביום אכלך ממנו מות תמות', כי נסתלקו ממנו שלשה חלקי האצילות, ואין לך מיתה קשה מזו.

היכן נתגלגלו נר"ן דאדם הראשון

שלשה חלקי נשמה אלו שנסתלקו מאדם הראשון, באו בגלגול באנשים אחרים במשך הדורות, כדלהלן. **נפש** דאצילות נתגלגלה **בקין והבל** בניו, **רוח** דאצילות של אדם הראשון זכה בה אליהו הנביא, ולכן עלה בשמים ונעשה מלאך ולא מת כשאר בני אדם, כי היה דומה למלאך ה' צבאות ולא לבני אדם. ולכן נזכר באליהו ז"ל כמה פעמים בחינת **רוח**, 'ויהי נא פי שנים ברוחך אלי', 'נחה רוח אליהו על אלישע', 'ורוח ה' ישאך'. וחלק **הנשמה** דאצילות לקחה **חנוך** בן ירד, ולכן גם הוא נעשה מלאך הנקרא מטטרו"ן, ולא מת כשאר בני אדם.

יוסף זכה לנשמת מטטרו"ן

יוסף הצדיק זכה שתכנס בו נשמה זו של **חנוך** שהיא נשמה דאצילות, ולכן היה יוסף יפה תואר, כי זכה ליופיו של אדם הראשון שנמשך לו מפאת אותה הנשמה עילאה דאצילות. אמנם

לא זכה יוסף לנשמה זו עד אותה הלילה שהיתה מקץ שנתים ימים, שנגזרה עליו גזירה לצאת אז מן בית הסוהר, וביום ההוא עלה לגדולה, כי כניסת הרוח או הנשמה באדם נעשית בלילה כאשר עולה נשמתו למעלה, ואז בהקיצו משנתו מקבל רוח או נשמה חדשים. וזהו שנאמר 'עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים', כי עד"י הוא בגימטריא חנו"ך.

בזה יובן מה שדרשו חז"ל על סיום הפסוק 'שפת לא ידעתי אשמע', שבאותו לילה בא גבריאל ולמדו שבעים לשון, כי הנה חנו"ך מטטרו"ן הוא מלך על השרים של כל שבעים האומות ויודע שבעים לשונותיהם, וכאשר נכנסה בו בלילה ההיא נשמת מטטרו"ן כנזכר, לכן ברגע אחד למד כל שבעים לשון.

יוסף הצדיק נתגלגל ברבי ישמעאל כהן גדול

כיון שיוסף הצדיק חטא במה שגרם לאחיו שימכרוהו, שגירה והסית אותם עליו על ידי חלומותיו והביא דבתם רעה אל אביהם, לכן הוצרכה נשמתו להתגלגל בר' ישמעאל בן אלישע כהן גדול, כדי שתסבול עונש המיתה. ונתגלגלה נשמה זו דחנוך ברבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול שהיה גלגולו של יוסף הצדיק, ולכן גם ר' ישמעאל היה יפה תאר מאד כנודע, וזהו סוד הנאמר בפרקי היכלות שכאשר היה עולה ר' ישמעאל למרום היה קורא אותו מטטרו"ן 'הדר זיוי'[א].

יוסף תיקן פגם אדם הראשון ונח

תיקון חטא אדם הראשון

איתא בזוהר (ח"ג דף קיא ע"ב) שאדם הראשון פגם בבחינת שלש עבירות החמורות, ולאחר מכן באו האבות ותיקנו ענין זה, **אברהם** תיקן פגם עבודה זרה, **יצחק** תיקן פגם שפיכות דמים, **ויעקב** תיקן

א. שער הגלגולים - הקדמה לא.

פגם גילוי עריות. והנה **נח** היה צריך לתקן הפגם של **סחיטת ענבים** [פגם עץ הדעת טוב ורע, שנתערבו טוב ורע, והחיצונים ינקו מהיין עילאה והוציאו הגבורות דקדושה שבתוכם] (זוהר ח״א דף עג ע״ב), אמנם לא זכה לתקן ענין זה, ואדרבא פגם בו על ידי ששתה ונשתכר ונתגלה בתוך אהלה.

נח נתגלגל ביוסף

נח היה שורשו במידת היסוד, כמו שדרשו בזוהר (ח״א דף נט ע״ב) על הכתוב ׳נח איש צדיק׳, ונתגלגל ביוסף שהיה גם הוא ממידת היסוד, ויוסף בא לתקן ענין זה תחתיו. על כן משפירש יוסף מאחיו קיבל עליו נזירות ולא טעם יין, כדי לתקן חטאו של נח שחטא ביין. ועל כן הורד יוסף אל מצרים דווקא, כי המצריים הם מבני חם, ובא לתקן מה שעשה חם לנח.

והנה ארז״ל (סוטה יג:) ויקנהו פוטיפר מלמד שלקחו וכו׳, ובא גבריאל וסירסו ופירעו. והענין הוא, דכיון שראה סמא״ל שבא יוסף במצרים לתקן הפגם של נח, הלך ונתלבש בפוטיפרע ופתה אותו שיקנה יוסף לעבד, כדי להוציא כנען מן הקללה שנח קלל אותו עבד עבדים יהיה לאחיו, והקללה תחול על ראשו של יוסף שהוא גלגול של נח עצמו. ועל כן פיתה סמא״ל לפוטיפר שהיה גלגול חם, שיקנה יוסף לטמא אותו כמו שחם טימא לנח, כדי שלא יהיה יכולת בידו לתקן הפגם דאדם הראשון. אבל ה׳ לא יעזוב את חסידיו, וסרסו הקב״ה לפוטיפר מדה כנגד מדה, כמו שפוטיפר שהוא חם סירס לאביו נח.

כאשר ראה סמא״ל שמחשבתו הרעה אשר חשב על יוסף שב על ראשו, שב ונתלבש באשת פוטיפר כדי לפתות את יוסף לטמא אות ברית קדש למעלה כמו שטימא בזמן נח, ואז לא יהיה כח ליוסף לתקן שום דבר, וישאר הקלקול כבראשונה. ומאחר שבא יוסף לטהר עצמו, הראה לו הקב״ה איקונין של אביו וברח מהעבירה.

השבטים עזרו בתיקון זה

גם השבטים ידעו שיוסף צריך לתקן את חטא נח, ועל כן לאחר שמכרו אותו למצרים היו מצטערים ואומרים מי יוכל לתקן החטא של היין, מאחר שנאבד יוסף שהוא היה יכולת בידו לתקן זה החטא. לכן גם הם קבלו עליהם נזירות במקום יוסף, לתקן התיקון של היין דאדם הראשון, כמו שאמרו חז"ל על פסוק 'וישתו וישכרו עמו' (בראשית מג, לד), שגם הם לא טעמו טעם יין מן עת מכירתו. אמנם מאחר שלמעשה יוסף היה חי, הוא היה העיקר של התיקון הזה, לכן לא קרא יעקב נזיר אלא ליוסף בלבד באמרו 'ולקדקד נזיר אחיו'.

אני יוסף

כאשר נגלה יוסף אל אחיו, בדבור ראשון שהתחיל לדבר עמהם רמז להם ואמר 'אני יוסף', רמז בתיבת אנ"י שהיא ראשי תיבות א'דם נ'ח י'וסף, שאני הוא שתיקנתי התיקון שלהם.

יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו

זה סוד מה שנאמר 'ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים' (בראשית מה, כג), ודרשו חז"ל (מגילה ט"ז:) **ששיגר לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו**. והיינו ששלח לומר ליעקב אביו שתיקן פגם היין של אדם ונח הנקראים **זקנים**, אשר שניהם פגמו בעץ הדעת כנזכר, ועתה שיוסף תיקן זה **הדעת**, אז אותם הזקנים **דעתם היתה נוחה הימנו** כיון שנמתק הפגם[ב].

עבודת בירור הניצוצות על ידי יוסף והשבטים

גלות מצרים נבררו ר"ב ניצוצות מתוך הרפ"ח

בעת בריאת העולם נעשה ענין **שבירת הכלים**, שבו נפלו **רפ"ח ניצוצות הקדושים** לתוך הקליפות, ועבודת כל הדורות הוא ללקט ולברר את אלו הניצוצות הקדושים מתוך הקליפות, להעלותן חזרה לשרשם שבקדושה.

ב. ספר יין המשומר לר' נתן שפירא.

זה היה תכלית גלות מצרים, ללקט את הניצוצות הקדושות שנפלו בקליפות. אמנם למעשה כיון שבני ישראל לא יכלו להתמהמה שם, לא השלימו לברר את כל הרפ"ח ניצוצות, אלא ביררו ולקטו רק **ר"ב ניצוצות** מתוך הרפ"ח, בסוד הכתוב 'וגם ערב **ר"ב** עלו **אתם**' (שמות יב, לח), ונשאר לתקן עוד **פ"ו ניצוצות**, ולכן נצרכו ישראל לירד בשאר הגלויות כדי לברר אלו הניצוצות, על ידי מעשינו ועבודתנו דבר יום ביומו.

יוסף התחיל הבירור

עבודת הבירור במצרים התחילה על ידי יוסף, וזהו שנאמר בו **ויצבר יוסף ב"ר** הם ר"ב ניצוצין, **הרבה מא"ד** אותיות אד"ם שהוא שם מ"ה [יו"ד ה"א וא"ו ה"א] שעל ידי שם זה נתקן השבירה שהיתה בשם ב"ן, **עד כי חדל לספור כי אי"ן מספר** שהעלה אותם לשרשם לבחינת אי"ן שהם העולמות הרמים והנשאים שלמעלה ממספר וחשבון.

וזהו שנאמר **וילקט יוסף את כל הכסף**, דהיתה כוונתו ללקט הניצוצות הקדושות ואהבתם וחמדתם הנקרא בלשון כסף 'כי נכסוף נכספתה' (בראשית לא, ל). כדי שאחר כך יהיה נקל לבני ישראל להוציא הניצוצות הקדושים המכונסים ואסופים במצרים, ככתוב (שמות יב, לו) 'וינצלו את מצרים'.

בני יעקב ירדו לתקן הניצוצות

וירא יעקב כי יש שב"ר במצרים, שראה שיש מניצוצי **השבירה במצרים**. והנה ענין השבירה היה בשם ב"ן שיצא מעינים דא"ק שמהן בחינת **הראיה**, על כן **ויאמר יעקב לבניו למה תתראו**, למה תהיו בבחינת ראיה בלי השתדלות להעלות ניצוצי השבירה שמבחינת הראיה, הלא לכך נוצרתם[ג]. **וירדו אחי יוסף וגו' לשבר ב"ר ממצרים**, אלו ר"ב ניצוצות[ד].

ג. אגרא דכלה בכמה מאמרים בפרשת מקץ. **ד.** שם, ובעבודת ישראל ד"ה ויצבר יוסף בר.

ואמר יעקב לבניו **ושברו לנ״ו משם**, לנ״ו עולה פ״ו, שירדו ללקוט עוד פ״ו ניצוצין, ואז **נחיה ולא נמות** פעם אחרת בשאר גלויות[ה].

פ״ו ניצוצות שנותרו

גם יוסף הצדיק היה רצונו לתקן גם את אותן פ״ו ניצוצות, ולכן אמר למצרים שימולו את עצמם ואז יתן להם בר, כי היה רצונו על ידי מיל״ה גימטריא פ״ה והמילה הוא בסוד גילוי אלהות, דהיינו שיתוקן עוד אלו פ״ה ניצוצין, בזה שיכניע קליפת מצרים במצות מילה ויהיה נשאר רק ניצוץ אחד לבדו, ולא נצטרך לשעבוד עוד ונוכל אותו לתקן במהרה.

ענין שמל יוסף את המצריים

אמנם חרטומי מצרים והמכשפים עמדו על כוונתו זו ומיאנו לשמוע לקולו, כדי שלא יתבררו כל הניצוצות וממילא יסתלק החיות של מצרים ושל כל כוחות הטומאה[ו].

הרעב - הכנה לבירור הנשמות

כשבא יוסף למצרים לא היו שם כי אם שתי נשמות שהוליד, שהם אפרים ומנשה, אמנם שאר הנשמות היו מפוזרות תחת יד שרי אומות אחרות. לכך גלגל הקב״ה שיהיה רעב בעולם, כדי שכל השרים יזונו מתחת יד שר מצרים ונשתעבדו לו והביאו כסף וזהב, ועל ידי שהשרים נתרוקנו מכסף וזהב גשמי למצרים, נתרוקנו ונתקבצו גם הנשמות וניצוצות הקדושה שבשרים אל מצרים. ואחר כך גלה יעקב ובניו למצרים עם השכינה, כדי שיתוספו עליהם אותם הנשמות, ויולידו שם ששים רבוא נשמות טהורות נקיות מכל סיג בסוד הגלגול. וגלגל הקב״ה שייעשה זה על ידי יוסף הצדיק, שהוא בחינת היסוד שמשם נשפעים הנשמות[ז].

ה. עבודת ישראל ד״ה ושברו לנו משם. **ו.** עבודת ישראל ד״ה ואפשר שזה הייתה כוונת יוסף. **ז.** רמ״ק באור יקר ח״ו קטו, ב.

מדוע נשתהה יוסף מלהתגלות לשבטים

יש להבין מדוע יוסף נתעכב מלהודיע לאביו שהוא במצרים, וגם להבין כל מה שעשה עם אחיו לצערם עד שנתגלה אליהם, מה היתה כוונתו בכל זה.

הענין הוא, דיוסף היה יודע ומכיר שמידת המלכות העליונה היתה מלאה דין וזעף על אחיו להענישם על דבר מכירתו, והמלכות העליונה נקראת 'גביע', ועל כן אמר שהוא **מנחש בגביע**, וכוונתו שהיה צופה בגביע העליון ופועל על פיו למטה.

ויודע היה יוסף שנגזר עליהם גלות מצרים בסיבת המכירה, דמידת הדין העליונה אינה מוחלת כלל, וכל שכן לצדיקים. והיה יוסף רוצה לתקן כל מה שאפשר, ומצער עצמו עמהם. ולכן הגם שרוצה היה להגלות אליהם, לא היה יכול, מפני שיש עת לכל חפץ, שהרי נגזר על יעקב שיצטער כ"ב שנה כמו שנצטער אביו, וגם על אחיו היה רוצה שיהיה להם צער בעולם הזה, למתק המדה העליונה ממה שיהיה נמשך על בניהם לבסוף, ולכן נשתהה כל כך מלהתגלות בפניהם[ח].

סוד ערות מצרים

עולם העשיה כולל עשר ספירות, **תשע ספירות** הראשונות הם בחינת **שמים**, **והמלכות** דעשיה היא סוד **הארץ** התחתונה. ולפי שכל ספירה כלולה בפרטות מעשר ספירות, לכך גם הארץ הזו [שהיא בחינת מלכות] נחלקת לשבע ארצות (כנזכר בזוהר ויקרא ח"ג דף ט ע"ב), ארץ העליונה היא כנגד ספירות הראשונות [כתר חכמה בינה דעת], וששה ארצות תחתונות כנגד שאר הששה ספירות.

ח. רמ"ק באור ישר ח"ו קמז, ב.

ארץ העליונה שהיא הארץ שלנו, גם היא כלולה בפרטות מעשר ספירות, והיא כצורת אדם. ולכן מצינו שהארץ יש לה בחינת אברים כאדם, כמו שנאמר 'ותפתח הארץ את פיה' (במדבר טז, לב), 'והאזיני ארץ' (ישעיה א, ב), 'טבור הארץ' (שופטים ט, לז. יחזקאל לח, יב), 'ערות הארץ' (בראשית מב, ט,יב), ועוד.

יסוד הארץ שהיא הנקודה שבה היא מקבלת את השפע מהשמים שעליה, היא ארץ ישראל שהיא אמצע הישוב, וסוד הערוה הדבוקה אל היסוד היא ארץ מצרים הסמוכה לה. וזה סוד מה שאמר יוסף 'כי ערות הארץ באתם לראות' (שם), ולכן דייקא לאחר גלות מצרים נכנסו לארץ ישראל[ט].

ט. עץ חיים שער מג פ"א.

שער שני

וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים

מאמרים מתוקים השוים לכל נפש

עבודת ה'

ליקוט מספרים הקדושים בעניני עבודת ה'

פנימיות המצוות

צוהר לפנימיות תיקוני המצוות

יחדיו נמתיק סוד

מושגים ויסודות לבאים בשערי פנימיות התורה

הודך והדרך

מעשיות הזוהר עם תרגום

עֲבוֹדַת ה'

לִקּוּטִים מִסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים בְּעִנְיְנֵי עֲבוֹדַת ה' עַל פִּי פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה

עֲבוֹדַת הָאֲכִילָה - לְבָרֵר נִיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וְגוֹ'.

וּבַמִּדְרָשׁ (רַבָּתִי רֵישׁ פָּרָשָׁה פ"ט) 'קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ' וְגוֹ' (אִיּוֹב כח, ג) שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיֵּצֶר הָרַע בָּעוֹלָם אוֹפֶל וְצַלְמָוֶת בָּעוֹלָם.

הִנֵּה מְבוֹאָר בְּכַוָּנַת הָאַר"י זללה"ה עִנְיַן בֵּירוּרֵי נִיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁנָּפְלוּ בְּעֵת הַשְּׁבִירָה, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהַעֲלוֹתָן וּלְבָרְרָן מִדּוֹמֵם לְצוֹמֵחַ חַי מְדַבֵּר, לְבָרֵר הַנִּיצוֹץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁבְּתוֹךְ הַקְּלִיפָּה כו', וְזֶה תַּכְלִית עֲבוֹדַת אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת וְכַוָּנַת אֲכִילָה, כַּמְבוֹאָר כָּל אֶחָד בִּמְקוֹמוֹ.

וְנוֹדַע כִּי כָּל נִיצוֹץ שֶׁבְּתוֹךְ דּוֹמֵם וְצוֹמֵחַ וְכוּ' יֵשׁ בּוֹ קוֹמָה שְׁלֵמָה מִן רְמַ"ח אֵבָרִים וּשְׁסָ"ה גִּידִים [רוּחָנִיִּים], וּכְשֶׁהוּא בְּתוֹךְ הַדּוֹמֵם וְהַצּוֹמֵחַ וְכוּ' הוּא בְּבֵית הָאֲסוּרִין, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל אִיתָא בְּסֵפֶר לִיקוּטֵי תּוֹרָה מֵהָאֲרִיזַ"ל, דְּהַחוֹקְרִים הִקְשׁוּ מֵאַיִן הוּא חִיּוּת הַנְּשָׁמָה, דְּאֵין הַדַּעַת נוֹתֵן שֶׁיִּהְיֶה חִיּוּת הַנְּשָׁמָה מִלֶּחֶם וּמַאֲכָל גַּשְׁמִיִּים, וְאֵין לוֹמַר דְּהַנְּשָׁמָה יְכוֹלָה לִחְיוֹת בְּלִי מָזוֹן כְּמוֹ מַלְאָךְ, דְּאִם כֵּן מַה טַּעַם אִם עוֹבֵר אָדָם וְשׁוֹהֶה כַּמָּה יָמִים בְּלֹא מָזוֹן יָמוּת בָּרָעָב, וְהַמִּיתָה הוּא פִּירוּד הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף, וְקָשֶׁה מַאי טַעֲמָא תֵּצֵא הַנְּשָׁמָה מֵחֲמַת מְנִיעַת אֲכִילָה, כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ נֶהֱנֵית מִמֶּנָּה, וְנִבוֹכוּ הַרְבֵּה בְּזֹאת הַחֲקִירָה.

חִיּוּת שֶׁמְּקַבֵּל הָאָדָם ע"י הָאֲכִילָה - מֵהַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבַּמַּאֲכָל

וְתֵירֵץ הָאֲרִיזַ"ל שֶׁהָיוּ סְכָלִים וְלֹא יָדְעוּ בְּשׁוֹרֶשׁ הַבְּרִיאָה, דְּאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ

זַ״ל (אָבוֹת ה, א) בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, פֵּירוּשׁ, עַל יְדֵי הַמַּאֲמָרוֹת עַצְמָן נִתְהַוָּוה הַכֹּל, דְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָרוֹם וְקָדוֹשׁ, וְתֵיכֶף כְּשֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ״יְהִי רָקִיעַ״ נִתְהַוָּוה הָרָקִיעַ, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים לג, ו) ״בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ״, וְנִכְנַס הַמַּאֲמָר הַהוּא בְּחַיּוּת פְּנִימִי לְהַחַיּוֹת הָרָקִיעַ כָּל יְמֵי עוֹלָם שֶׁיַּעֲמוֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיט, פט) ״לְעוֹלָם ה׳ דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם״. וְכֵן כְּשֶׁאָמַר ״תּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵץ פְּרִי״ אוֹ ״תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה״, אוֹתוֹ הַמַּאֲמָר הָיָה מְהַוֶּוה הַכֹּל, וְהַמַּאֲמָר הַזֶּה הוּא חַיּוּת פְּנִימִי לָהֶם.

לְפַשׁוֹט יָדָיו וְרַגְלָיו כִּי אִם רֹאשׁוֹ עַל כָּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ, וּמִי שֶׁיּוֹכַל בְּטוּב מַחְשַׁבְתּוֹ וְכַוָּונָתוֹ לְהַעֲלוֹת הַנִּיצוֹץ הַקָּדוֹשׁ מִצּוֹמֵחַ לְחַי מְדַבֵּר, הוּא מוֹצִיאוֹ לְחֵירוּת, וְאֵין לְךָ פְּרִיוֹן שְׁבוּיִים גָּדוֹל מִזֶּה, וּבְפָרָט אִם בֶּן הַמֶּלֶךְ בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וּבָא אָדָם אֶחָד בְּהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ וְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִין מֵעַבְדוּת לְחֵירוּת, שֶׁשְּׂכָרוֹ כָּפוּל וּמְכוּפָּל.

אָמְנָם כָּל זֶה הוּא בְּדִין וּמִשְׁפָּט עֶלְיוֹן אֲשֶׁר קֵץ שָׂם לַחוֹשֶׁךְ עַד מָתַי יִהְיֶה בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְאֵימָתַי יִזְכֶּה לָצֵאת חָפְשִׁי, וְעַל יְדֵי מִי יִהְיֶה הַיְצִיאָה לְחֵירוּת וְכוּ׳.

בַּעַל שֵׁם טוֹב (פְּרֻשַׁת מִקֵּץ אוֹת א)

וּכְשֶׁנּוֹטֵל אָדָם פְּרִי אוֹ דְּבַר מַאֲכָל וּמְבָרֵךְ עָלָיו בְּכַוָּנָה וְאוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳, כְּשֶׁמַּזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַחַיּוּת שֶׁעַל יָדוֹ נִבְרָא הַפְּרִי הַהוּא, כִּי נִבְרָא הַכֹּל עַל יְדֵי הַשֵּׁם, וּמוֹצֵא מִין אֶת מִינוֹ וְנֵיעוֹר, וְזֶה הַחַיּוּת הוּא מְזוֹן הַנְּשָׁמָה. וְכָל זֶה בַּמַּאֲכָלִים הַמּוּתָּרִים וּכְשֵׁרִים שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲלוֹתָן מַגַּשְׁמִיּוּת לְרוּחָנִיּוּת.

עֲבוֹדַת הַבֵּירוּרִים - נְתִינָה רַק לְבֶן הַמֶּלֶךְ - יִשְׂרָאֵל עִם קִרוּבוֹ

מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁנֶּאֱבְדָה לוֹ אֶבֶן טוֹבָה מִתּוֹךְ טַבַּעְתּוֹ, וְהִנֵּה עָמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בָּעֵת הַהוּא הַרְבֵּה מַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו הַפְּרֻתְמִים וְהַפָּחוֹת וּסְגָנִים מֵאֲנָשֵׁי מִלְחַמְתּוֹ עַד אֵין מִסְפָּר, וְעִם כָּל זֶה לֹא רָצָה הַמֶּלֶךְ לְצַוּוֹת לָהֶם שֶׁיְּחַפְּשׂוּ אֶת הָאֶבֶן הַטּוֹב, רַק צִיָּה לִבְנוֹ יְחִידוֹ וַחֲבִיבוֹ שֶׁיְּחַפֵּשׂ וְיִמְצָא הָאֲבֵדָה וַיַּחְזִירָהּ לְאָבִיו הַמֶּלֶךְ, הֲגַם שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ בְּטוּחַ בְּכָל אֶחָד מִשָּׂרָיו וַעֲבָדָיו שֶׁכַּאֲשֶׁר יִמְצָאוּהוּ יַחֲזִירוּ אוֹתוֹ בְּשָׁלֵימוּת, אַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיָה בִּרְצוֹנוֹ שֶׁהֵם יְחַפְּשׂוּ אוֹתוֹ, **כִּי רָצָה לְזַכּוֹת אֶת בְּנוֹ חֲבִיבוֹ, וּכְדֵי שֶׁיִּקָּרֵא הַמְצִיאָהּ עַל שְׁמוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁרָמַז גַּם כֵּן לִבְנוֹ חֲבִיבוֹ בְּכַמָּה רְמָזִים מְקוֹם מְצִיאוּתוֹ, כִּי מִתְּחִלָּה הָיְתָה הָאֲבֵדָה מִדַּעַת הַמֶּלֶךְ מְקוֹמָהּ, וְעָשָׂה הַכֹּל רַק לְמַעַן לְזַכּוֹת אֶת בְּנוֹ חֲבִיבוֹ, וּכְדֵי שֶׁיַּגִּיעַ גַּם לְהַמֶּלֶךְ מִזֶּה גּוֹדֶל תִּפְאֶרֶת וְשַׁעֲשׁוּעִים מִבְּנוֹ, לֵאמֹר רְאוּ כִּי שׁוּם בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם לֹא הָיָה יָכוֹל לְחַפֵּשׂ לְמְצוֹא זוּלַת בְּנוֹ.**

וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן, שֶׁתְּחִילַת בְּרִיאַת הָעוֹלָמוֹת הָיָה כְּדֵי לְבָרֵר הַנִּיצוֹצִין קְדוֹשִׁין עַל יְדֵי אוּמָה יִשְׂרְאֵלִית, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ (ויק״ר לו, ד) בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ רֵאשִׁית, שֶׁהֵם יְבָרְרוּ מִמַּאֲכָלִים מוּתָּרִים וּכְשֵׁרִים.

נִיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבַּמַּאֲכָל - מְעוֹרְרִים בָּאָדָם תַּאֲוַת הָאֲכִילָה

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר ר״י בַּעַל שֵׁם טוֹב עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים קז, ה) 'רְעֵבִים גַּם צְמֵאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף', פֵּירֵשׁ בְּכָאן סוֹד גָּדוֹל, וְהוּא לָמָּה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּבְרֵי מַאֲכָל וּמַשְׁקֶה שֶׁאָדָם תָּאֵב לָהֶם, וְהַטַּעַם שֶׁהֵם נִיצוֹצֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיוּ מִתְלַבְּשִׁים בְּדוֹמֵם צוֹמֵחַ חַי מְדַבֵּר, וְיֵשׁ לָהֶם חֵשֶׁק לְהִתְדַּבֵּק בַּקְּדוּשָׁה, וְהֵם מְעוֹרְרִין מַיִן נוּקְבִין, בְּסוֹד מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ״ל (זוהר פינחס דף רמז ע״ב) אֵין טִפָּה יוֹרֶדֶת מִלְמַעְלָה שֶׁאֵין טְפֵיִים עוֹלֶה כְּנֶגְדָּהּ, וְכָל אֲכִילָה שֶׁאָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה הֵם מַמָּשׁ חֶלְקֵי נִיצוֹצוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְתַקֵּן, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב 'רְעֵבִים גַּם צְמֵאִים', שֶׁאָדָם רָעֵב וְצָמֵא לָהֶם, לָמָּה זֶה, וְאָמַר 'נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף' בְּסוֹד גְּלוּת וְכוּ', וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁהֵם מְשַׁמְּשִׁים

לְאָדָם הֵם מַמָּשׁ בְּסוֹד הַבָּנִים שֶׁלּוֹ שֶׁנִּתְלַבְּשׁוּ, וְהֶבֵן. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָמַז לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה רְמָזִים, שֶׁיִּמְצְאוּ הָאֲבֵדָה וְיַחְזִירוּ לְבַעֲלֵיהֶם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְלֹא צִיָּה כֵּן לְמַלְאָכִים וּשְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים, וְהָאֲבֵדָה הַהוּא מִדַּעַת הָיְתָה, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (ב"ר ג ז) שֶׁהָיָה בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבָן.

בַּעַל שֵׁם טוֹב (פָּרָשַׁת עֵקֶב אוֹת ב)

קִירוּב הַגְּאוּלָה תְּלוּי בְּבֵירוּר הַנִּיצוֹצוֹת ע"י הָאֲכִילָה

וּבֶאֱמֶת מָצִינוּ בַּסְּפָרִים (פרע"ח שַׁעַר חַג הַמַּצּוֹת פ"א) אֲשֶׁר בְּאֶמְצָעוּת שְׁעִבּוּד הַגָּלוּת הוֹצִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָקָר מִזּוֹלֵל, נִצּוֹצוֹת קְדוֹשִׁים הַמְשׁוּקָעִים בְּקְלִיפּוֹת מִצְרַיִם כַּנּוֹדָע, וְנַעֲשָׂה כְּמִצְוָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים (בְּרָכוֹת ט, ב), וְהֶעֱלוּ ר"ב נִצּוֹצִין, וְעַתָּה נִשְׁאַר לָנוּ לְבָרֵר וּלְהוֹצִיא מְנַיִן פ"ו נִצּוֹצוֹת קְדוֹשִׁים, **וְזֹאת עִיקַּר מְגַמָּתֵינוּ בְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת וְתוֹרָה וּתְפִלָּה וְכַוָּונוֹת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּמַשָּׂא וּמַתָּן וְכַדּוֹמֶה, רַק לְהוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל פ"ו נִיצוֹצִין לְהַעֲלוֹתָם, וְאַחַר שֶׁתַּשְׁלֵם זֶה הַבֵּירוּר יָבוֹאוּ יָמִים הַמְקֻוִּים לָנוּ**, כֵּיוָן שֶׁתִּתְרוֹקֵנָה קוֹמַת הסט"א מִכָּל טוּב רפ"ח נִיצוֹצִין, כַּנּוֹדָע לְמְבִינֵי מַדָּע (עֵיין קֶהִלַּת יַעֲקֹב עֵרֶךְ רפ"ח).

וְאַתָּה תֶּחֱזֶה מַה דְּאִיתָא בַּכַּוָּונוֹת (לִקּוּטֵי תּוֹרָה עֵקֶב בְּפָסוּק לֹא עַל הַלֶּחֶם) מֵעִנְיַן אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, כָּל עַצְמָם רַק לְהוֹצִיא אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה וְנִיצוֹצוֹת קְדוּשָׁה הַמְלוּבָּשִׁים בְּלַחְמוֹ וּמֵימָיו וּפְרָטֵי מַאֲכָל שֶׁלָּקָחְנוּ, וְכַאֲשֶׁר זָכַרְתִּי בְּשֵׁם הַמַּגִּיד זלה"ה ׳וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׳ (שְׁמוֹת כד, יא), אֲפִילּוּ בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה צָרִיךְ לִרְאוֹת לְהַעֲלוֹת א"ת מוֹרָה כְּלָלִיּוּת אֶלֶף בֵּית, וְלֹא לְמַלְאוֹת כְּרֵיסוֹ מִתַּאֲוַת לִבּוֹ, **וַאֲפִלּוּ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה בְּטָהֳרָה וּקְדוּשָׁה שַׁיָּיךְ לְקָרוֹב זְמַן הַגְּאוּלָה הָעִיקָּרִית, הַנּוֹקֵב וְהוֹלֵךְ מֵאָז וּמִקֶּדֶם פֶּתַח הַגְּאוּלָה, כִּי בְּאֶמְצָעוּת כַּוָּונוֹת אֲכִילָה יוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל**, שֶׁתִּתְרוֹקֵנָה הַסִּטְרָא אַחֲרָא מַה שֶּׁנִּשְׁאַר בְּרָכָה פ"ו נִצּוֹצוֹת קְדוֹשׁוֹת אַחֲרֵי

צֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כַּנִּזְכָּר, וּמֵאָז וְעַד עַתָּה וְעַד בִּיאַת מְשִׁיחֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ לֹא נַפְסִיק סוֹד הַבֵּירוּר.

אוֹר הַמֵּאִיר (דְּרוּשׁ לְפֶסַח)

הַחִיּוּת מִכַּף הָאֲכִילָה - רַק מַחֲמַת שֶׁקֹּדֶם רְצוֹן הַשי"ת

הִנֵּה הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ מו"ה מְשׁוּלָם זִיסְל מֵאַנִיפְּאלִי אָמַר, כְּשֶׁהָאָדָם אוֹכֵל בְּתַאֲוָתוֹ לְפִי דִּמְיוֹנוֹ שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְחָיוֹת בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, בְּוַודַּאי מִן הַנִּמְנָע שֶׁיָּרִים נִיצוֹצֵי הַקְּדוּשָׁה שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּאֲכָל לְמַעְלָה. רַק אִם הָאָדָם חָכָם וּמַשְׂכִּיל עַל דָּבָר, וְאוֹמֵר בְּלִבּוֹ הֲלֹא בְּוַודַּאי אִם הַבּוֹרֵא ב"ה רָצָה שֶׁנִּחְיֶה בְּלִי אֲכִילָה, בְּוַודַּאי הָיָה אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם כְּמוֹ עַתָּה, אֶלָּא שֶׁהַבּוֹרֵא ב"ה רְצוֹנוֹ לְהַחֲיוֹת נֶפֶשׁ כָּל חַי עַל יְדֵי אֲכִילָה, וְעַל יְדֵי זֶה אֲנִי מוּכְרָח לֶאֱכוֹל בִּקְדוּשָׁה וְטָהֳרָה שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ בְּזֶה, וְאָז יֵשׁ בְּכֹחַ אָדָם לְהָרִים נִיצוֹצִין קְדִישִׁין לְשׁוֹרְשָׁם.

וְזֶה פֵּירוּשׁ הַפָּסוּק (בַּמִּדְבָּר טו, יח) 'בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ' דְּהַיְינוּ אֶל הָאַרְצִיּוּת, וְתֵדְעוּ נֶאֱמָנָה 'אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה' כִּי הֵבֵאתִי אוֹתְךָ לְזֶה, שֶׁהָרָעָבוֹן וְהַצְּמָאוֹן מֵאֵת הַשי"ת, וְהַשְׁבִיעָה גַּם כֵּן מֵאִתּוֹ, אָז 'וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַה'' וְתַגְבִּיהוּ הַנִּיצוֹצִין קְדִישִׁין לְמַעְלָה, ודפח"ח.

עֲבוֹדַת הָאֲכִילָה בִּימֵי הַנְּעוּרִים

וּמַעֲתָּה נָבֹאר שִׁאָר הַפְּסוּקִים שֶׁכָּתוּב 'רֵאשִׁית עֲרִסֹּתֵיכֶם חַלָּה תָּרִימוּ תְרוּמָה', פֵּירוּשׁ שֶׁלֹּא יֹאמַר הָאָדָם הִנֵּה אָנֹכִי עֲדַיִן רַךְ בַּשָּׁנִים, וְיֵשׁ עֵת לְכָל חֵפֶץ, כְּשֶׁאַזְקִין אָשׁוּב לַעֲבוֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַגְבָּהַת הַנִּיצוֹצִין קַדִּישִׁין, אֲבָל עַתָּה כְּתִיב (קֹהֶלֶת יא, ט) **'שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶךָ'. וּלְזֶה אָמַר הַכָּתוּב לֹא כֵן, רַק 'רֵאשִׁית עֲרִסֹּתֵיכֶם תָּרִימוּ תְרוּמָה', כִּי עִיקַּר הָעֲבוֹדָה, בִּימֵי הַיַּלְדוּת וְהַבַּחֲרוּת כְּשֶׁהָאָדָם שָׁלֵם בְּכֹחוֹ, וְהוּא הָרֵאשִׁית לְקַדֵּשׁ מִנְעוּרָיו.**

לֹא יְסַגֵּף עַצְמוֹ מִכָּל וָכֹל

וְאָמַר הַכָּתוּב אַחַר כָּךְ 'מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹּתֵיכֶם' וּמְדַיֵּיק שָׁם רַשׁ"י עַל לְשׁוֹן 'מֵרֵאשִׁית' עַיֵּין שָׁם, וּנְבֹאֵר גַּם כֵּן לְפִי דַּרְכֵּינוּ, דְּהַתּוֹרָה

מַזְהִירָה גַּם כֵּן שֶׁלֹּא יֹאמַר הָאָדָם אִם כֵּן אֲבַטֵּל אֶת עַצְמִי מִכָּל וָכֹל עִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה וַאֲפִילוּ הֶכְרֵחִית, וְזֶה גַּם כֵּן אֵינוֹ רַשַּׁאי, וכמ״ש מוֹרֵנוּ בִּסְפָרוֹ נוֹעַם אֱלִימֶלֶךְ בַּפָּסוּק (וַיִּקְרָא יט, ט) 'וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה' וְגוֹ' עַיי״ש. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב גַּם כֵּן כָּאן 'מֵרֹאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם', מִקְצָת וְלֹא כּוּלּוֹ, שֶׁלֹּא תְּכַלֶּה אֶת עַצְמְךָ בְּסִיגּוּפִים יוֹתֵר מִדַּאי, רַק הַכֹּל בְּהַשְׂכֵּל וּבְמִישׁוֹר וְיָדַעַתְּ אֶת ה'.

עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל (פָּרָשַׁת שְׁלַח)

שְׁתֵּי בְּחִינוֹת בַּעֲבוֹדַת הָאֲכִילָה

כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי מַדְרֵגוֹת בְּעִנְיְנֵי אֲכִילָה, אֶחָד, שֶׁאוֹכֵל כִּפְשׁוּטוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לַעֲבוֹד אֶת הש״ת בַּאֲכִילָה הַהוּא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת בְּלֹא אֲכִילָה, וּמְדַקְדֵּק שֶׁלֹּא יִהְיֶ׳ בַּאֲכִילָתוֹ ח״ו שׁוּם נִדְנוּד אִיסּוּר חָלִילָה. הַשֵּׁנִי, שֶׁנּוֹדָע כַּוָּונַת הָאֲכִילָה הַמְבוֹאָר בְּזוה״ק וּבְרַבֵּינוּ הָאַרִיז״ל וּבִשְׁאָר סִפְרֵי הַקְּדוֹשִׁים, וּמְכַוִּין בְּהַעֲלָאַת הַנִּיצוֹצִין לְשׁוֹרְשָׁם בִּקְדוּשָּׁה כַּנּוֹדָע, כָּל הַנִּיצוֹצִין הֵם מִן בֵּירוּרֵי ז׳ מְלָכִים קַדְמָאִין.

וְהִנֵּה הַחִילּוּק שֶׁבֵּין אֵלּוּ הַשְּׁתַּיִם הוּא, כִּי בַּמַּדְרֵיגָה הָרִאשׁוֹנָה, הָאֲכִילָה גּוּפָהּ אֵינָהּ עֲבוֹדָה, רַק אַחַר כָּךְ כְּשֶׁהוֹלֵךְ וְעוֹבֵד בְּזֶה הָאֲכִילָה לַהשי״ת בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, אָז מִתְעַלֶּה הַמַּאֲכָל אֶל הַקְּדוּשָּׁה, כַּנּוֹדָע שֶׁכָּל דְּבָרִים הַמּוּתָּרִים הֵם מְקֻלִּיפַּת נוֹגַהּ מִתְהַפֵּךְ מֵרָע לְטוֹב וּלְהֵיפֶךְ ח״ו. מַה שֶּׁאֵין כֵּן הַמַּדְרֵגָה הַשֵּׁנִיָּה שֶׁאוֹכֵל **בְּיִחוּדִים וּמְכַוִּין בְּהַעֲלָאַת הַנִּיצוֹצִין, אָז הָאֲכִילָה גּוּפָהּ הִיא עֲבוֹדָה, וְיוֹתֵר גָּדוֹל הָעֲבוֹדָה הַזּוֹ מֵעֲבוֹדַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה**, כַּנּוֹדָע מִסִּפּוּר״ק תַּלְמִידֵי הבעש״ט זצללה״ה.

וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ מִלּוּבְלִין נבג״מ, שֶׁזֶּה כַּוָּונַת ר׳ נַחְמָן בַּגְּמָרָא (חוּלִין פד.) אָנוּ לוֹיִן וְאוֹכְלִין, כִּי הָאוֹכֵל כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לַעֲבוֹד השי״ת, הָאֲכִילָה הוּא בְּחִינַת הַלְוָאָה, שֶׁלְּוֶה וְאַחַר כָּךְ פּוֹרֵעַ. וְזֶה

שֶׁאָמַר רַב נַחְמָן עֲנָוָה יְתֵירָה שֶׁבּוֹ, אָמַר אָנוּ אֵין יְכוֹלִין לַעֲבוֹד השי״ת בִּשְׁעַת אֲכִילָה מַמָּשׁ, אֲבָל עַל כָּל פָּנִים לִוִּין וְאוֹכְלִין, ר״ל שֶׁאָנוּ אוֹכְלִין כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לַעֲבוֹד ה' בַּתּוֹרָה וּבַתְּפִלָּה, וְאִם כֵּן הָאֲכִילָה בִּבְחִי' הַהַלְוָאָה, וּכְשֶׁעוֹבֵד אֶת השי״ת אַחַר כָּךְ בְּכֹחַ הָאֲכִילָה הוּא הַפְּרָעוֹן. אָמְנָם אָמַר זֶה מֵרוֹב עֲנָוָה, אֲבָל אֵין זֶה תַּכְלִית הָעֲבוֹדָה, וְהָעִיקָּר הוּא מַדְרֵיגָה הַשֵּׁנִית הַנַּ״ל, וּבְפֵירוּשׁ אָמְרוּ רז״ל (יומא כד.) אֵיזֶה עֲבוֹדָה תַּמָּה כָּל שֶׁאֵין אַחֲרֶיהָ עֲבוֹדָה, הָרוֹמֵז לְמַדְרֵגָה שֵׁנִית.

אִמְרֵי יוֹסֵף (פָּרָשַׁת שְׁלַח ד״ה דבר)

עֲבוֹדַת הָאֲכִילָה בְּשָׁבָּת - הָעֲלָאַת חֶלְקָן הַטּוֹב וְלֹא בִּירוּר הַטּוֹב מֵהָרָע

וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מוֹרֵינוּ וְרַבֵּינוּ [הרה״ק בַּעַל הַתַּנְיָא] נ״ע בִּכְפַר פייענא בַּיָּמִים שֶׁלִּפְנֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ בְּטֶבֶת תקע״ג, עַל עִנְיַן הָאֲכִילָה בְּשַׁבָּת, שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפֶּה קָדְשׁוֹ כַּמָּה פְּעָמִים עַל פָּסוּק 'צַדִּיק אֹכֵל לְשׂבַע נַפְשׁוֹ' (משלי יג, כה), שֶׁהָאֲכִילָה דְּשַׁבָּת אֵינָהּ כְּשֶׁל חוֹל לְבָרֵר בֵּירוּרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר' (שם) ר״ל לְבָרֵר נִיצוֹצוֹת מֵהַקְּלִיפּוֹת הַנִּקְרָאִים רְשָׁעִים, לְהוֹצִיא בִּלְעָם מִבִּטְנָם, **אֲבָל בְּשַׁבָּת בּוֹרֵר אָסוּר, אֶלָּא הָאֲכִילָה הִיא כְּמוֹ שֶׁאָמַר רֵישֵׁיהּ דִּקְרָא 'צַדִּיק אֹכֵל לְשׂבַע נַפְשׁוֹ', ר״ל עַל יְדֵי הָעוֹנֶג בָּאֲכִילָה מַמְשִׁיךְ תַּעֲנוּג הָעֶלְיוֹן, וְאָז עוֹלֶה הַמַּאֲכָל וְנִכְלָל בְּתַעֲנוּג הָעֶלְיוֹן דְּאוֹר אֵין סוֹף, וְאֵין זֶה בְּדֶרֶךְ בֵּירוּר טוֹב מֵרָע שֶׁזֶּה אָסוּר כַּנַּ״ל, אֶלָּא דֶּרֶךְ הַעֲלָאָה, שֶׁמַּעֲלִים הַטּוֹב לְמַעְלָה יוֹתֵר.** וְכַנּוֹדָע שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי מִינֵי בֵּירוּרִים, א' בֵּירוּר רִאשׁוֹן לְהַפְרִיד הַטּוֹב מֵהָרַע, ב' בֵּירוּר שֵׁנִי שֶׁהַטּוֹב הַנִּבְרָר הַנִּקְרָא מ״ן, מְבָרְרוֹ מ״ד, וְהוּא עִנְיַן הַעֲלָאָה. וְעַל דֶּרֶךְ בֵּירוּר ב' הוּא אֲכִילָה דְּשַׁבָּת כו'.

מַעֲרָב שַׁבָּת נִפְרָד כְּבַר חֶלְקָן הָרַע מִכָּל הַדְּבָרִים

וְשָׁאַלְתִּי מִמֶּנּוּ אָז, מֵאַחַר שֶׁהָאֲכִילָה הִיא מַאֲכָלִים גַּשְׁמִיִּים שֶׁהֵם מְעוֹרָבִים טוֹב וְרַע, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַלֶּחֶם וְהַבָּשָׂר מִתְּבוּאָה וּבְהֵמָה אַחַת שֶׁאוֹכְלִים מֵמֶּנּוּ בְּחוֹל שֶׁמְּעוֹרָבִים טוֹב וְרַע, כַּיָּדוּעַ שֶׁכָּל הַדְּבָרִים

שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה מְעוֹרָבִים טוֹב וְרַע וְשָׁרְשָׁם מִקְּלִיפַּת נוֹגַהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּלִיקוּטֵי אֲמָרִים (תַּנְיָא פ״ז ד״ה אַךְ הַנֶּפֶשׁ)**, אִם כֵּן אֵיךְ יִתָּכֵן לוֹמַר שֶׁבְּשַׁבָּת אֵין מְבָרְרִים הַטּוֹב מִן הָרַע אֶלָּא מַעֲלִים הַטּוֹב, דְּאִם כֵּן מַה נַּעֲשֶׂה בָּרַע שֶׁהָיָה בַּמַּאֲכָל, וְאִם כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁמִּתְבָּרֵר כו׳.**

וְהֶשִׁיבַנִי שֶׁזֶּה אֵינוֹ, כִּי בְּשַׁבָּת נִפְרָד הַטּוֹב שֶׁבַּנּוֹגַהּ מִן הָרַע שֶׁבַּנּוֹגַהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְמַעְלָה, וְכֵן בְּכָל דְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים הַנִּמְשָׁכִים מִנּוֹגַהּ וּמְלוּבָּשׁ בָּהֶם הַנּוֹגַהּ, וּבְחוֹל מְעוֹרָבִים טוֹב וְרַע כְּמוֹ שֶׁהַנּוֹגַהּ מְעוֹרֶבֶת טוֹב וְרַע, אֲבָל בְּשַׁבָּת גַּם מֵהֶם מִתְפָּרֵד הָרַע דְּנוֹגַהּ וְנִשְׁאָרִים רַק טוֹב [וְזֶה נַעֲשָׂה בִּפְנִימִיּוּת הַכֹּחַ שֶׁבַּמַּאֲכָל, וּלְפִיכָךְ אֵין נִיכָּר מִבַּחוּץ לָעַיִן הָרוֹאָה]**. וְאִם כֵּן כָּל הַמַּאֲכָלִים בְּבוֹא שַׁבָּת נַעֲשִׂים רַק טוֹב, וְלָכֵן אֵין צָרִיךְ לְבֵירוּר, אֶלָּא כְּוָונַת הָאֲכִילָה הוּא לְהַעֲלוֹת הַטּוֹב לְמַעְלָה מַעְלָה כו׳.**

דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ לְצֶמַח צֶדֶק (דַּף צ ע״א)

תִּכְלִית הַיְרִידָה לְעוֹלָם - לְשַׁבֵּר תְּאָוֹת אֲכִילָה וְתַעֲנוּג

וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּיתָה יוֹסֵף וְגוֹ׳.

נִרְאֶה לִי עַל דֶּרֶךְ הַמּוּסָר וְהַנְהָגָה יְשָׁרָה, אֵיךְ דֶּרֶךְ הָאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים שֶׁיִּרְאִים וַחֲרֵדִים מֵחֲרֵדַת יוֹם פְּקוּדָתָם תָּמִיד, וּמַעֲלִים עַל זִכְרוֹנָם יוֹם הַמִּיתָה וְעוֹנֶשׁ הָעֲוונוֹת וְהַחֲטָאִים בָּעוֹלָם הַבָּא, וְעַל יְדֵי זֶה הֵם תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה, וּמִתְחָרְטִים וּמִתְוַודִּים עַל חַטֹּאותֵיהֶם וּמְבַקְּשִׁים עַל נַפְשָׁם מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה.

וְזֶהוּ ׳וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים׳ רוֹצֶה לוֹמַר אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים מִתְיָרְאִים תָּמִיד בְּחוֹשְׁבָם ׳כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף׳ פֵּירוּשׁ שֶׁמָּא הִגִּיעַ הַיּוֹם וּזְמַן לָבֹא אֶל עוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַנִּקְרָא יוֹסֵף. ׳וַיֹּאמְרוּ עַל דְּבַר הַכֶּסֶף הַשָּׁב בְּאַמְתְּחֹתֵינוּ׳ פֵּירוּשׁ עַל דְּבַר כָּל הַתַּאֲווּיוֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת אֲשֶׁר נִכְסוֹף נִכְסְפְנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהָשִׁיב הַכֹּל אֶל הַחוֹמֶר, לְמַלְאוֹת הַכֶּרֶס בְּמַאֲכָלִים יְתֵרִים, ׳אֲנַחְנוּ מוּבָאִים לְהִתְגַּלֵּל׳ פֵּירוּשׁ נִהְיֶה מוּכְרָחִים

לָבֹא בְּגִלְגּוּל ח״ו, ׳וּלְהִתְנַפֵּל עָלֵינוּ׳ רוֹצֶה לוֹמַר מִשּׁוּם שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם מַתְיָרְאִים מֵהַגִּלְגּוּל שֶׁיִּתְגַּלְגְּלוּ, בְּאוֹמְרָם שֶׁגַּם הָעוֹלָם הַזֶּה טוֹב לִפְנֵיהֶם, לָזֶה אָמַר ׳וּלְהִתְנַפֵּל עָלֵינוּ׳ רוֹצֶה לוֹמַר אֲבָל מִי יוֹדֵעַ אִם יִהְיֶה הַגִּלְגּוּל לְטוֹבָה, אוּלַי יִהְיֶה הַגִּלְגּוּל בִּנְפִילָה, דְּהַיְינוּ שֶׁיִּהְיֶה שָׁפוּל וּבָזוּי בְּגַלְגַּלּוֹ בַּעֲנִיּוּת וְדוֹחַק וּבְשִׁפְלוּת גָּדוֹל, וְנִהְיֶה מוּכְרָחִים לְהִתְגַּלְגֵּל גִּלְגּוּל בָּתַר גִּלְגּוּל עַד שֶׁיְּזַדַּכֵּךְ הַגּוּף וְהַחוֹמֶר גַּם כֵּן לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, וְזֶהוּ ׳וְלָקַחַת אֹתָנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת חֲמֹרֵינוּ׳ רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיִּקַּח גַּם מֵהַגּוּף וְהַחוֹמֶר לִהְיוֹת עֶבֶד נֶאֱמָן לְהַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה הוּא הַהֶכְרֵחַ וְסוֹפוֹ שֶׁל אָדָם.

׳וַיִּגְּשׁוּ אֶל הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל בֵּית יוֹסֵף׳ רוֹצֶה לוֹמַר אַחַר שֶׁמַּעֲלִים עַל לִבָּם וְזִכְרוֹנָם אֶת כָּל הַנִּ״ל, אֲזַי הֵם מַתְחִילִים לְהִתְוַודּוֹת עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם וְקִלְקוּלֵיהֶם, וּמִתְפַּלְלִים אֶל הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה, וְזֶהוּ ׳וַיִּגְּשׁוּ הַגֶּשֶׁה לַתְּפִילָה, ׳אֶל הָאִישׁ׳ זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַנִּקְרָא אִישׁ, ׳ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה׳, ׳אֲשֶׁר עַל בֵּית יוֹסֵף׳ שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, ׳וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו פֶּתַח הַבַּיִת׳ רוֹצֶה לוֹמַר בְּעוֹד שֶׁהֵם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁהוּא פֶּתַח אֶל הַבַּיִת בֵּית מְנוּחָתָם לְעוֹלָמִים. **׳וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲדֹנִי יָרֹד יָרַדְנוּ בַּתְּחִלָּה לִשְׁבּוֹר אוֹכֶל׳ רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁהֵם מְתֻוודִּים, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בֶּאֱמֶת שֶׁיָּרַדְנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה לְמַעַן הַכַּוָּונָה שֶׁנִּשְׁבֹּר הָאוֹכֶל דְּהַיְינוּ תַּאֲוַות הַגַּשְׁמִיּוּת וְהַתַּעֲנוּגִים וּמַאֲכָלִים יְתֵירִים,** כַּנֶּאֱמַר (נִדָּה ל, ב) וּמַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ חֲוֵי צַדִּיק וְאַל תְּהִי רָשָׁע, וְקַבְּלוּ עָלֵינוּ אֶת הַשִּׁבּוּעָה. ׳וַיְהִי כִּי בָאנוּ אֶל הַמָּלוֹן׳ רוֹצֶה לוֹמַר הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא בֵּית מָלוֹן לָלוּן, ׳וַנִּפְתַּח אֶת אַמְתְּחֹתֵינוּ׳ רוֹצֶה לוֹמַר הַכֶּרֶס וְהַבֶּטֶן, ׳וְהִנֵּה כֶסֶף אִישׁ בְּפִי אַמְתַּחְתּוֹ׳ רוֹצֶה לוֹמַר הָיָה כָּל תַּאֲוֹותֵינוּ בִּשְׁבִיל הַחוֹמֶר, ׳וַנָּשֶׁב אֹתוֹ בְיָדֵנוּ׳ פֵּירוּשׁ וְעַתָּה נָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה בְּכָל כּוֹחֵינוּ, ׳וְכֶסֶף אַחֵר הוֹרַדְנוּ לִשְׁבּוֹר אוֹכֶל׳, רוֹצֶה לוֹמַר וְנִתְחַזֵּק שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ תַּאֲוֹות אֲחֵרִים תַּאֲוֹות קְדוֹשׁוֹת, ׳לֹא יָדַעְנוּ מִי שָׂם כַּסְפֵּנוּ בְּאַמְתְּחֹתֵינוּ׳ פֵּירוּשׁ גַּם אוֹתָם הַתַּאֲוֹות שֶׁהָיָה לָנוּ הָיָה

כְּלָל בְּלֹא יְדִיעָה, אֶלָּא מֵחֲמַת הַיֵּצֶר הָרַע הוּא גָּרַם לָנוּ כָּל זֹאת, וְאַחֲרֵי שׁוּבֵינוּ נַחֲמֵנוּ וְהַצִּילֵינוּ וְכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל חַטֹּאותֵינוּ אָמֵן.

נוֹעַם אֱלִימֶלֶךְ (פָּרָשַׁת מִקֵּץ)

הַנְמָנַע מֵאֲכִילָה - מְצַעֵר נַפְשׁוֹ שֶׁמָּנַע

וְכִי בְּאֵיזֶה נֶפֶשׁ חֵטְא זֶה, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁצִּיעֵר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן (תַּעֲנִית יא, א). [צָרִיךְ בֵּיאוּר שֶׁהֲרֵי לְכְאוֹרָה הוּא הֶנָּאַת הַגּוּף], וּמַה צַּעַר יֵשׁ לַנֶּפֶשׁ בְּמִנִיעַת הָאָדָם מִשְׁתִּיָּיתוֹ.

הַנְמָנַע מִמְּזֹנָה הַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים

וְנִרְאֶה לִי בס״ד, כִּי בְּכָל מַאֲכָל וּמַשְׁקֶה יֵשׁ תַּעֲרוֹבֶת נִיצוֹצֵי קְדוּשָׁה, וְהָאָדָם מְבָרֵר הַנִּיצוֹצֵי קְדוּשָׁה בִּשְׁתִּיָּיתוֹ וַאֲכִילָתוֹ עַל יְדֵי הַבְּרָכָה, וְאֵלּוּ הַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוּשָׁה שַׁיְּכִים לַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ וְהֵמָּה הֶנָּאַת הַנֶּפֶשׁ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים קו ה) 'רְעֵבִים גַּם צְמֵאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף', **וְלָכֵן בְּמִנִיעַת הָאָדָם מֵאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה בְּכָל מִין מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, יֵשׁ צַעַר לַנֶּפֶשׁ מִצַּד הַבֵּירוּר שֶׁהוּא הֶנָּאַת הַנֶּפֶשׁ**, דַּאֲכִילָה אֵין כָּאן בֵּירוּר אֵין כָּאן.

הַנְמָנַע מִשְׁתִּיַּית יַיִן - חָסַר לוֹ תִּיקּוּן הַנֶּפֶשׁ

וְעוֹד זֹאת יֵשׁ צַעַר נוֹסָף לַנֶּפֶשׁ בִּמְנִיעָתוֹ מִשְׁתִּיַּית הַיַּיִן, כִּי הַפֶּגֶם שֶׁל עֵץ הַדַּעַת שֶׁהָיָה אֵצֶל אָדָם וְחַוָּה, אֲשֶׁר בַּעֲבוּרוֹ בָּאוּ הַתּוֹלָדוֹת לְתַקֵּן עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, וְהוּא הָיָה בְּיַיִן לְמַאן דְּאָמַר עֲנָבִים סְחָטָה לוֹ וְשָׁתָה (ב״ר יט, ה), וְיָדוּעַ דְּכָל מַה שֶּׁאָמְרוּ רז״ל בְּדָבָר זֶה דְּחַד אָמַר חִטָּה וְחַד אָמַר תְּאֵנָה הָיָה (סַנְהֶדְרִין ע, ב) וְכֵן שְׂאָר דֵּיעוֹת, כּוּלָּם אֱמֶת, דְּהָא אִיתָא וְהָא אִיתָא. אִם כֵּן שְׁתִיַּית הַיַּיִן יַעֲשֶׂה הָאָדָם בּוֹ תִּיקּוּן לְחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן הַמַּגִּיעַ לְחֶלֶק נַפְשׁוֹ, וְהוּא עַל יְדֵי שֶׁיִּשְׁתֶּה וִיבָרֵךְ עָלָיו בְּכַוָּנָה. וְלָכֵן יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁל מִצְוָה שֶׁקָּבְעוּ אוֹתָם עַל הַיַּיִן, שֶׁהֵם מִצְוַת קִדּוּשׁ שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, וּמִצְוַת הַבְדָּלָה, וּמִצְוַת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּמִילָה, וְאֵירוּסִין וְנִשּׂוּאִין, וְכַיּוֹצֵא, כְּדֵי לְתַקֵּן בָּזֶה חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בַּיַּיִן. **וְעַל כֵּן זֶה הַנּוֹדֵר בְּנָזִיר, שֶׁאָסַר הַיַּיִן עָלָיו וְנִמְנָע מִן שְׁתִיָּיתוֹ, עָשָׂה צַעַר לְנַפְשׁוֹ**, וּלְכָךְ כְּתִיב בֵּיהּ אֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ.

בֶּן אִישׁ חַי (בְּנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע נָזִיר דַּף יט.)

פְּנִימִיּוּת הַמִּצְוֹות
צֹהַר לִפְנִימִיּוּת תִּקּוּנֵי הַמִּצְוֹות

הֲכָנָה לְשַׁבָּת קֹדֶשׁ

בְּפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ מָצִינוּ עִנְיַן הַהֲכָנָה לְשַׁבָּת קֹדֶשׁ, כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר צב ד) **'וַיִּטְבַּח טֶבַח וְהָכֵן', וְאֵין הָכֵן אֶלָּא שַׁבָּת, הֵיךְ מד"א** (שְׁמוֹת טז, ה) **'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ'. עַל כֵּן הַזְּמַן גָּרְמָא לְהִתְעַמֵּק בְּעִנְיַן הַהֲכָנָה לְשַׁבָּת קֹדֶשׁ מִפִּי סְפָרִים וְסוֹפְרִים, וְלִלְמֹד כֵּיצַד יָכִין הָאָדָם עַצְמוֹ לְשַׁבָּת קֹדֶשׁ. כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ.**

הֲכָנָה לְשַׁבָּת בִּנְשָׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת

בְּמִצְוַת שַׁבָּת קֹדֶשׁ מָצִינוּ עִנְיָן מְיֻחָד שֶׁכַּמְדֻמֶּה לֹא מָצִינוּ דֻּגְמָתוֹ בִּשְׁאָר מִצְוֹות, וְזֶהוּ עִנְיַן **הַהֲכָנָה** לִקְרַאת שַׁבָּת קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חַז"ל מֵהַפָּסוּק 'וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ' (שְׁמוֹת טז, ה).

חַז"ל וְהַפּוֹסְקִים בֵּאֲרוּ בְּעִקָּר אֶת עִנְיַן **הַהֲכָנָה הַגַּשְׁמִית** לִקְרַאת שַׁבָּת. אָמְנָם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מָצִינוּ גַּם עִנְיְנֵי **הֲכָנָה רוּחָנִית** לִקְרַאת שַׁבָּת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ **בְּתִקּוּנֵי זֹהַר** (דַּף כב ע"ב) הָדָא הוּא דִּכְתִיב (שְׁמוֹת לא טז) 'וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם', זַכָּאָה אִיהוּ מַאן דִּמְתַקֵּן לָהּ דִּירָה נָאָה בְּלִבֵּיהּ, וְכֵלִים נָאִים בְּאֵיבָרִים דִּילֵיהּ, וְאִשָּׁה נָאָה דְּאִיהִי נִשְׁמָתֵיהּ, דִּבְגִינָהּ שַׁרְיָא שְׁכִינְתָּא עִלָּאָה דְּאִיהִי נִשְׁמַת כָּל חַי עֲלֵיהּ [זַכַּאי מִי שֶׁמְּתַקֵּן לָהּ דִּירָה נָאָה בְּלִבּוֹ, וְכֵלִים נָאִים בָּאֵבָרִים שֶׁלּוֹ, וְאִשָּׁה נָאָה שֶׁהִיא נִשְׁמָתוֹ, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ שׁוֹרָה עָלָיו שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא נִשְׁמַת כָּל חַי].

'תְּהֵא זוֹכְרוֹ מֵאֶחָד בְּשַׁבָּת'

הַהֶכְנָה הָרוּחָנִית לְשַׁבָּת מַתְחִילָה כְּבָר בִּימוֹת הַחֹל, שֶׁעַל יְדֵי שֶׁנּוֹהֵג כָּרָאוּי כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, אֲזַי בְּבוֹא יוֹם שַׁבָּת תִּמְצָא הַקְּדֻשָּׁה בֵּית קִבּוּל וּכְלִי מוּכָן וְרָאוּי לְהַשְׁרוֹת בּוֹ אֶת קְדֻשָּׁתָהּ הַגְּדוֹלָה, וְיִזְכֶּה הָאָדָם לְקַבֵּל נֹעַם קְדֻשַּׁת שַׁבָּת.

כִּלְשׁוֹן קָדְשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ בְּעַל **הֶרְאשִׁית חָכְמָה** (שַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה פ"ב): "וְעַל מְצִיאוּת קְדֻשַּׁת שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, אָמְרוּ ז"ל בַּמְּכִילְתָּא וְזֶה לְשׁוֹנָם, 'זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ', תְּהֵא זוֹכְרוֹ מֵאֶחָד בְּשַׁבָּת, שֶׁאִם יִתְמַנֶּה לְךָ מָנָה יָפָה תְּהֵא מְתַקֶּנְהָ לְשֵׁם שַׁבָּת [עכ"ל]. וְהַכַּוָּנָה לִזְכֹּר קְדֻשַּׁת שַׁבָּת בְּכָל שִׁשָּׁה יָמִים, שֶׁאִם יִתְמַנֶּה לְךָ מָנָה יָפָה מְתַקְּנָהּ לְשַׁבָּת, **וּכְמוֹ שֶׁבַּגַּשְׁמִי מְתַקֵּן וּמְקַדֵּשׁ הַמָּנָה יָפָה לְשַׁבָּת, כֵּן יְתַקֵּן נַפְשׁוֹ שֶׁתִּשְׁרֶה עָלֶיהָ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת**, וְהַטַּעַם כִּי הַשַּׁבָּת הוּא דְּגְמַת עוֹלָם הַבָּא, וּכְמוֹ שֶׁדִּמּוּ ז"ל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא לְעֶרֶב שַׁבָּת וְשַׁבָּת, שֶׁאָמְרוּ מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכַל בְּשַׁבָּת, אֲבָל מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת מַה יֹּאכַל בְּשַׁבָּת".

כָּל אֶחָד זוֹכֶה כְּפִי עֵרֶךְ הֲכָנָתוֹ

בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים הֶאֱרִיכוּ לְבָאֵר שֶׁקְּדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת הַנִּשְׁפַּעַת לָאָדָם בְּשַׁבָּת הִיא לְפִי עֵרֶךְ הֲכָנָתוֹ. וְזֶה לְשׁוֹן **הַיְיטַב לֵב** (פָּרָשַׁת נֹחַ, בְּקִצּוּר לְשׁוֹנוֹ): "מִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ חוֹזֵר וְנֵעוֹר עִנְיַן הָאֲרַת נְתִינַת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, **וּמִמֵּילָא כְּשֶׁבָּא שַׁבָּת פּוֹסֵק הַזֶּהֱמָא וְיָצָר הָרָע מֵאָדָם.** וְאַל תִּתְמַהּ עַל מַה שֶּׁהָאָדָם יִרְאֶה לְכאוֹרָה שֶׁעוֹד לֹא פָּסַק הַזֶּהֱמָא, כִּי יָדוּעַ תֵּדַע כִּי **הַכֹּל לְפִי מַעֲשָׂיו שֶׁל אָדָם וַהֲכָנָתוֹ לְשַׁבָּת קֹדֶשׁ** וְלִשְׁמִירַת הַשַּׁבָּת קֹדֶשׁ, כִּי אִם הָאָדָם מֵכִין אֶת עַצְמוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ וּפוֹשֵׁט מֵעָלָיו בְּגָדִים הַצּוֹאִים וּמֵסִיר הַזֶּהֱמָא שֶׁל חֹל, וּמְפַשְּׁפֵשׁ

בְּמַעֲשָׂיו הַיטֵב הָדַק וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עִוֵּת וְקִלְקֵל מֵעוֹדוֹ, וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב חֲטָאָיו וּפְשָׁעָיו וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִבְלִי לָשׁוּב עוֹד לְכִסְלָה, וּמְקַבֵּל שַׁבָּת בְּבֹשֶׁת אַנְפִּין, אָז בְּוַדַּאי מְקַבֵּל הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ, וְטוֹעֵם מִתִּיקוּת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר לֹא טָעַם מֵעוֹדוֹ, וּפָסְקָה הַזֶּהֱמָא מֵאֶצְלוֹ. אָמְנָם מִי שֶׁאֵינוֹ בִּבְחִינָה זוֹ וְלֹא שָׁב בִּתְשׁוּבָה כָּרָאוּי, הֲלֹא אָמְרוּ (תַּעֲנִית טז.) הַטּוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ כו', וְהָאֵיךְ יִמְשׁוֹךְ עָלָיו קְדֻשַּׁת שַׁבָּת וְקַבָּלַת הַתּוֹרָה וְהוּא עַצְמוֹ אֵינוֹ מִן הַמּוּכָן לָזֶה, וְלָכֵן לֹא נִפְסַק מֵאִתּוֹ הַזֶּהֱמָא".

שְׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם הַשַּׁבָּת

מְבֹאָר בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל, שֶׁעִקַּר הַהֲכָנָה לְשַׁבָּת מַתְחִילָה בְּיוֹם רְבִיעִי בְּשַׁבָּת, שֶׁכֵּן יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא מֶרְכַּז הַשָּׁבוּעַ, שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁלְּפָנָיו בָּהֶם נַעֲשֵׂית הֲכָנָה לִקְרַאת שַׁבָּת, וּשְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁלְּאַחֲרָיו נִשְׁפָּע לָהֶם הֶאָרָה מִקְּדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת שֶׁעָבְרָה.

הָעִנְיָן הוּא, דְּהִנֵּה בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ נִמְשָׁךְ לָאָדָם תּוֹסֶפֶת נְשָׁמָה יְתֵרָה, וְתוֹסֶפֶת זוֹ כְּלוּלָה בִּפְרָטוּת מִבְּחִינוֹת **נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה וְחַיָּה**[א] הַנִּמְשָׁכִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. לְאַחַר מִכֵּן בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מִסְתַּלֶּקֶת מֵהָאָדָם בְּחִינַת תּוֹסֶפֶת **הַחַיָּה** [וְהַיְחִידָה], בְּיוֹם **רִאשׁוֹן** נִשְׁאָר בּוֹ עֲדַיִן הֶאָרַת תּוֹסֶפֶת **הַנְּשָׁמָה** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ שֶׁעָבְרָה, בְּיוֹם **שֵׁנִי** נִשְׁאָר בּוֹ עֲדַיִן הֶאָרַת תּוֹסֶפֶת **הָרוּחַ** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁשֶׁעָבְרָה,וּבְיוֹם **שְׁלִישִׁי** נִשְׁאָר בּוֹ עֲדַיִן הֶאָרַת תּוֹסֶפֶת **הַנֶּפֶשׁ** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ שֶׁעָבְרָה.

עַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא גַּם לְעִנְיַן שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁקֹּדֶם הַשַּׁבָּת, שֶׁבְּיוֹם **רְבִיעִי** מַתְחִיל לְהִמָּשֵׁךְ בּוֹ הֶאָרַת תּוֹסֶפֶת **הַנֶּפֶשׁ** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ הַבָּאָה,

---

א. בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל נִזְכָּר בְּעִקָּר עִנְיַן תּוֹסֶפֶת **נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה**, וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת נִזְכָּר שֶׁיֵּשׁ גַּם תּוֹסֶפֶת **חַיָּה** [וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁנִּמְשָׁךְ גַּם תּוֹסֶפֶת יְחִידָה, רַק אֵין הִיא עוֹלָה בְּשֵׁם].

בְּיוֹם **חֲמִישִׁי** מַתְחִיל לְהִמָּשֵׁךְ בּוֹ הֶאָרַת תּוֹסֶפֶת **הָרוּחַ** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ הַבָּאָה, וּבְיוֹם **שִׁשִּׁי** מַתְחִיל לְהִמָּשֵׁךְ בּוֹ הֶאָרַת תּוֹסֶפֶת **הַנְּשָׁמָה** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ הַבָּאָה.

'שִׁיר שֶׁל יוֹם'

עִנְיָן זֶה יֵשׁ לְכַוֵּן בְּעֵת אֲמִירַת **'שִׁיר שֶׁל יוֹם'** מִיּוֹם רְבִיעִי וָאֵילָךְ, בְּיוֹם **רְבִיעִי** יְכַוֵּן לְהָכִין עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת אוֹר הֶאָרַת **נֶפֶשׁ** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה, בְּיוֹם **חֲמִישִׁי** יְכַוֵּן לְהָכִין עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת אוֹר הֶאָרַת **רוּחַ** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה. וּבְיוֹם **שִׁשִּׁי** יְכַוֵּן לְהָכִין עַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת אוֹר הֶאָרַת **נְשָׁמָה** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה.

עַל דֶּרֶךְ זֶה יְכַוֵּן בְּעֵת אֲמִירַת 'שִׁיר שֶׁל יוֹם' בְּשִׁלְשֶׁת הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל הַשָּׁבוּעַ, בְּיוֹם **רִאשׁוֹן** יְכַוֵּן שֶׁתִּשְׁפַּע בּוֹ הֶאָרַת **נְשָׁמָה** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת שֶׁעָבְרָה, בְּיוֹם **שֵׁנִי** יְכַוֵּן שֶׁתִּשְׁפַּע בּוֹ הֶאָרַת **רוּחַ** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת שֶׁעָבְרָה, וּבְיוֹם **שְׁלִישִׁי** יְכַוֵּן שֶׁתִּשְׁפַּע בּוֹ הֶאָרַת **נֶפֶשׁ** יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת שֶׁעָבְרָה.

וְזֶה לְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַמָּאוֹר וָשֶׁמֶשׁ (נִיקּוּדֵל): וְלָכֵן תִּקְּנוּ לָנוּ הָרִאשׁוֹנִים ז"ל לוֹמַר כָּל יוֹם בְּשִׁיר שֶׁל יוֹם, 'הַיּוֹם יוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת' 'הַיּוֹם יוֹם שֵׁנִי בְּשַׁבָּת' וְכֵן בְּכָל יוֹם, **כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ בְּפִיו עַל יְדֵי אֲמִירָתוֹ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת אֶל הַיּוֹם הַהוּא וְכוּ'.** גַּם בְּאֵם זֹאת כַּוָּנָתוֹ וְדִבּוּרוֹ בְּכָל מַעֲשֵׂהוּ, **הוּא גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִכָּנֵס לְשַׁבָּת, תִּגְדַּל הַשְׁפָּעַת קְדֻשָּׁה אֵלָיו**, שֶׁהֲרֵי הַכִּין עַצְמוֹ לְשַׁבָּת כָּל הַשָּׁבוּעַ, וְעַל יְדֵי זֶה תִּגְדַּל גַּם כֵּן הַשְׁפָּעַת שַׁבָּת לְהָרִיק אֶל יָמִים הַבָּאִים. וְעַל זֶה רָמְזוּ ז"ל (עֲבוֹדָה זָרָה ג) בְּאָמְרָם מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכַל בְּשַׁבָּת.

הֲכָנוֹת לְשַׁבָּת - בְּמַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה

אִיתָא מֵהָאֲרִיזַ"ל[ב], שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהָכִין עַצְמוֹ לְשַׁבָּת עַל יְדֵי **מַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה**, עִקַּר הַהֲכָנוֹת נַעֲשׂוֹת בְּיוֹם שִׁשִּׁי - עֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ, אָמְנָם חֶלְקָם נוֹהֵג כָּל הַשָּׁבוּעַ, וּכְפִי שֶׁיִּתְבָּאֵר.

הַהֲכָנָה **בְּמַעֲשֶׂה** הִיא קְנִיַּת מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וְתִקּוּנָם לְצֹרֶךְ שַׁבָּת, וְכֵן תִּקּוּן נֵרוֹת שַׁבָּת, הֲרָחִיצָה וְהַטְבִילָה, קְצִיצַת הַצִּפָּרְנַיִם וּטְעִימַת הַמַּאֲכָלִים, וְכָל שְׁאָר הַהֲכָנוֹת לְשַׁבָּת, כָּל אֵלּוּ הֵם הַהֲכָנוֹת בְּבְחִינַת מַעֲשֶׂה.

הַהֲכָנָה **בְּדִבּוּר**, הוּא שֶׁיִּלְמַד בְּכָל יוֹם מֵחֲמִשָּׁה הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים בַּשָּׁבוּעַ אֶת סֵדֶר הַפְּסוּקִים שֶׁנִּסְדַּר בַּסֵּפֶר 'חֹק לְיִשְׂרָאֵל' הַמְתֻקָּן עַל פִּי רַבֵּנוּ הָאֲרִיזַ"ל, וּבְכָלָל הַהֲכָנָה בְּדִבּוּר הוּא גַּם לִקְרוֹת בְּלֵיל שִׁשִּׁי אַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה אֶת עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה פְּסוּקִים הַנִּדְפָּסִים בַּסֵּפֶר חֹק לְיִשְׂרָאֵל[ד], וְכֵן בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי עַצְמוֹ לִקְרוֹת הַפָּרָשָׁה כְּלָהּ שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תִּרְגּוּם. [יַחֲשֹׁב בְּעֵת שֶׁקּוֹרֵא פְּסוּקֵי 'חֹק לְיִשְׂרָאֵל' בְּיוֹם ד' לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עַל יְדֵי אֶת הָאָרֶת **הַנֶּפֶשׁ** יִתֵּרָה מִשַּׁבָּת הַבָּאָה, בְּיוֹם ה' לְהַמְשִׁיךְ עַל

ב. הוּבָא בְּבֶן אִישׁ חַי (שָׁנָה ב' פָּרָשַׁת לֶךְ לְךָ אוֹת ט וְאִילָךְ).

ג. אִם נֶאֱנַס יוֹם אֶחָד וְלֹא קָרָא בּוֹ, בְּיוֹם שֶׁאַחֲרָיו יִקְרָא תְּחִלָּה פְּסוּקֵי הַפָּרָשָׁה שֶׁל אֶתְמוֹל שֶׁלֹּא קְרָאָם, וְאַחַר כָּךְ יִקְרָא סֵדֶר אוֹתוֹ הַיּוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁלְּצָרְכָּךְ יוֹם אֶתְמוֹל לֹא יוֹעִיל לוֹ, דְּעָלָיו נֶאֱמַר מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ לִקְרוֹת פְּסוּקֵי תּוֹרָה שֶׁל אֶתְמוֹל קֹדֶם שֶׁיִּקְרָא סֵדֶר אוֹתוֹ הַיּוֹם, כַּמְפֹרָשׁ בְּשַׁעַר טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות פָּרָשַׁת וְאֶתְחַנַּן. וְהוּא הַדִּין אִם לֹא קָרָא אַרְבָּעָה יָמִים, כְּשֶׁיָּבוֹא לִקְרוֹת בְּיוֹם חֲמִישִׁי, יִקְרָא תְּחִלָּה הַקְּרִיאָה שֶׁל הָאַרְבָּעָה יָמִים, וְאַחַר כָּךְ סֵדֶר יוֹם חֲמִישִׁי (בֶּן אִישׁ חַי שָׁם).

ד. לְדַעַת הַחִיד"א בְּלֵיל שִׁשִּׁי דַּי שֶׁיִּקְרָא ב' פְּעָמִים מִקְרָא בִּלְבַד, וּלְדַעַת הָרַשַׁ"ש דַּי שֶׁיִּקְרָא פַּעַם אַחַת מִקְרָא בִּלְבַד. [וְאִם לֹא יִהְיֶה נַעוֹר קֹדֶם עֲלוֹת הַשַּׁחַר, יִקְרָא אוֹתָם קֹדֶם שֶׁיִּשָּׁנֵן, וְאִם נֶאֱנַס וְלֹא לָמְדָם בַּלַּיְלָה, יִלְמַד אוֹתָם בַּבֹּקֶר, אוֹ קֹדֶם קְרִיאַת שְׁתַּיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם (בֶּן אִישׁ חַי שָׁם אוֹת י)].

עַצְמוֹ אֶת הָאָרֶת **רוּחַ** יִתָּרָה מִשַּׁבָּת הַבָּאָה, וּבְיוֹם ו' לְהַמְשִׁיךְ תּוֹסֶפֶת **נְשָׁמָה** מִשַּׁבָּת הַבָּאָה[ה].]

הֲכָנָה **בַּמַּחֲשָׁבָה**, הוּא שֶׁיָּכִין עַצְמוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְקַבֵּל אוֹר תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת, בְּיוֹם רְבִיעִי יָכִין אֶת עַצְמוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי וּמוּכָן לְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת הַנֶּפֶשׁ מִשַּׁבָּת הַבָּאָה, בְּיוֹם חֲמִישִׁי יְכַוֵּן לְהָכִין עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת רוּחַ מִשַּׁבָּת הַבָּאָה, וּבְיוֹם הַשִּׁשִּׁי יְכַוֵּן לְהָכִין עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי וּמוּכָן לְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת נְשָׁמָה מִשַּׁבָּת הַבָּאָה.

עִנְיַן אֲמִירַת 'חֹק לְיִשְׂרָאֵל'

מֵעִנְיָן לְעִנְיָן, נַרְחִיב קְצָת בְּעִנְיַן מַעֲלַת לְמוּד סֵדֶר 'חֹק לְיִשְׂרָאֵל'. מְקוֹר הַדְּבָרִים הוּא **בְּשַׁעַר הַמִּצְוֹות** לְהָאֲרִיזַ"ל (וְאֶתְחַנַּן) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְזֶהוּ מְנֻהָג מוֹרֵי ז"ל, אַחַר שֶׁהָיָה יוֹצֵא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְאוֹכֵל אֲכִילָתוֹ, הָיָה מִתְעַסֵּק בְּצִיצִית וּלוּבֵשׁ תְּפִלִּין, וְאַחַר כָּךְ קוֹרֵא הַקְּרִיאָה הַזֹּאת שֶׁיִּתְבָּאֵר עַתָּה, בְּכַוָּנוֹת אֵלּוּ שֶׁנִּבְאָר.

תְּחִלָּה יִקְרָא מִקְרָא תּוֹרָה, וְאַחַר כָּךְ נְבִיאִים, וְאַחַר כָּךְ כְּתוּבִים, וְאַחַר כָּךְ קַבָּלָה, וְאַחַר כָּךְ מִשְׁנָה, וְאַחַר כָּךְ תַּלְמוּד. וְטוֹב שֶׁיִּקְרָא שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּתַּלְמוּד, וְהֵם בְּרִיְתָא וְתוֹסֶפְתָּא וּמֵימְרָא. ונלענ"ד שֶׁהַקַּבָּלָה תִּהְיֶה בָּאַחֲרוֹנָה מִכֻּלָּם, לְפִי שֶׁסִּדֵּר הַמַּדְרֵגוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה הֵם, מַתְחִילִין מִן הַמִּקְרָא וּמְסַיְּמִים בַּקַּבָּלָה.

וְזֶהוּ פָּרָטָן, תְּחִלָּה יִקְרָא בַּתּוֹרָה מִפָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ הַהִיא, בְּיוֹם רִאשׁוֹן יִקְרָא ו' פְּסוּקִים רִאשׁוֹנִים שֶׁבְּאוֹתָהּ פָּרָשָׁה, וּבְיוֹם שֵׁנִי יִקְרָא ד' פְּסוּקִים שֶׁלְּאַחֲרֵיהֶם, וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי ה' פְּסוּקִים שֶׁלְּאַחֲרֵיהֶם, וּבְיוֹם

ה. עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְהַחִיד"א (מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע סי' ה אות קסט וְאֵילָךְ).

רְבִיעִי ו' פְּסוּקִים שֶׁלְּאַחֲרֵיהֶם, וּבְיוֹם חֲמִישִׁי ה' פְּסוּקִים שֶׁלְּאַחֲרֵיהֶם, וּכְלָלוּת כֻּלָּם הֵם כ"ו פְּסוּקִים. וְדַע כִּי צָרִיךְ לִקְרוֹת כָּל אֵלּוּ הַפְּסוּקִים כְּדֶרֶךְ שֶׁקּוֹרִין הַפָּרָשָׁה בְּעֶרֶב שַׁבָּת, כָּל פָּסוּק מֵהֶם שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם וְכוּ'.

וְאַחַר כָּךְ יִקְרָא בַּנְּבִיאִים וְכוּ', בְּכָל פָּסוּק מֵהֶם יִקְרָא פַּעַם אֶחָד מִקְרָא וּפַעַם אֶחָד תַּרְגּוּם. וְאַחַר כָּךְ יִקְרָא בַּכְּתוּבִים עִם הַתַּרְגּוּם שֶׁלָּהֶם, וְאַחַר כָּךְ יִקְרָא עַל סֵדֶר הַנִּזְכָּר מִשְּׁנָה וְתַלְמוּד כו'".

אוֹדוֹת הַמַּעֲלָה הָעֲצוּמָה וְהַנִּפְלָאָה שֶׁל לִמּוּד סֵדֶר 'חֹק לְיִשְׂרָאֵל', נַעְתִּיק דִּבְרֵיו הַנִּפְלָאִים שֶׁל **הרה"ק הַמַּגִּיד מִטְּרִיסְק זיע"א** (מָגֵן אַבְרָהָם וְזֹאת הַבְּרָכָה): "וְאַחֲרֵי הַתְּפִלָּה יֹאמַר חֹק לְיִשְׂרָאֵל וּכְתִיב (תְּהִלִּים פא, ה) 'כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב', וְחֹק הוּא לִישְׁנָא דְּמִזּוֹנֵי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ל, ח) הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי, **שֶׁבַּאֲמִירַת חֹק לְיִשְׂרָאֵל נוֹתְנִים מָזוֹן לְהַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה כְּבְיָכוֹל**, וְזֶה מִשְׁפָּט הוּא עֲמוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא שֶׁהִיא מִדַּת יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁהוּא בְּסוֹד בְּרִיחַ הַתִּיכוֹן הַמַּבְרִיחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה, **שֶׁבַּאֲמִירַת חֹק לְיִשְׂרָאֵל יָכוֹל הָאָדָם לָבוֹא לַדַּרְגָּא דְּא לִהְיוֹת בִּבְחִינַת בְּרִיחַ הַתִּיכוֹן לִתֵּן מָזוֹן לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב כְּבְיָכוֹל**".

עוֹד כָּתַב (שָׁם פָּרָשַׁת וַיֵּלֶךְ): "וְאַחֲרֵי הַתְּפִלָּה יֹאמַר חֹק לְיִשְׂרָאֵל, וְזֶה יִהְיֶה חֹק וְלֹא יַעֲבֹר שֶׁיֹּאמַר דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְזֶה 'כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא' (שָׁם פא, ה), **כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה לוֹ חֻקָּה זוֹ לוֹמַר בְּכָל יוֹם חֹק לְיִשְׂרָאֵל, בְּזֶהוּ גּוֹרֵם 'מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב', מִשְׁפָּט הִיא בְּחִינַת רַחֲמִים**, כְּמַאֲמַר אֱלִיָּהוּ ז"ל (תקו"ז יז.) וְלָאו מִשְׁפָּט יְדִיעָא דְּאִיהוּ רַחֲמֵי, **שֶׁיִּתְמַלֵּא הש"ת בְּרַחֲמִים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל**".

כָּאמוּר לְעֵיל, מִלְּבַד הַתִּקּוּנִים הַנַּעֲשִׂים בְּאֹפֶן כְּלָלִי עַל יְדֵי לִמּוּד סֵדֶר 'חֹק לְיִשְׂרָאֵל', מְסֻגָּל לִמּוּד זֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת, וּכְפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בָּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם

מִלְּבַד מַה שֶּׁבְּאוֹפֶן כְּלָלִי יֵשׁ לְהָכִין עַצְמוֹ לִקְרַאת שַׁבָּת בְּמַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר, יֵשׁ עוֹד סֵדֶר הֵכָנָה **בְּמַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה** לְפִי הַיּוֹם בַּשָּׁבוּעַ, וּכְפִי שֶׁיִּבֹאַר[1].

דְּהֵנָּה בְּחִינוֹת נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁבָּאָדָם, מַקְבִּילוֹת לִבְחִינוֹת מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, **הַנְּשָׁמָה** הִיא בְּחִינַת **מַחֲשָׁבָה**, **הָרוּחַ** הִיא בְּחִינַת **דִּבּוּר**, **וְהַנֶּפֶשׁ** הִיא בְּחִינַת **מַעֲשֶׂה**.

וְהֵנָּה כְּפִי שֶׁכָּבָר נִתְבָּאֵר, בְּיוֹם **רְבִיעִי** נִמְשֶׁכֶת הָאָרַת **הַנֶּפֶשׁ** שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה, בְּיוֹם **חֲמִישִׁי** נִמְשֶׁכֶת הָאָרַת **הָרוּחַ** שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה, וּבְיוֹם **שִׁשִּׁי** נִמְשֶׁכֶת הָאָרַת **הַנְּשָׁמָה** שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה. עַל כֵּן יֵשׁ חִלּוּק בְּסֵדֶר הַהֲכָנָה שֶׁיַּעֲשֶׂה בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים הַלָּלוּ, לְפִי הַבְּחִינָה הַנּוֹהֶגֶת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, כְּדִלְהַלָּן.

בְּיוֹם **רְבִיעִי** שֶׁבּוֹ מַתְחִיל לְהָאִיר תּוֹסֶפֶת **הַנֶּפֶשׁ** דְּשַׁבָּת, יִשְׁתַּדֵּל לְהִתְעַסֵּק בְּמִצְווֹת **מַעֲשִׂיּוֹת** שֶׁהֵם כְּנֶגֶד חֵלֶק **הַנֶּפֶשׁ**, וּבִפְרָט בְּמִצְווֹת הַנַּעֲשׂוֹת עַל יְדֵי הָרַגְלַיִם, כְּמוֹ הַלְוָיַת הַמֵּת וּבִקּוּר חוֹלִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

בְּיוֹם **חֲמִישִׁי** שֶׁבּוֹ מְאִירָה תּוֹסֶפֶת **הָרוּחַ** דְּשַׁבָּת, יִשְׁתַּדֵּל הָאָדָם לְהִתְעַסֵּק בִּבְחִינַת **דִּבּוּר** שֶׁהוּא עֵסֶק הַתּוֹרָה, וְיִכָּוֵן לְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת בִּבְחִינַת **הָרוּחַ**.

וּבַיּוֹם **שִׁישִׁי** שֶׁבּוֹ מְאִירָה תּוֹסֶפֶת **הַנְּשָׁמָה** דְּשַׁבָּת, יִשְׁתַּדֵּל הָאָדָם לְהִתְעַסֵּק בִּבְחִינַת **הַמַּחֲשָׁבָה**, וְיִשְׁמֹר מַחְשַׁבְתּוֹ פְּנוּיָה וּנְקִיָּה מִכָּל לִכְלּוּךְ.

---

1. שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת.

הֲכָנָה לְשַׁבָּת עַל יְדֵי הַכְּנָעָה

נְסַיֵּם בְּדִבְרֵי קָדְשׁוֹ שֶׁל הרה"ק בְּעַל **הַיְשֻׁמַח יִשְׂרָאֵל מֵאֱלֶכְּסַנְדֶּר זיע"א** (וַיֵּשֶׁב אות ה) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּקִצּוּר: "עַל פִּי מַאֲמַר חֲזַ"ל (במד"ת נָשׂא כ"ח, ובב"ר צב ד) וְהָכֵן אֵין וְהָכֵן אֶלָּא שַׁבָּת שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ", ובזוה"ק (ח"ב פח.) כָּל בִּרְכָאן דִּלְעֵלָּא וְתַתָּא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תַּלְיָן וְכוּ' מִשּׁוּם דְּהַהוּא יוֹמָא מִתְבָּרְכִין מַנֵּי' כָּל שִׁתָּא יוֹמִין עִלָּאִין, ובַזוה"ק (ח"ג רמ"ה.) תִּקּוּנָא חַד לְתַקָּנָא פָּתוּרָא כְּמַאן דְּאָכֵיל קַמֵּי מַלְכָּא, הה"ד (יְחֶזְקֵאל מ"א, כ"ב) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה', הַיְנוּ **שֶׁעִקַּר הֲכָנָה הִיא שֶׁיֵּדַע שֶׁכָּל כֹּחַ הֲכָנָתוֹ הוּא רַק מִכֹּחַ וּמֵהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא ב"ה**, עַל דֶּרֶךְ 'כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ' (דה"א כט, יד), וּמִבִּלְעֲדֵי כֹּחוֹ וְחַיּוּתוֹ לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת שׁוּם תְּנוּעָה.

וּבְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁטָּרוּד הָאָדָם בְּמַלַאכְתּוֹ וּמִשְׁקָע בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה עָלְמָא דְּשִׁקְרָא, נִתְרַחֵק מֵהָאֱמֶת וּמְדַמֶּה בְּנַפְשׁוֹ שֶׁכֹּחוֹ וְעֹצֶם יָדוֹ עָשָׂה לוֹ הַחַיִל הַזֶּה, הֵן בְּעִנְיְנֵי גַּשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּעִנְיְנֵי רוּחָנִיּוּת. וְכַאֲשֶׁר מַתְחִיל לְהִתְנוֹצֵץ אוֹר קְדֻשַּׁת שַׁבָּת קֹדֶשׁ נִתְרַחֵק מֵהַשֶּׁקֶר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ הַשֶּׁקֶר בּוֹרֵחַ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה, וּכְמוֹ שֶׁאִיתָא בַּיְרוּשַׁלְמִי (דמאי פ"ד ה"א) עַם הָאָרֶץ אֵימַת שַׁבָּת עָלָיו וְהוּא אוֹמֵר אֱמֶת, אָז יוּכַל לִרְאוֹת בֶּאֱמֶת וּבְעֵינָא פְּקִיחָא מַצָּבוֹ הַמַּר, וְיִרְאֶה וְיֵדַע שֶׁהוּא נִבְעָר מִדַּעַת וְלֹא יֵדַע אַף אֶפֶס קָצֵהוּ, וּכְשֶׁמִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּגֹדֶל חֲשֵׁכוּתוֹ וּבְכָל תַּהֲלוּכוֹתָיו מִימֵי הַמַּעֲשֶׂה, וּבִפְרָט אַחֲרֵי רוֹאוֹ גֹּדֶל תֹּקֶף הַחֲשֵׁכוּת שֶׁלִּפְנֵי הַשַּׁבָּת קֹדֶשׁ, וּכְדִתְנַן (שַׁבָּת לד.) עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ בְּעֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ עִם חֲשֵׁכָה מִתְגַּבֵּר הַקְּלִפָּה וְהַדִּינִים וְהַמְקַטְרְגִים, **בְּגֹדֶל הַכְּנָעָתוֹ וְשִׁבְרוּת לִבּוֹ זוֹכֶה לְהִרְגִּישׁ נֹעַם זִיו יִקְרַת קְדֻשַּׁת ש"ק**, וְזֶהוּ 'עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה', עִם הַחֲשֵׁכוּת שֶׁלִּפְנֵי שַׁבָּת קֹדֶשׁ זוֹכֶה לַעֲרֵבוּת מְתִיקוּת קְדֻשַּׁת שַׁבָּת קֹדֶשׁ", עכ"ל.

השי"ת יְזַכֵּנוּ לַעֲשׂוֹת הַכָּנָה הָרְאוּיָה לְשַׁבָּת קֹדֶשׁ, בְּמַחְשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, וְלִזְכּוֹת לַעֲרֵבוּת נְעִימוּת קְדֻשַּׁת שַׁבָּת.

יַחְדָּו נַמְתִּיק סוֹד
מְשָׁגִים וְיסוֹדוֹת לַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵי פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה

בְּמִדּוֹר מְיֻחָד זֶה יְבָאֲרוּ אי"ה בְּכָל שָׁבוּעַ מְשָׁגִים מִבְּאֵר פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה, לְהַטְעִים לְעַם סְגֻלָּה מֵהָאוֹר הַגָּנוּז בַּתּוֹרָה, בַּהֲבָנָה פְּשׁוּטָה הַשָּׁוָה לְכָל נֶפֶשׁ.

הַשָּׂגַת מְצִיאוּת הש"ת

שָׁלֹשׁ מַדְרֵגוֹת בַּהַשָּׂגָה

יֵשׁ שָׁלֹשׁ מַדְרֵגוֹת בְּהַשָּׂגַת הָאָדָם[א], **הַמַּדְרֵגָה הָרִאשׁוֹנָה** הִיא בְּחִינַת '**הַשָּׂגַת הַמְּהוּת**' - שֶׁהָאָדָם מַשִּׂיג וּמַשְׂכִּיל בְּדַעְתּוֹ אֶת מַהוּת הַדָּבָר שֶׁהִשִּׂיג. הַשָּׂגָה זוֹ שַׁיֶּכֶת בְּעִקָּר בְּדְבָרִים גַּשְׁמִיִּים הַנִּתָּנִים לִתְפִיסָה בַּחוּשִׁים הַגַּשְׁמִיִּים, וְהָאָדָם מַשִּׂיג אֶל נָכוֹן אֶת מַהוּתָם וְעִנְיָנָם.

הַמַּדְרֵגָה הַשְּׁנִיָּה הִיא בְּחִינַת 'הַשָּׂגַת **הַמְּצִיאוּת**' - שֶׁהָאָדָם מַשִּׂיג בְּדַעְתּוֹ בְּהַכָּרָה בְּרוּרָה שֶׁדָּבָר מָה קַיָּם **בְּמְצִיאוּת**, אָמְנָם אֵינוֹ מַשִּׂיג אֶת **מַהוּת** הַדָּבָר עַל בָּרְיוֹ. הַשָּׂגָה זוֹ נוֹהֶגֶת בְּעִקָּר בְּעִנְיָנִים רוּחָנִיִּים, כְּמוֹ לְמָשָׁל הַשָּׂגַת מְצִיאוּת **הַנְּשָׁמָה** שֶׁבָּאָדָם, שֶׁעֶצֶם מְצִיאוּת הַנְּשָׁמָה מֻשָּׂג בְּהַכָּרָה בְּרוּרָה, שֶׁהֲרֵי נִכָּר בְּחוּשׁ שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין אָדָם חַי לְמֵת, וְאִם כֵּן עַל כָּרְחֵךְ שֶׁיֵּשׁ מְצִיאוּת הַנִּקְרֵאת **נְשָׁמָה** שֶׁהִיא הַמְּחַיָּה אֶת גּוּף הָאָדָם, אָמְנָם לְמַעֲשֶׂה אֵין הָאָדָם יָכוֹל לְהַשִּׂיג בְּשִׂכְלוֹ מַהִי **מַהוּת** הַנְּשָׁמָה. וְנִמְצָא שֶׁעֶצֶם מְצִיאוּת הַנְּשָׁמָה יְדוּעָה וּמֻשָּׂגֶת לָנוּ בְּבֵרוּר בְּ'הַשָּׂגַת הַמְּצִיאוּת', בְּלִי שֶׁנַּכִּיר מַהוּתָהּ בְּ'הַשָּׂגַת הַמַּהוּת'.

הַמַּדְרֵגָה הַשְּׁלִישִׁית הִיא בְּחִינַת **אֱמוּנָה** - דְּהַיְנוּ שֶׁמַּאֲמִין בִּדְבַר מְצִיאוּת קִיּוּם דְּבַר מָה, אַף שֶׁאֵין מַכִּיר וּמַשִּׂיג אֶת מְצִיאוּת הַדָּבָר מִצַּד הַשֵּׂכֶל. אֱמוּנָה

א. לְקוּטֵי תּוֹרָה לְבַעַל הַתַּנְיָא (וְאִתְחַנַּן דף ז ע"ב), וְשֹׁרֶשׁ עִנְיָן זֶה מְבֹאָר כְּבָר בַּמְּקֻדָּמוֹנִים.

נוֹהֶגֶת בְּדָבָרִים שֶׁאֵין הָאָדָם מַשִּׂיג בְּשִׂכְלוֹ אֲפִלּוּ אֶת מְצִיאוּתָם, וְרַק מַאֲמִין בְּכָךְ בְּכָל לִבּוֹ.

הַשָּׂגַת הַמְּצִיאוּת וְלֹא הַשָּׂגַת הַמַּהוּת

הַהַשָּׂגָה שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג אֶת הַשי"ת, הִיא רַק בְּדֶרֶךְ **הַשָּׂגַת הַמְּצִיאוּת** שֶׁהִיא הַמַּדְרֵגָה הַשְּׁנִיָּה הַנַּ"ל, אָמְנָם אֶת **מַהוּת הַשי"ת** אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כְּלָל[ב].

עֶצֶם **מְצִיאוּת הַשי"ת** מֻשָּׂגֶת לָנוּ בִּידִיעָה בְּרוּרָה בַּשֵּׂכֶל, הֵן מִצַּד הַכְּלָל שֶׁכָּל נִבְרָא מֵעִיד עַל בּוֹרְאוֹ, שֶׁאִם יֵשׁ נִבְרָא מוּכְח שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁבָּרָאוֹ, וְהֵן מִצַּד הוֹכָחוֹת נוֹסָפוֹת שֶׁהֶאֱרִיכוּ בָּזֶה הַחוֹקְרִים בְּסִפְרֵיהֶם, [נִמְצָא שֶׁהַהַכָּרָה בְּמְצִיאוּת הַשי"ת אֵינֶנָּה מִצַּד **אֱמוּנָה**, אֶלָּא הִיא **יְדִיעָה** בְּרוּרָה מִצַּד הַשֵּׂכֶל[ג].

אָמְנָם אֶת **מַהוּת הַשי"ת** אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כְּלָל, וַאֲפִלּוּ הַסְּפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת אֵינָן מַשִּׂיגוֹת אֶת מַהוּתוֹ יִת', כִּי הוּא נַעֲלֶה מִכָּל הַשָּׂגָה. וְכָל הַנִּמְצָאִים וְהַנֶּאֱצָלִים - כָּל הַשִּׂכְלָתָם הִיא רַק לֵידַע אֶת **פְּעֻלּוֹתָיו** יִתְבָּרַךְ, אֲבָל לֹא אֶת **עַצְמוּתוֹ**, כִּי לֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּיהּ כְּלָל, וְרַק הוּא יִתְבָּרַךְ עַצְמוֹ מַשִּׂיג אֶת מַהוּת עַצְמוֹ.

ב. הרמ"ק בְּפַרְדֵּס רִמּוֹנִים (ש"ד פ"ה) וּבְאֵלֶּה הַמִּצְוֹת (מִצְוַת עֲשֵׂה כָּל הָאָרֶץ פ"ג), עַמּוּד הָעֲבוֹדָה (וּפִתְחֵי אוֹת לא), דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ (מִצְוַת הָאֱמוּנַת אֱלֹקוּת אוֹת ב).

ג. אָמְנָם מִצְוַת הָאֱמוּנָה הִיא לְהַאֲמִין בְּנוֹשְׂאִים אֲחֵרִים הַקְּשׁוּרִים לְמְצִיאוּת ה', וְאֵין כָּן הַמָּקוֹם לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה (עַיֵּן דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ שָׁם בַּאֲרִיכוּת).

אֵינוֹ גּוּף

כָּל הַכִּנּוּיִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁמָּצִינוּ בְּסִפְרֵי הַקַּבָּלָה, כְּמוֹ 'אֵין סוֹף' וְכַדּוֹמֶה, וְכֵן כָּל הַשֵּׁמוֹת, אֲפִלּוּ שֵׁם הוי"ה הַקָּדוֹשׁ, אֵין הַכַּוָּנָה לְדָמוֹת וּלְכַנּוֹת אֶת עַצְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשֵׁמוֹת וְכִנּוּיִים הַלָּלוּ, שֶׁהֲרֵי הוּא יִתְבָּרַךְ נַעֲלֶה מִכָּל שֵׁם וְכִנּוּי, אֶלָּא כָּל הַכִּנּוּיִים הֵם **לְהַנְהָגָתוֹ** יִתְבָּרַךְ אֵיךְ מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָמוֹת. כְּגוֹן שֵׁם הוי"ה הוּא בְּטוּי לְצוּרַת הַהַנְהָגָה הַכְּלָלִית שֶׁל הַבְּרִיאָה, הַמֻּנְהֶגֶת עַל יְדֵי עֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁנִּרְמָזִים בְּאוֹתִיּוֹת שֵׁם הוי"ה [קֻצּוֹ שֶׁל י' - כֶּתֶר, י' - חָכְמָה, ה' רֹאשׁוֹנָה - בִּינָה, ו' - חג"ת נה"י, ה' אַחֲרוֹנָה - מַלְכוּת][ד].

הַשֵּׂכֶל וְהַדְּמְיוֹן

בְּמֹחַ הָאָדָם יֵשׁ שְׁנֵי כֹּחוֹת: הָאֶחָד הוּא כֹּחַ **הַשֵּׂכֶל**, וְהַשֵּׁנִי הוּא כֹּחַ **הַמְדַמֶּה** [-דְּמְיוֹן]. וְיֵשׁ חִלּוּק בֵּינֵיהֶם לְעִנְיַן תְּפִיסַת עִנְיָנִים רוּחָנִיִּים, שֶׁכֵּן כֹּחַ **הַשֵּׂכֶל** יָכוֹל לִתְפֹּס מְצִיאוּת רוּחָנִית, לְעֻמַּת כֹּחַ **הַמְדַמֶּה** שֶׁבִּיכָלְתּוֹ לְהַשִּׂיג רַק מְצִיאוּת גַּשְׁמִית וְלֹא מְצִיאוּת רוּחָנִית.

כְּגוֹן עִנְיַן מְצִיאוּת 'מַלְאָךְ' שֶׁהִיא מְצִיאוּת רוּחָנִית, יָכוֹל הָאָדָם לְהַשִּׂיג מְצִיאוּת הַמַּלְאָךְ **בְּשִׂכְלוֹ**, אֲמְנָם כַּאֲשֶׁר בָּא לְצַיֵּר מְצִיאוּת זֹאת **בְּדִמְיוֹנוֹ**, עַל כָּרְחוֹ הַדִּמְיוֹן מְצַיֵּר בְּעֵינֵי שִׂכְלוֹ אֶת צִיּוּר הַמַּלְאָךְ בְּאֵיזֶה צִיּוּר וּתְפִיסָה גַּשְׁמִית[ה].

ד. אֵלִיָּהוּ (שָׁם פ"ט).

ה. עַיֵּן עַמּוּד הָעֲבוֹדָה (שָׁם אות כו-כז).

רָצוֹא וָשׁוֹב

עַל כֵּן כַּאֲשֶׁר הָאָדָם בָּא לְהִתְבּוֹנֵן **בְּמְצִיאוּת הַשי"ת**, צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד מִלְּצַיֵּר מְצִיאוּת הַשֵּׁם בְּכֹחַ **הַדְּמְיוֹן**, לְפִי שֶׁאָז יִכָּשֵׁל בְּהַגְשָׁמָה ח"ו, שֶׁכֵּן כָּאָמוּר הַדְּמְיוֹן אֵין בִּיכָלְתּוֹ לְצַיֵּר צִיּוּר רוּחָנִי.

וְהִנֵּה סֵדֶר הַמַּחְשָׁבָה שֶׁבָּאָדָם הִיא, שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְבּוֹנֵן הָאָדָם בְּשִׂכְלוֹ בְּמְצִיאוּת אֵיזֶה דָּבָר, תֵּכֶף מִתְעוֹרֵר כֹּחַ הַדְּמְיוֹן לְדַמּוֹת אֶת הָעִנְיָן הַהוּא בְּאֵיזֶה צִיּוּר. נִמְצָא שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם מִתְבּוֹנֵן בְּמְצִיאוּת ה', יָכוֹל לְהִכָּשֵׁל לְדַמּוֹת אוֹתוֹ בְּצִיּוּר גַּשְׁמִי ח"ו.

אָמְנָם הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה בָּזֶה הִיא לְהִתְבּוֹנֵן בָּזֶה בִּבְחִינַת **'רָצוֹא וָשׁוֹב'**, דְּהַיְנוּ לְהִתְבּוֹנֵן בְּשִׂכְלוֹ בְּעֶצֶם מְצִיאוּתוֹ ית' [שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת **'רָצוֹא'**], וְתֵכֶף לָשׁוּב אָחוֹר וּלְהַגְבִּיל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְדַמּוֹת מְצִיאוּתוֹ בְּשׁוּם דְּמְיוֹן, וְלֵידַע שֶׁאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְהַשִּׂיגוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם צִיּוּר וּתְפִיסָה [בְּחִינַת **'וָשׁוֹב'**]. וְכֵן הוּא גַּם הַשָּׂגַת הַמַּלְאָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יְחֶזְקֵאל א, יד) 'וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק'.

ו. אֵלִיָּהוּ (שָׁם פ"י).

הודך והדרך

מעשיות הזוהר עם תרגום

הַמַּחֲזֶה שֶׁחָזָה רַבִּי חִיָּא אֶת רַשְׁבִּ"י בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן

(הַקְדָּמַת הַזֹּהַר, דַּף ד ע"א)

נְקֹדִים אֶת תְּחִלַּת הַמַּעֲשֶׂה (שָׁם בַּהַקְדָּמָה דַּף ג ע"ב)**: לְאַחַר פְּטִירַת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָיוּ הוֹלְכִים רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אֶחָד דִּבְּרוּ בֵּינֵיהֶם בְּדִבְרֵי תּוֹרָה, וְרַבִּי יוֹסֵי אָמַר לְרַבִּי חִיָּא דְּבָרִים שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן.**

כְּשֶׁשָּׁמַע רַבִּי חִיָּא אֶת הַדְּבָרִים, הִשְׁתַּטַּח עַל הָאֲדָמָה וְנִשַּׁק אֶת הֶעָפָר.

וּבָכָה וְאָמַר: 'עָפָר עָפָר, כַּמָּה קָשֶׁה עוֹרֵף וְחָצוּף אַתָּה, שֶׁכָּל מַחֲמַדֵּי עוֹלָם מִתְבַּלִּים בְּךָ, וְאֶת כָּל עַמּוּדֵי מְאוֹרֵי הָעוֹלָם אַתָּה אוֹכֵל וְשׁוֹחֵק'.

'כַּמָּה חָצוּף אַתָּה, שֶׁהַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָיָה מֵאִיר אֶת הָעוֹלָם וְהָיָה הַשַּׁלִּיט הַגָּדוֹל הַמְמֻנֶּה [בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים], שֶׁזְּכוּתוֹ מְקַיֶּמֶת אֶת הָעוֹלָם, מִתְבַּלֶּה בְּךָ'.

הִמְשִׁיךְ רַבִּי חִיָּא וְאָמַר: 'רַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹר הַמָּאוֹר וְאוֹר הָעוֹלָם, אַתָּה בָּלֶה בֶּעָפָר וְאַתָּה מְקַיֵּם וּמְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם'.

הִשְׁתּוֹמֵם רַבִּי חִיָּא רֶגַע אֶחָד, וּלְאַחַר מִכֵּן אָמַר: 'עָפָר עָפָר, אַל תִּתְגָּאֶה, כֵּיוָן שֶׁלֹּא יִמָּסְרוּ בְּיָדְךָ עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן לֹא הִתְבַּלָּה בְּךָ'.

אִשְׁתַּטַּח רַבִּי חִיָּא בְּאַרְעָא וּנְשַׁק לְעַפְרָא, וּבְכָה וַאֲמַר, עַפְרָא עַפְרָא כַּמָּה אַתְּ קְשֵׁי קְדַל, כַּמָּה אַתְּ בַּחֲצִיפוּ, דְּכָל מַחֲמַדֵּי עֵינָא יִתְבְּלוֹן בָּךְ, כָּל עַמּוּדֵי נְהוֹרִין דְּעָלְמָא תֵּיכוֹל וְתֵידוּק, כַּמָּה אַתְּ חֲצִיפָא, בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא דַּהֲוָה נְהִיר עָלְמָא, שַׁלִּיטָא רַבְרְבָא מְמַנָּא, דְּזִכּוּתֵיהּ מְקַיֵּים עָלְמָא, אִתְבְּלִי בָּךְ, רַבִּי שִׁמְעוֹן נְהִירוּ דְּבוּצִינָא נְהִירוּ דְּעָלְמִין, אַנְתְּ בְּלִי בְּעַפְרָא, וְאַנְתְּ קַיֵּם וְנָהֵג עָלְמָא. אֶשְׁתּוֹמַם רְגִעָא חָדָא וַאֲמַר, עַפְרָא עַפְרָא לָא תִתְגָּאֵי, דְּלָא יִתְמַסְרוּן בָּךְ עַמּוּדִין דְּעָלְמָא, דְּהָא רַבִּי שִׁמְעוֹן לָא אִתְבְּלִי בָּךְ.

קָם רַבִּי חִיָּיא וַהֲוָה בָּכֵי, אֲזַל, וְרַבִּי יוֹסֵי עִמֵּיהּ. מֵהַהוּא יוֹמָא אִתְעַנִּי אַרְבְּעִין יוֹמִין לְמֶחֱמֵי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אֲמַרוּ לֵיהּ לֵית אַנְתְּ רַשַּׁאי לְמֶחֱמֵי לֵיהּ.

בְּכָה וְאִתְעַנִּי אַרְבְּעִין יוֹמִין אַחֲרִינִין, אַחֲזִיאוּ לֵיהּ בְּחֶזְוָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, דַּהֲווֹ לָעָאן בְּמִלָּה דָּא דַּאֲמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲווֹ כַּמָּה אַלְפִּין צָיְיתִין לְמִלּוֹלֵיהּ.

אַדְּהָכִי חֲמָא כַּמָּה גַּדְפִּין רַבְרְבִין עִלָּאִין, וּסְלִיקוּ עֲלַיְיהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, וּסְלִיקוּ לְמִתְיִבְתָּא דִּרְקִיעָא, וְכָל אִלֵּין גַּדְפִּין הֲווּ מְחַפָּאן לְהוּ. חֲמָא דְּמִתְהַדְּרָן וּמִתְחַדְּשָׁן בְּזִיוָוֹ, וּנְהִירוּ יַתִּיר מִנְּהוֹרָא דְּזִיוָא דְּשִׁמְשָׁא.

פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וַאֲמַר, יֵיעוּל רַבִּי חִיָּיא וְלֵיחֲמֵי בִּכְמָה דְּזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְחַדָּתָא אַנְפֵּי צַדִּיקַיָּא לְזִמְנָא דְּאָתֵי. זַכָּאָה אִיהוּ מַאן דְּעָאל הָכָא בְּלָא כְּסוּפָא, וְזַכָּאָה מַאן דְּקָאֵים בְּהַהוּא עָלְמָא כְּעַמּוּדָא תַּקִּיף בְּכֹלָּא.

קָם רַבִּי חִיָּיא וְהָיָה בּוֹכֶה, וְהָלַךְ. וְרַבִּי יוֹסֵי הָלַךְ עִמּוֹ.

מֵאוֹתוֹ יוֹם הִתְעַנָּה רַבִּי חִיָּא אַרְבָּעִים יוֹם כְּדֵי לִזְכּוֹת לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמְרוּ לוֹ [מְשָׁמַיִם]: 'אֵינְךָ רַשַּׁאי לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן'.

בָּכָה רַבִּי חִיָּא וְהִתְעַנָּה אַרְבָּעִים יוֹם נוֹסָפִים כְּדֵי לִזְכּוֹת לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּלְאַחַר מִכֵּן הֵרְאוּ לוֹ בַּמַּחֲזֶה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים בַּדְּבָרִים שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי חִיָּא [בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן], וְהָיוּ כַּמָּה אֲלָפִים שׁוֹמְעִים אֶת דִּבְרֵיהֶן.

בֵּין כָּךְ, רָאָה רַבִּי חִיָּא כַּמָּה מַלְאָכִים בַּעֲלֵי כְּנָפַיִם גְּדוֹלוֹת עֶלְיוֹנוֹת. עָלוּ עֲלֵיהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וְעָלוּ לִישִׁיבַת הָרְקִיעַ, וְכָל אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם הָיוּ מְחַכִּים לָהֶם.

רָאָה רַבִּי חִיָּא שֶׁהָיוּ [בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם] מִתְחַדְּשִׁים בְּאוֹרָם וּמְאִירִים יוֹתֵר מֵאוֹר זִיו הַשֶּׁמֶשׁ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: 'יִכָּנֵס רַבִּי חִיָּא וְיִרְאֶה בְּמָה שֶׁהַכִּין הַקָּבָ"ה לְחַדֵּשׁ פְּנֵי הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא'.

זַכַּאי מִי שֶׁבָּא לְכָאן [לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן] בְּלֹא בּוּשָׁה, וְזַכַּאי מִי שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ עוֹלָם [בָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן] כְּעַמּוּד תַּקִּיף בַּכֹּל.

וְרָאָה [רַבִּי חִיָּא] אֶת עַצְמוֹ נִכְנָס, וְקָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְכֵן שְׁאָר הָעַמּוּדִים [-צַדִּיקִים] שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים שָׁם [לִכְבוֹד רַבִּי חִיָּא].

וְהוּא [רַבִּי חִיָּא] הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ, וְהִשְׁמִיט אֶת עַצְמוֹ וְנִכְנַס וְיָשַׁב לְרַגְלֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.

יָצָא קוֹל וְאָמַר [לְרַבִּי חִיָּא]: 'הַנְמֵךְ עֵינֶיךָ, אַל תִּזְקוֹף רֹאשְׁךָ וְאַל תִּסְתַּכֵּל'.

הִנְמִיךְ אֶת עֵינָיו וְרָאָה אוֹר שֶׁהָיָה מֵאִיר לְמֶרְחַקִּים.

חָזַר הַקּוֹל כְּמִקֹּדֶם וְאָמַר: 'עֶלְיוֹנִים טְמוּנִים נִסְתָּרִים [- הַמַּלְאָכִים], פְּקוּחֵי הָעַיִן, אֵלּוּ שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם, הִסְתַּכְּלוּ וּרְאוּ. תַּחְתּוֹנִים שֶׁיְּשֻׁנִים נִסְתָּרִים בְּחוֹרֵיכֶם [- בְּנֵי הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה], הִתְעוֹרְרוּ.

מִי מִכֶּם [מֵהַתַּחְתּוֹנִים] שֶׁהָיוּ הוֹפְכִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְטוֹעֲמִים מַר לְמָתוֹק עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְכָאן.

מִי מִכֶּם שֶׁהָיָה מְחַכֶּה לְאוֹר שֶׁמֵּאִיר בְּשָׁעָה שֶׁהַמַּלְךְ פּוֹקֵד אֶת הָאֲיָלָה [-הַשְּׁכִינָה], שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְכַּבֵּד וְנִקְרָא מֶלֶךְ מִכָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם.

מִי שֶׁלֹּא צָפָה לְכָךְ בְּכָל יוֹם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, אֵין לוֹ חֵלֶק כָּאן'.

בֵּין כָּךְ רָאָה כַּמָּה מֵהַחֲבֵרִים סְבִיבוֹ, [שֶׁהֵם] כָּל אֵלּוּ הָעַמּוּדִים הַקָּיָמִים, וְרָאָה שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָם לִישִׁיבַת הָרְקִיעַ.

וַחֲמָא דַּהֲוָה עָאל, וַהֲוָה קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וּשְׁאָר עַמּוּדִין דְּיָתְבִין תַּמָּן, וְהוּא הֲוָה כְּסִיף וְאִשְׁתַּמִּיט גַּרְמֵיהּ וְעָאל וִיתֵיב לְרַגְלוֹי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. קָלָא נְפַק וַאֲמַר, מָאִיךְ עֵינָךְ, לָא תִזְקוֹף רֵישָׁךְ, וְלָא תִסְתַּכַּל. מָאֵיךְ עֵינוֹי, וַחֲמָא נְהוֹרָא דַּהֲוָה נָהִיר לְמֶרְחוֹק.

קָלָא אַהֲדַר כְּמִלְקַדְמִין וַאֲמַר, עִלָּאִין טְמִירִין סְתִימִין פְּקִיחֵי עַיְנָא, אִנּוּן דִּמְשָׁטְטִין בְּכָל עָלְמָא, אִסְתַּכָּלוּ וַחֲמוֹ. תַּתָּאִין (נ"א תנאין) **דִּמְיכִין סְתִימִין בְּחוֹרֵיכוֹן אִתְעָרוּ. מָאן מִנְּכוֹן דִּי חֲשׁוֹכָא מְהַפְּכָן לִנְהוֹרָא, וְטָעֲמִין מְרִירָא לְמִתְקָא עַד לָא יֵיתוֹן הָכָא. מָאן מִנְּכוֹן דִּמְחַכָּאן בְּכָל יוֹמָא לִנְהוֹרָא דְּנָהִיר בְּשַׁעְתָּא דְּמַלְכָּא פָּקִיד לְאַיָּלְתָּא, וְאִתְיַקַּר וְאִתְקְרֵי מַלְכָּא מִכָּל מַלְכִין דְּעָלְמָא. מָאן דְּלָא מְצַפֵּה דָּא בְּכָל יוֹמָא בְּהַהוּא עָלְמָא, לֵית לֵיהּ חוּלָקָא הָכָא.**

אַדְּהָכִי חֲמָא כַּמָּה מִן חַבְרַיָּא סַחֲרָנֵיהּ כָּל אִנּוּן עַמּוּדִין דְּקַיְּימִין, וַחֲמָא דְּסַלְּיקוּ לוֹן לְמִתִּיבְתָּא דִּרְקִיעָא,

אִלֵּין סָלְקִין וְאִלֵּין נָחֲתִין. וְעֵלָּא דְּכוּלְהוּ חֲמָא מָארֵי דְּגַדְפֵּי דַּהֲוָה אָתֵי, וְהוּא אוֹמֵי אוֹמָאָה, דִּשְׁמַע מֵאֲחוֹרֵי פַּרְגּוֹדָא, דְּמַלְכָּא מְפַקֵּד בְּכָל יוֹמָא, וּדְכִיר לְאַיְלְתָּא דִּי שְׁכִיבַת לְעַפְרָא, וּבְעַט בְּעִיטִין בְּהַהוּא שַׁעְתָּא בִּתְלַת מְאָה וְתִשְׁעִין רְקִיעִין, וְכֻלְּהוּ מְרַתְּתִין וְזָעִין קַמֵּיהּ. וְאוֹרִיד דִּמְעִין עַל דָּא, וְנָפְלִי אִנּוּן דִּמְעִין רְתִיחִין כְּאֶשָּׁא לְגוֹ יַמָּא רַבָּא, וּמֵאִנּוּן דִּמְעִין קָאֵים הַהוּא מְמַנָּא דְּיַמָּא, וְאִתְקַיָּם וְקַדִּישׁ שְׁמֵיהּ דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְקָבֵיל עֲלֵיהּ לְמִבְלַע כָּל מֵימוֹי דִּבְרָאשִׁית וְיִכְנוֹשׁ לְהוּ לְגַוֵּיהּ, בְּשַׁעְתָּא דְּיִתְפַּנְשׁוּן כָּל עַמְמַיָּא עַל עַמָּא קַדִּישָׁא, וְינַגְּבוּן מַיָּא, וְיַעַבְרוּן בִּנְגִיבוּ.

אַדְהָכִי שְׁמַע קָלָא דְּאָמַר, פַּנּוֹן אֲתַר, פַּנּוֹן אֲתַר, דְּהָא מַלְכָּא מְשִׁיחָא אָתֵי לְמִתְיְבְתָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּגִין דְּכָל צַדִּיקַיָּא דְּתַמָּן רֵישֵׁי מְתִיבָתָא וְאִנּוּן מְתִיבָתֵי דְּתַמָּן רְשִׁימִין אִנּוּן, וְכָל אִנּוּן חַבְרִין דִּי בְּכָל מְתִיבָתָא סָלְקִי (סלקין) מִמְּתִיבְתָּא דְּהָכָא לְמִתְיְבְתָּא דְּרָקִיעָא.

[וְרָאָה] שֶׁהָיוּ אֵלּוּ עוֹלִים וְאֵלּוּ יוֹרְדִים, וּמֵעַל כֻּלָּם רָאָה אֶת [הַמַּלְאָךְ] בַּעַל הַכְּנָפַיִם שֶׁהָיָה בָּא.

וְנִשְׁבַּע הַמַּלְאָךְ בַּעַל הַכְּנָפַיִם שֶׁשָּׁמַע מֵאֲחוֹרֵי הַפָּרֹכֶת שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹקֵד בְּכָל יוֹם וְזוֹכֵר אֶת הָאֵילָה [- הַשְּׁכִינָה] שֶׁשּׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר.

וּבָאוֹתָהּ שָׁעָה בּוֹעֵט בְּשֶׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים, וְכֻלָּם מְפַחֲדִים וְרוֹעֲדִים מִפָּנָיו.

וּמוֹרִיד דְּמָעוֹת עַל זֶה, וְנוֹפְלוֹת אוֹתָן הַדְּמָעוֹת רוֹתְחוֹת כָּאֵשׁ לְתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל, וּמֵאוֹתָן הַדְּמָעוֹת קָם הַמְמֻנֶּה עַל הַיָּם, וּמִתְקַיֵּם וּמִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וּמְקַבֵּל עָלָיו לִבְלֹעַ כָּל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית וְלִכְנֹס אוֹתָם לְתוֹכוֹ בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְאַסְּפוּ כָּל הָעַמִּים עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְיִתְיַבְּשׁוּ הַמַּיִם וְיַעַבְרוּ בְּיַבָּשׁ.

בֵּין כְּךָ, שָׁמַע [רַבִּי חִיָּא] קוֹל שֶׁהָיָה אוֹמֵר: 'פַּנּוּ מָקוֹם, פַּנּוּ מָקוֹם', שֶׁהֲרֵי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא לִישִׁיבָתוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן.

כֵּיוָן שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים הַנִּמְצָאִים שָׁם - רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת הֵם, וְהַיְשִׁיבוֹת שֶׁשָּׁם רְשׁוּמוֹת הֵן.

וְכָל אוֹתָם חֲבֵרִים שֶׁבְּכָל יְשִׁיבָה עוֹלִים מִישִׁיבָה זוֹ לִישִׁיבַת הָרָקִיעַ.

וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּא בְּכָל אֵלּוּ הַיְשִׁיבוֹת, וְחוֹתֵם תּוֹרָה מִפִּי הַחֲכָמִים.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּא הַמָּשִׁיחַ וּמִתְעַטֵּר מֵרֵיחַ הַיְשִׁיבוֹת בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קָמוּ כָּל אֵלּוּ הַחֲבֵרִים, וְקָם רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה עוֹלֶה אוֹרוֹ עַד רוּם הָרָקִיעַ.

אָמַר לוֹ [מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן]: 'רַבִּי, זַכַּאי אַתָּה, שֶׁתּוֹרָתְךָ עוֹלָה בְּשִׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אוֹרוֹת'.

וְכָל אוֹר וְאוֹר מֵהֶם נֶחְלָק לְשִׁלֹּשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר טְעָמִים, וְעוֹלִים וְטוֹבְלִים בְּנְהָרוֹת שֶׁל אֲפַרְסְמוֹן טָהוֹר.

וְהַקָּבָ"ה חוֹתֵם תּוֹרָה מִישִׁיבָתְךָ וּמִישִׁיבָתוֹ שֶׁל חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וּמִתּוֹךְ יְשִׁיבָתוֹ שֶׁל אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי.

וַאֲנִי לֹא בָּאתִי לַחְתֹּם תּוֹרָה מִישִׁיבָתְךָ, אֶלָּא הַמַּלְאָךְ בַּעַל הַכְּנָפַיִם בָּא לְכָאן, שֶׁהֲרֵי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לִישִׁיבָה אַחֶרֶת לְבַד מִישִׁיבָתְךָ'.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה סָח לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן [לְמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ] אֶת הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע הַמַּלְאָךְ בַּעַל הַכְּנָפַיִם.

אָז הִזְדַּעֲזַע מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְהֵרִים קוֹלוֹ, וְהִזְדַּעֲזְעוּ הָרְקִיעִים וְהַיָּם הַגָּדוֹל,

וּמָשִׁיחַ אָתֵי בְּכָל אִנּוּן מְתִיבָתֵי, וְחָתֵים אוֹרַיְיתָא מִפֻּמַיְהוּ דְרַבָּנָן. וּבְהַהִיא שַׁעְתָּא אָתֵי מָשִׁיחַ מִתְעַטַּר מִן (נ"א רישׁ) **רֵיחֵי מְתִיבָתֵי בְּעִטְרִין עִלָּאִין.**

בְּהַהוּא שַׁעְתָּא קָמוּ כָּל אִנּוּן חַבְרַיָּא, וְקָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וַהֲוָה סָלִיק נְהוֹרֵיהּ עַד רוּם רָקִיעַ, אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זַכָּאָה אַנְתְּ דְּאוֹרַיְיתָךְ סָלְקָא בִּתְלַת מְאָה וְשִׁבְעִין נְהוֹרִין, וְכָל נְהוֹרָא וּנְהוֹרָא אִתְפַּרְשַׁת לְשִׁית מְאָה וּתְלֵיסַר טַעֲמִין, סָלְקִין וְאִסְתַּחְיָן בְּנַהֲרֵי אַפַּרְסְמוֹנָא דַּכְיָא, וְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ חָתֵים אוֹרַיְיתָא מִמְּתִיבְתָּךְ וּמִמְּתִיבְתָּא דְּחִזְקִיָּה מַלְכָּא יְהוּדָה וּמִגּוֹ מְתִיבְתָּא דַּאֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי. וַאֲנָא לָא אָתֵינָא לְמֶחְתַּם מִמְּתִיבְתָּךְ, אֶלָּא מָארֵי דְּגַדְפִּין אָתֵי הָכָא, דְּהָא יָדַעְנָא דְּלָא יֵיעוּל גּוֹ מְתִיבְתֵי אַחֲרִיתִי אֶלָּא בְּמִתִיבְתָּךְ.

בְּהַהִיא שַׁעְתָּא סָח לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן הַהוּא אוֹמָאָה דְּאוֹמֵי מָארֵי דְּגַדְפִּין. כְּדֵין אִזְדַּעְזַע מָשִׁיחַ וַאֲרִים קָלֵיהּ, וְאִזְדַּעְזְעוּ רְקִיעִין, וְאִזְדַּעְזַע יַמָּא רַבָּא,

וְאִזְדַּעְזַע לְוָיָתָן, וְחַשִּׁיב עָלְמָא לְאִתְהַפָּכָא.

אַדְּהָכִי חֲמָא לְרַבִּי חִיָּיא לְרַגְלוֹי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, אֲמַר מָאן יָהֵיב הָכָא בַּר נָשׁ לְבִישׁ מַדָּא דְּהַהוּא עָלְמָא, אֲמַר (ל"ה) רַבִּי שִׁמְעוֹן דָּא אִיהוּ רַבִּי חִיָּיא נְהִירוּ דְּבוּצִינָא דְּאוֹרַיְיתָא, אֲמַר לֵיהּ יִתְכַּנֵּשׁ הוּא וּבְנוֹי וְלֵיהֱווֹן מִמְתִיבְתָּא דִּילָךְ, אֲמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן זִמְנָא יִתְיְהִיב לֵיהּ, יְהַבוּ לֵיהּ זִמְנָא, וּנְפַק מִתַּמָּן מִזְדַּעְזַע וְזָלְגָן עֵינוֹי דִּמְעִין.

אִזְדַּעְזַע רַבִּי חִיָּיא וּבְכָה וַאֲמַר, זַכָּאָה חוּלָקְהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא בְּהַהוּא עָלְמָא, וְזַכָּאָה חוּלָקֵיהּ דְּבַר יוֹחַאי דְּזָכָה לְכָךְ, עֲלֵיהּ כְּתִיב (משלי ח) **לְהַנְחִיל אוֹהֲבַי יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.**

וְהִזְדַּעְזַע הַלְוָיָתָן, וְחָשַׁב הָעוֹלָם לְהִתְהַפֵּךְ.

בֵּין כָּךְ, רָאָה [מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ] אֶת רַבִּי חִיָּא יוֹשֵׁב לְרַגְלֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: 'מִי נָתַן כָּאן אָדָם הַלָּבוּשׁ בְּבִגְדֵי אוֹתוֹ הָעוֹלָם [- הָעוֹלָם הַזֶּה]'

אָמַר (לו) רַבִּי שִׁמְעוֹן: 'זֶהוּ רַבִּי חִיָּא - אוֹר גֵּר הַתּוֹרָה'.

אָמַר לוֹ [מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ]: 'יֵאָסְפוּ הוּא וּבָנָיו, וְיִהְיוּ מֵישִׁיבָתְךָ'.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: 'נְתָנָהּ לוֹ זְמַן'. נָתְנוּ לוֹ זְמַן, וְיָצָא מִשָּׁם מִזְדַּעְזַע וְזוֹלְגוֹת עֵינָיו דְּמָעוֹת.

הִזְדַּעְזַע רַבִּי חִיָּא וּבָכָה, וְאָמַר: 'אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל בַּר יוֹחַאי שֶׁזָּכָה לְכָךְ. עָלָיו אוֹמֵר הַכָּתוּב (מִשְׁלֵי ח): "לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא"'.